

છંદ છપા અને સ વૈયા વગેરે નો

સંગ્રહ. ૨૦૪૧

કવિ સામળભટ્ટ ત્રાદી

બીજા દાણ જુના અને વીકા

ન કવીયાના બનાવેલા ન્યાય

નીતી અને ધરમના વીણ્યો

ઉપર ઘણાજ સરસ તે

અમદાવાદમાં

કામદીઆળમાં ખોડાઢોરના મકાનમાં

અમદાવાદ "વિક્ટોરિયા મેસમાં"

છબનલાલ ઉમેદવાદે છાપી

પ્રસીધકીએ

સને ૧૮૮૪ ૧૯૪૦ ક્રિસ્ત ૩૧—૦—૦

નરભે રામના છવા.

પ્રેમ વિષે.

નથી નિપજતો પ્રેમ વાડીમાં પાણી પાતાં; નથી નીપ
જતો પ્રેમ, તેલ ચોખ્યાંથી તાતાં. નયિ મળતો કાંઈ પ્રે-
મ, ગાંધી દારીને હાટે નથી મળતો કાંઈ પ્રેમ ઝોગતાં
વાટે ઘાટે. નયિ મળતા પ્રેમ તપાસતાં, ગુજરી ગામે ગા
મની; કહે નરભો પ્રેમ પુગે મળે, કપા હોય શીરામની. ૧
મળ્યા પ્રેમ મ્રજનાર, મગન થઈ મનમાં કુસી; કહાન
કહાન કડી ફરી; ભાન દહીનુ ભુસી; પ્રેમ નિદુરની ના
ર, નાહાનાં નાગી થાઈ; એ લક્ષણ પ્રેમનુ, જઈ બેટી
જદુરાઈ. તે ગર્ભને કાઢી નાંખતી, છોડાં મુખે ધગય છે;
કહે નરભા પ્રેમનુ પારણુ, છખીલો છોડાં ખાય છે. ૨
જ્યારે પ્રગટયો પ્રેમ, તુલસીના દળથી રાજ; જ્યારે પ્રગ
ટયો પ્રેમ, ખાધિ ખોચડીને ભાજ. જેને પ્રગટયો પ્રેમ,
પ્રેમને તે નર જાણે; જેને પ્રગટયો પ્રેમ, તેહને વેદ વ
ખાણે, મનમાં જો પ્રેમ પ્રગટ થયો, એક સ્તીભર જેહને;
કહે નરભોગમ ગુરૂ થકી, નિત ખસીહારી તેહને. ૩
કરીને યજ્ઞ અનેક, વ્રત વીધી બહુ પાળે; વળી આપે
ગૌદાન, હાડ હિમાળે ગાળે; ગીત વેદનાં ગાય, તિર્થ બ
હુ ફરી આવે; દધી કુધ વ્રત ખાંડ, વિમ્બ પોષે મન ભા
વે; એવાતે સુકત કીધાં ઘણાં, શું આપુ જમુ ગણી; કહે
ન ભેરામ એ સર્વથી, જ્ઞાન દાન શિરોમણી.

ખારા જળનો છવ. મિઠા જળ માંદે મરે છે; મિસરી
 મોઢી ઘણી, ગધાના પ્રાણ હરેછે; સિંહાણ કેરૂં કુધ, કન
 કને પાત્રે જામે; બીજા ધાતુ બહુ, માંહિ વિગમ ન પા
 મે; છે એમ હરી રસ આકરો, મેમીને દિલ જઈ ઠરે.
 કહે નરભેરામ ગુરૂ થકી, કુરિજનને વિરમય કરે ૫
 નથિ અતિકામાં માલ, નથી પરીતણમાં પેઠો; કનકની મુ
 રતી કરે, નથી ઇશ્વર માંહી ભેટો. નથી ધારોમાં પીર, ન
 થી શ્રાવકને દરે; અસલ જુએ નહીં કોઈ, સહ નકલો
 ને હરે; છે રામ નામ અક્ષર અસલ, બીજુ નકલ કેહેવા
 ય છે; કહે નરભેરામ ગુરૂ થકી, મેમે પ્રગટજ થાય છે ૬
 શાસ્ત્ર પુરણા વેદ, કમાવા કારણ શીખે; આઠ પહોરદી
 ન રાત, જઈને ઝીકણુ ઝીકે. વાણી મધુરી વદ, મોર
 ના જેવી કહીયે, સર્પ વીંછીને ખાય, ઝેર એવુ હુધયે;
 જો રામ રટણ કાંઈ નહીં કચ્છું તે ગવાર છે તૈડીયા; ક
 કહે નરભો ખરને લાભશો, મિસરી ભરકે મૈત્રીયા. ૭
 જુવતી જગને કાજ, જુઓ પનથટ પર જાય; જેને જે
 વો અરથ. તેટલુ તે જઈ લાવે; ભાણે ભરયાં પકવાન,
 ભુખ સમ બોગ કરે છે; હૃદ આવી જે વાર, હાથ આધ
 ધરે છે; ભાગવત પકવાન પાણુ ભટ કહે, અક્ષર એકજે
 થી પળે; કહે નરભેરામ ગુરૂ થકી સત્યવસ્તુ તેને મળે. ૮
 પ્રજા પતીની ઘેડી, રાંડ શીદ કુરીજન જાઓ; પેટ ભ
 રે કરિવિષય, એહમાં શું કમાયો; નિદ્રા મૈથુન અહાર,
 માંહિ તે શું થયો રાજ; એ પ્રાણી સર્વને, વિચારીજો
 ને રામ રટણ કાંઈ નવ કચ્છું, અંતે કારજશા

સર્થી; કહે નરભો પેટ સર્વ ભરે, અર્ધા બિલાડા કુતરા. ૯
 ગળ નિસરી બાહાર, ચાલતો માહા મુખ માણે; ન
 હી શત્રુ નહી મિત્ર, વિશ્વને સરખુ જાણે; પુઠે ભસે બ
 હુ સ્વાન, કેટલાં બેશી રહે છે; મેગળને નહી માન,
 માન અપમાનજ દે છે; એમ હરિજન મેગળ રૂપ છે,
 જેને હરિનુ ધ્યાન છે. કહે નરભે રામ ગુરૂચકી, હુરિજન
 સઘળા શ્વાન છે. ૧૦ લઠ પડ્યો અવતાર, જેની પર
 નારે પ્રીતી. લઠ પડ્યો અવતાર, જેની ચાલ અનીતી. લ
 ઠ પડ્યો અવતાર, હરીગુણ ગાતાં લાને. લઠ પ
 ડ્યો અવતાર, કોઈના મુખ બેઠ દાઝે; વળિ લઠ પ
 ડ્યો અવતાર, મોઢ્યો મોટમ માનને; કહે નરભો રા
 મ રટયા નહી, શિદ વણસાડ્યુ ધાનરે ૧૧ ધાન ખાધુ
 તે ધુળ, નહી વાડાસા રઘુરાય; ધાન ખાધુ તે ધુળ, વ
 ય વીષયી થાય; ધાન ખાધુ તે ધુળ, પાપ કરિ પેટ ભરેછે
 ધાન ખાધુ તે ધુળ, ઘાત વિશ્વાસ કરે છે. સામાનુ મુખ
 બેઠ દાઝતો, નરકે જશે નિદાનરે; કહે નરભો કૂટ ધધે
 ડીના, શિદ વણસાડ્યુ ધાનરે. ૧૨ કરબેડી કહુ કબળુ
 સાંભળો અક્ષર મારો, મનુષ્ય દેહ ૧૭ ભલે, શીદ પ્રા
 કાણ અવતારો. અગુસમનુને એમ, જન્મ પ્રાણગુનો
 મોટો. મુજને ભાસે એમ, જન્મ પ્રાણગુનો ખોટો. જે
 જમે ઉતાર સાથે થયુ, તેના ધરુણ શોકને; કહે નરભો
 હાથ ધરી સહુ, સાધન સોંપુ લોકને. ૧૩ કોઈ કહેશ્યો
 મ, હાથ તો શીદને ધરીયે; હાથ ધરે છવાય નહી તો,
 પેટ ન ભરીયે; ધરીએ નહી બે હાથ, ન વસ્ત્રાં કેમ

ક્રાગ; હાથ ધરી પરતાપ, ઠાઠ તડકો તે જાય; જન નર
 જે તો નિશ્ચય કર્યું. હાથ ધરીમાં ધીક છે; ૧૪ વગ
 ર મેનતે ખાય, પારકા માગી મેવા; વગર મેનતે ખાય,
 હાયા સાંઠો જેવા. જીવે તે પારકા ખાઈ, એહ અવતાર
 ન સારો; જ્ઞેતા નથી વીચારી, લાલ લુટાય મરો, જેમા
 લ પારકે ખાઈને, મુરખ હૈયે અકળાય છે; કહે નરજો
 લાલ બધો ખુએ, નાગો શું લુટાય છે, ૧૫ ખાર તણીજી
 મીર્મા, સોમણ બાજરી વાવી; ખાર બધુ ખાઈ ગયો, પા
 છી પાશર ન આવી; વિવેક સમજ્યો નહી, પાત્ર કુપાત્ર
 ન જ્ઞેયુ; ખાધુ તેણે પર્યુ, ખવરાવ્યુ તેણે ખોયું; સઘ
 ણી લુભી સરખી નથી, કંઈ છાયા કંઈ તાપની; કર નર
 જો કુપાત્ર થાય તો, દસુદ આવે પાપની. ૧૬ જાયક છા
 ન ધીક, વગર મેનત જે જીવે; જન જાયકે થાય, જીવો
 દેખાડુ દીવે; માગે સાકર ગોળ, તનુજને ટપલી મારે;
 જાયકને નોતરી જમાડે ધીની ધારે; કહે છે નરજો મોટ
 મ પણે, લાખો જર લુટાય છે. ૧૭

ઘડપણ વિષે.

સંવત અઢાર ચોવીશ, હતા બેઠા ઘર માંડી; બતરિશ
 માંટો મુઆ. રાંક જીવ્હા તે રાંડી. નહિ સાંભળુ કહે કા
 ન, ચરાણુ કહે હું નહી હી કુ. તેજ નેત્રનુ ગયુ, વાજુ
 વળીયુ મીકુ; તાણુની સાલ પૈશાખ, સુદી પાંચમ જેજો
 છુ, રામે પાછુ વાળ્યુ હતુ, આવ્યુ જે આણુ, એક વાર
 જ પાછુ વાળીયુ, વળી વળીને કેમ વાળશે; જન નરજો
 રટ તું રામને, કાળ અપેટી મારશે.

થોભાણુદાસ

ચોપાયા છંદ,

સાંભળને શીખામણ માહારી, પાપી પ્રાણ અભાગી,
 સુખ મેલીને કુખના દાહાડા, મરવા લેછે માગી. માથાઉ
 પર મરણુ ભમે છે, ઓ લીધા કે લેશે; આંખે તો અં
 ધારી ખાંધી, મોગમ મારજ દેશે. ૧ સાત પેડીનુ સ
 ગુ સાગવુ, કોઇ ન આવે આડે; બેઠાં બેઠાં જાશે રોએ, જ
 ણે લુટયાં બાડે. પ્રાણ ગયા તે કોઈ ન જાણે, સર્વ પડ્યું
 રેહેશે; વાલાં હશે તે વેરી થઈને, કાઠો કાઠો કેહેશે. ૨ શાં
 ઘુ શાણુ સાદરકુ ને, કાચલી કેરો કડકો; આઠ્યા મધ્ય
 એજ આવશે, દશે ખાહાર ધખડકો; ખડકે જઈને ખડ
 કશે ને, ચોરી ખાંધશે ચણી, જોડવાણી તો ઘણી જોડવ
 શે, ખંધી કરશે ઘણી; ૩ સોડ તાણીને સુવારશે ને હ
 ઇડે મુકશે ખોડ; મોઢેથી પરજાણશે ને, વાના બાંધશે
 આઠ, કંચન સરખી કાયા ઉપર, ભડકે હોળી બળશે; મ
 ત પીતાને દારા બંધુ, વળાવીને તે વળશે; ૪ કાગારોળજ
 કરતાં કરતાં, જઈને જળમાં નાહાશે; પુઠેથી વા આવ
 શે, તે ભણુત ઉડી જાશે. મુવા પુઠે ચોષે દાહાડે, ક્રિયા
 કરવાની પેર; સવાયા કે દાઢા કાડી, નાત તેડશે ઘેર;
 કરશે એની લાજ ઇજતને, તારૂ તારી સાથે; પુન્ય હશે
 તે કીધુ પામીશ, હેત સહીત નિજ હાથે. શ્રાદ્ધ સરાવીસ
 ગાં રનેહી, કરશે વડી વદાઈ; ચોરે ચઢે બેઠાં હાકે, બ
 હુ ખરચની બદાઈ; ગયાજ ખાતે વાવરીયું ને, રહ્યા ખાતે.
 તે રહીયું; કુખ લાગે તે બેહેલુ લાગે, કેહેવુ હતુ તે ક

હીયુ; તેથી પુછો દીવાકરને, ઉપન્યાખ્યા અનંત; ક
હે થોભણુ સેવો હરી ગુરને, સત્ય સગાતો સંત. ૭

નરશીહ મેહિતાના પદો.

આત્મજ્ઞાન વાણે. રાગ પ્રમાતી. પદ ૧.

જ્યાં લગી આત્મા તત્ત્વ ચીન્યો નહી, ત્યાં લગી
સાધના સર્વ જુઠી; મનુષ્ય દહ તારો એમ એજો ગયો,
માવઠાતી જેમ વૃષ્ટી કુઠી; જ્યાં. ૧ શુ થયુ સ્નાન
સેવાને પુજ થકી, શુ થયુ ઘેર રહી દાન દીધે; શુ થયુ
રી જટા ભરન લેપન કરે, શુ થયુ વાળલોચન કીધે. જ્યાં ૨
શુ થયુ તપને તીર્થકીધા થકી. શુ થયુ માજે ગ્રહી નામ
લીધે; શુ થયુ તીર્થકને તુગશી ધારીયકી, શુ થયુ ગંગજળ
પાન પીધે; જ્યાં, ૩ શુ થયુ વેદ વ્યાકરાણુ વાણી વ
દે, શુ થયુ રાગને રંગ જાણે; શુ થયુ ખટ દરશન શે
વાથકી, શુ થયુ વરાણના બેઠ આણે; જ્યાં. ૪ એ
છે પરપંચ સહુ પેટ ભરવાતાણા, આત્મારામ પરીપ્રહ ન
જેયો; જાણે નરશીયો કે તત્ત્વ દરશન વિના, રત્ન ચી
તામાણી જન્મ યોયો. જ્યાં. ૫

પદ ૨

આટલા નામ પાઞ્ચો પાણુ રામને નવ લક્ષ્યા, વૈષ્ણવ
પદ કેરૂ બીરૂદ જાણે; ઘર વચે પુત્ર વીના જેવુ પારણુ,
વર વીના જેહવી જન માણે. અં ૧ વ્યાખીને વેદના
વીશ્વની નાટજો, ઠાલો ગગનમાં મેલ ગાજે; હરીને જાણ્યા
વિના હરીકેરો જન થયો, વાત પકવાનથી ભુખત ભાજે.
અં ૨ તુ એમ જાણે જે હરીજન હું થયો, વિષ્ણુપદ

આઈ થયો ભક્ત ભવમાં; કરણી તો કાગની હોડ કરે હં
શની, હંશને તો હશી કાઢેન દાવમાં. અં ૩ પંડમાં
ભુ પાણુ પ્રગટ પેષે નહી. ફેગટ પ્રહરને દુઃભાળે; અગ
ણીત પ્રભનુ ગાણીત લેખુ કરે, ફુલ ભાવે કરી માળ આ
લે. અં ૪ ને નિરાકારમાં જેહનુ મન ગમે, ભિ
ન્ન સંસારની પ્રાંતી ભાગે; દાસ નરશીયો તે તેને અર
ણુ નમે, જ્ઞાન વિજ્ઞાનની જ્ઞેત જાગે. અં ૫

પ્રીતમદાસનો કકો.

કક્કા કર સદગુરુનો સંગ, રૂંદે કમળમાં ભાગે રંગ;
અંતરમાં અનવાળુ થાય, માયા મનથી દુર પળાય.
ભીંગવાસના હોયે ભંગ, કક્કા કર સદગુરુનો સંગ. ૧
ખજખા ખરેખરી છે વાત, તે શ્રી મુખે કહી સક્ષત; જ્ઞા
ની મુતી જોગી જતી, ગુરુ કૃપાપિણ સિદ્ધી નથી. જ
ન્મ મરણની લટશે લાત, ખજખા ખરેખરી છે વાત. ૨
ગગ્ગા ગુરુની શોવા કરો, પરનિંદા પરધન પરહરો;
પ્રપંચ તે પડવાનો ઠામ, સાચે રાચે સીતા રામ એશો
ખામણુ ચીતમાં ધરો, ગગ્ગા ગુરુની શોવા કરો. ૩
લલ્યા લાલુ લહે શુ થાય, ભવ તરવાનો એ ઉપાય; સમ
જીને સંસય ટળવા, ખાધ્યા લ્યંતર હરિ ભાળવા. જો
તાં જીવ દશા તો જાય, લલ્યા લાલુ લહે શુ થાય. ૪
નજા નિર્મળ તેની દશા, જેને હરી રૂદયમાં વસ્થ
પોતાના અવગુણને હણે, પાના તો રૂંદીયે ન ગણે,
કોના દાષ ન રહે કક્કા, નજા નિર્મળ તેની દશા. ૫
ભવચા ચિત્તમાં ચીતી લે, માથે મરણ તણા છે બે; ૬

થા ઉપર તાકે કાળ, મોહ પારધિયે માંડી જાજ. તેમાં
 હરિ રાખે તો રહે; ચચ્યા ચિતમાં ચેતી લે. ૬ ૭
 રજા છે માયા ગુણ મર્યા, બળવંતી પાણી હીસે નહી;
 દાનવ માનવને દવતા, આગ્નિ થઈ સહુએ સેવત; હ
 વિજન આગ્રેહારી રહી છરજ છે માયા ગુણ મર્યા. ૭
 જજ્જન પિરલા જાણે બોદ, માયા પ્રપત્ય વિધી નિશેધ;
 તે માયાનુ તજવું માન, માયાપતિ બળવા ભગવાન.
 અંતરમાં ઉપજે નિરવેદ, જજ્જન પિરલા જાણે બોદ. ૮
 ઝઝાં ઝાંખી જ્ઞને જેહ, વણુ પાદ્ય જ્યાં વરસે મેહ; વિ
 ના સમેવર અંધુજ સાર; વિના ભમર ઉઠ ગુંગર.
 વિના અરક અજગણુ જેહ, ઝઝાં ઝાંખી જ્ઞને તેહ. ૯
 નન્તા નામ નાવ છે સાર, જે બેસે તે ઉતરે પાર; કા
 ળ કર્મ ન સામે લેશ, છે આનંદી હરિનો દશ. તે પદ
 ને પામે નિરધાર; નન્તા નામ નાવ છે સાર. ૧૦ ૮
 ઠા ટેક જનમનો ટળે, અંતરજાલી ઘટમાં મળે; નાના
 મેઠા હરિના ક્ષાટ, કાંઈ સુક્ષ્મ ને કાંઈ વૈરાટ; હરિ
 ને ભજતાં હુ પદ ગળે; ઠઠા ટેક જનમનો ટળે. ૧૧
 ઠઠા ઠેકાણુ છે ઠીક. જ્યાં ન મળે બીજની બીક; નિરભ-
 ય નાગચાળનો વાસ, પ્રેમ ધરીને રાખે પાસ; સમજીત
 ની લેને શિખ, ઠઠા ઠેકાણુ છે ઠીક. ૧૨ ઠઠા ઠાઠા
 પથ્થ મુકી દે, સદ્યુરને શરણે જઈ રહે; જ્યન તજી
 રાખી નિષ્વસ, કુલ-રૂપતાને કરશે નાશ. ઉપાધીધી આમ
 ગો રહે, ઠઠા ઠાકાપણુ મુકી રહે. ૧૩ ઠઠા ઠોલ વઝાડી ક
 હથું, રૂઠા પુરૂષને રૂંદીયે રહથું; સમજ્યાં તેણે લીધો

સાર, ગાફલ નરતો ખાશે માર; જ્ઞતામાં જ્ઞેમન તો
 ગયું, દહા દોહા વગાડી કહ્યું. ૧૪ રોણા રાણ ચોરાશી
 તણુ. તેનું વ્યાજ વધે છે ઘણું; દાણી ગણતાં કુમી ગ
 ચો, દવાણુ કઠોને રહ્યો. જમ કીકર કરશે તાપણુ રે
 જા રણ ચોરાશી તણુ. ૧૫ તત તાર આપ તપાસ, કયાં
 થી જાવ્યો કયા તુ જાય. ખેપ કરીને ખેત્રી કાઢ, હ
 સીક હોય તો લાગે હાઢ. મુરખના મનમાં નહીં નાસ,
 તાત તાર આપ તપાસ. ૧૬ થથા ચિરતો રેલેવું ન
 થી, કોણ રંક કોણ પ્રથા પતિ; આવ કાસમાં જ
 બુઘડી, દોટી ઉપાશે રેલેવું નહીં; જાવ ધની જાવ કમ
 જાપતિ, થથા ધીરતો રેલેવું નથી. ૧૭ દદા દેહ દેખ
 માંદેવ, સેવક શઈને કરને શેવ, મેન પુખતે ચાંદન દ્વા
 ર, શાન દિપક ઘટમાં અજગાળ; અંતરનો ટાપો હજ
 મેવ; દદા દેહ દેવમાં દેવ; ૧૮ ઘઘા ધરજે ધારણ
 ધીર, વાય કાછ વશ રાગે વીર; શબ્દ તણી શકજે
 સમશેર, શતરૂદ્ધમાં પાડે લેલ; સદગુરુ બકતર ખેરશ
 સીર, ઘણા ધાનામ ધરજે ધીર. ૧૯ નના નિશાન શુ
 રુતુ છેવે ધીર વીર પગ રોડીય; કયર નરનું નહાં
 ત્યાં કામ, સુરવિરનો સાચો સત્તામ; છત્યા નરુજા જ
 ગમાં જોય નનના નીશાન ગુરુતુ છેવે. ૨૦; પપા પુરાત તો
 જે ખીત મેરુ અજોપણુ ન અજો ચિત; પ્રવની પેર અવિ
 ચજ રહે, સ્તુતિ નિંદા ને મુખદુખ અહ નાગચાણુને
 નીરખે નોત, પપા પુરાતી જે ખીત; ૨૧ ફેફા ફોગટ
 તે કોણ ફેરે, સચે થઈ હરી સમરણુ કરો જન્મ મુર

છાપાં આવેનહી, નેનુમન વશીયુ હરી મહી, જઠરા
 વાસ ફરી નવ કરે, ફફ ફીગટને કોણુ ફરે. ૨૨ બ
 બા બોલે તેને જાણ, મુકોદને મનની તાણ, હુમર
 રૂઢ્યેથી ટાળ, પરમારથમાં પીડજ ગાળ; દયા દીનતા
 મનમાં આણ, બબા બોલે તેને જાણ. ૨૩ લલા લ
 જન થધી લય ટજે નીશે કાળ કરાળ નગલે; બેખમરે
 જે શીઘ્રીયાય, ભાંડ લવઈયા વધકુડ જાય; જેવો ભાવ
 તેવુ ફળસહે, લલા બેખ અંતર ઘટ રહે. ૨૪ મમા
 માયા મનની જાણ, માર તાર યોમા તાણ; સથળે
 સરળો આતમરામ, સાંધાવાંધા મનનુકામ; માટેમન
 તાર વશ આણ, મમા માયા મનની જાણ. ૨૫ જજ
 જીવ પાણુ જેહને, સંશય શોક સદા તેહને; આતમ છુ
 ધી ન ઉપજે કદા, અશા ત્રાસાં બહુ આપદા; રહે દર
 શી રખે દહને, જજ જીવ પાણુ જેહને. ૨૬; રૈરાસમ
 ભજનમાં રહે, બીજુ બકવુ મુકીદ; વળતો શીદ વેદહે
 વાત, તીર વલોવે નાવે સ્વાદ; હરીનુ હાગદ હે ત્રિદ, રે
 ગ ગમ ભજનમાં રહે. ૨૭ સદા હેતુ આતમ લાવ,
 ફરીફરી નહી આવે દાવ; છતી ખાછ ફારીશ નહો,
 અમજુને શીખામાણુ કહી; હવેન મુકીસ અવો દાવ,
 સના હેતુ આતમ લાવ. ૨૮ વવા વેદ વચન નીરધાર
 જે પ્રીછેને પામે પાર, ઉચ નીચનો અંતરનથી, અમ
 જ્યાને પામ્યા સદ ગાત્રી; સંશય સહ તજવો અકંકાર,
 વળવા વેદ—વચન નિરધાર. ૨૯ રાશા સાધન સરવે
 મત્રું, નેનું ચિત હરી ચરણે રહયું હરતાં ફરતાં હરી

નું ધ્યાન, તપ તીરથ તેને બહુ દાન; કોટી વીધન ભવ
કુટન મયું સશા સાધન મેં થયું ૮૦ ખખખા ખા
ઠનાં ખીખાં ભરે. કાચસ કાગડો કુંજર કરે; મીન મમ
ર બહુ જળચર જાત, જેવું ખીખું તેવી જાત; મિસરી
જોતાં તો મન કરે, ખખખા ખાંડના ખીખાં ભરે. ૮૧
સસા સગળે સુંદર સ્યમ હરી વિના નહીં ઠાલે ઠા
મ; અંક રૂપે એનાં નામ, આદે અંતે એકજ રામ;
જો સમજે તો પુરણ કામ, સસા સગળે સુંદર સ્યામ.
૩૨ હડા હરી ભાજો ભરપુર, દષ કમૈ તો રહેશે કુ
ર; રવિ ન રજની નહિ થો કાળ, તેમ આતમા પુરણ
ભાજ; નિર્મેળ નયણે નિરખો નુર, હડા હરી ભાજો ભ
રપુર- ૩૩ સહ અક્ષર સંપુરણ થયા હરી ગુરુ સં
તે કીધી દયા; અક્ષર અક્ષર આતમ બોધ, જો સમ
જેતો ટાળે વિરોધ; સંવવ અઢાર ખત્રીની સાસ, અધત્ર
સુદી સાતમ શોમવાર. ૩૪ સદસર સાધુનું નામ,
ઠાકોર કુંજખિહારી ધામ; પ્રાતમ પેમે અક્ષર કહ્યા, હરી
ગુરુ સતે કીધી દયા. ૩૫

અખા ભગતના છપા

અજસમજી ખીજી ઝાંખર, જ્યાં અટકે ત્યાં વળજે ખરૂ
પ્રકૃતિ મજેતો ત્યાં તે અડે, નહીં તો પાછુ વાટે પડે.
એમ અખા સઘળો સંસાર, ઝમર ઝોજે કરે વ્યાપાર ૧,
ભાષને શું વળજે ભુર, જે રણમાં જીતેતે શુર; સંકૃ
ત જોડ્યાથી શું થયું, શું પ્રાકૃતથી નાશી ગયું. ભાવન
ને સગળો વિસ્તાર; અખા તેપતમે બહુ પાર. ૨, સ

૪૬ જાગ માયાનો કુંઠ, ત્યાં નર ફરી પડે મતિ મુંઢ;
 રાગ ગારી વાણી સહુ ગાય, માઘા જીવ સાંભળવા જ
 ય; અખા શું વાંચ્યું સમજ્યો કશું, આંખનું કાજળ
 મોઢે ઘણું. ૩ બહુ વિષ છે શાસ્તરનું જાગ, ઊર
 રાગનાલ મુકે નિજ લાજ; તેમ પુણ્ડીયે ગુપ્તા બ્રથ મ
 મતે સહ વધારે પંથ; ઊંઘુ જ્ઞાન તો આતન સુજ, અ
 ખા આંખનું હોય તો પુત્ર. તવ તીરથ દેડ દમવા
 કાજ, જાણ્યું હિનમત આવેવાજ; ફળ સાંભળાવી કોધુ
 ખરું, પણ હરીનું કારણ પરહણું; અખા સર્વે જો મ
 નની તોર, કોઈ વઠાવ્યે નાવે ગોહોર. ૫ જ્ઞાન વિના
 ભડતી નવ માય ચક્ષુ દિજો જ્યાં ત્યાં અપકાય તે
 માટે જ્ઞાતી—ગુરુ કરો; હરિ દેખાડે સભરે ભયો; ગુ
 રુજ અખા નવ જાણે રામ તે શિષ્યને શું આપે ના
 મ. ૬ અજો જે ગતથી અગણું કર્યું, જીવન મુ
 કી વ્રતક આદર્યું વ્રત્યું સમું મીકું કાંઈ નથી, સાર
 માંથી સાર કાઢ્યું કથો; પ્રત્યક્ષ પગલે જીવતાને જો,
 અખા મુવો તે નિરજો રહે. ૭ કોઈ કહે માટી મડા
 દેવ, કોઈ કહે વિસ્ય અવરગ મેવ; કોઈ કહે આદ્ય બ
 વાતી સદા, પુષ્ક કસરી ના દેવાયદા; જઈત કમંતી દ
 છે શિષ્ય યવનો માને કસમે સરીકે. અખા સઘં જાં
 શ્રે બાકરો. કોઈ ન વાત વપાસે ખરી. ૮ લોહનો કા
 જ રૂપાના દેવ, જોકે દશમાં યાતી સેવ; તેમાં આવી
 પારશ નહાં; સર્વે સાજ સોનાનો સયો; હિતમ મધ્યમ
 જ્ઞાનજ વડે; અખા સર્વે હરિ નીમડે. ૯ અખા સમ

સ્યા સરખી ખરી. ને સમજે તે નીપજે હરી; ઊંડ
જળમાં રતનજ પડ્યું કેમ ડપકી ખાય કને તુમકુ;
છોડ તુંબીફળ જડશે રતન, કરતું પેમ સહીત પ્રયત્ન ૧૦
શિષ્ટા એક ટાંકી ચીતરી. આજ—ઘડી બીજી મેલે ભ
રી; ખે તાંબી ઊંડા જળ—દીશે, ખેડયે સરખી તરવા
વિશે; પંડીત જડ સરખા નીમડે, અખા દહતને રૂપક
ચડે. ૧૧

સરખા વિશે છપા

જટા ઘરે વડ —તુલસી, પતંગ નિજ ખાજે કાયા; જળચ
ર જળમાં નહાય. ધ્યાન ધરવા બમ કાયા, ગાડર મુકા
વે શીશ, અખ ગુખ રાટું રાખે; ગદૈવ લોટે છાર, શુ
ક ગુખ રામજ બાખે; વળી મોર તજેજે માનતી, શ્યાન
સકળનું ખાયજે; ભટ રામજ કહે સાચા વિના; કોણુ સવ
ર્ગ માં જાપજે, ૧ ઊંચું ભાજે, ઉટવાગેજ નીચું ન્યા
; તરૂર સહેજે તાપ, પકાડ આસન દ્રઢ પાજે; ઘર કરીને
ન રહે નાગ, ઊંદરો રહે છુપીને; નાંખી કર્મ ગજરાજ, ભક્ષ
ફળ પત્ર કપીને; ઇશ્વર અનુભવ વીણુ નવ મળે .સેહે
જ ભાવતા ભાંગજે; શામજ કહે મન સિદ્ધ તેહને, કો
થઈટ માંહે ગગ છે. ૨ સિદ્ધ ગુઠાવ્યાં શીશ કરી ઉઘા
ડી કાયા; ફરી માગવી ભીખ; ન મેલી કોઈએ માયા,
વરતી બાણુએ વેષ, લલાણી લેરા ન લેતા; કાયા માયા શ
જ, ફરે ધર્મ સાબ કહેલા; વિશ્વંભર તેધી વેગજા, ન્યા
ભગિ મન ભામિની ભજ; શામજ કહે સાચો સીદ્ધ તે
અમતાને મયા તજ. ૩

શમસાચી

છવવિનાના જાન, બેય પાસેથી સરખો; જરાય મુખ
નહી ઝેર, પંહીતે તેને પરખ્યો. નર નારીની કંમર
રહે વીંટી તે વાર; વસ્ત્ર તણે વીવેક, શુસોભા સગળી
સાર. ચીસો પાડે ચારે મુખે, દયા ન આવે દહમાં; શા
મળ કહે પંડીત પારખો, નર નારીના નેહમાં.

હી ચોગાખાટ

ગુણમય મોળા કાર, અધિક અત્રતનો ભરિયો; સ્ત્રીયો સ
હેન્દ્ર દશ વીરા, કાળેસ તે નરને કરિયો. જો કોઈ પસ
જાય, તાર દુઃખ તેને રહે; અહો નિશ આઠે જામ,
અધર રસ તેના છે. તે નરને મારે પારધી, રૂપીર સ
રવ જન પાયછે, શામળ કહે માંસ રૂપિર સદા, ચઢતા
માં વેચાયછે.

મધપુડો.

મોતી ને અનુમાન, પ્રતીપર આવી પડિયો; કો જાણે
કેના માલ, કંઈ મારાને જડિયો. સોંપ્યો માયે હાથ,
ભક્ષા ભોજનમાં મગિયે; ચોરી ગયો કો ચોર, કોઈ ન
ર નારે ગળીયો. ફરી કોટી જતનથી નવ જડ્યો, સખ
જન જોતા સીખીએ; શામળ કહે સેધ્યો નવ મળે તો
કેા ઉતર દીછીએ.

સવણ અથવા મીઠું.

નારી નીરખી નીચ, જુઓ સક્ષણ કહું જોના; અંગે ક
જળી આપ, આપ માં કળાં તેનાં. નહી હાથ નહી પા
ગ, કલક્ષણ તેની કાયા, મુખ નાસા છે, નહી મમતા કે

માયા. તે નહીં પણ પક્ષી માનવી, નહીં છતાં જોતી
જદા; શામળ કહે સુધ સમક્ષણ; તેજોધી જોડાદા.

સરખતી કાચિગિ.

રથ દીકો સમરથ, અંધર આનીમાં આવે; પ્રભા
નામે નામ, મંદીર તેનામાં માલે. અપરમ પાર અ
પાર, પ્રજા પેદા ત્યાં થાય; વેડે અગ્ની આચ, માર પ
ણ ઝાઝો ખાય, અવે અમુદા કામે અરથ, મુક્ત અદા
મડે મળે; શામળ કહેછે શોધો જીવો, કવી રૂપ તે તો કળે.

કુંભારનું ચાક

નીચ ઘેર છે નાર, દશ ખાધામાં દાણે; મુખમાં મો
ટી જીભ; સીઝથી બહાર રાખે. નહીં હાથ નહીં પ
ગ, શીશ મિના મુખ બેલે; ફરે છત્ર તે શીશ, જમે ક
ણ અધીક અતોલે. ઘર વણી તો ગીતો ગાયછે, પવિત્ર
નર પુઠે ફરે; શામળ કહે એકુ એકનું, મોટા જન મસ્ત
ક ધરે.

ઘાણી

આતુર નરતુ ચેન, એક અચરત મેદીકું; સુદર રૂપ
સ્વરૂપ, અધીક અત્રાથી મીકું. કાયા ઉપર હાડ, હા
ડપર વાળ લગીજે; વાળ ઉપરછે રૂઢીર, સુગુણ તેનાજ
ગણીજે; ખરીતે ઉપરતો ખાસજે, ખાસ ઉપર વાળજ
નથી; વળી મુખમાંથી અત્રા ઝરે, શામળ કહે કહેડથી
કેરી

પ્રેમદા એક પ્રચડ, અંધર અવની પર રાચે; ઉપર ઉ
ભા બે ચાર, જેમ નચવે ત્યમ નાચે. જયમ હોય જે

હીમમ્, નરઆનેથી ઝુઝે; બોલેપ્રામ બળવંત, ધરા બા
ધીત્યાં હુને, પાણીતો તંદૂપી એનહી, અન અલેખે
ખાપછે; વળી ચરણનહી પાણુ છોચ; એકુએવુ સહુ
ચહાયછે.

પુઆ ખાંડવાની ઢીકણી

નહી નપુસક તાર, નહી નરને છે નામે; અગ્રનતુ
લપ અહાર, કરતાં ન કરે કામે; નિરમળ નિર ઝરંત,
પુમળ ગુણ અપરમ પાત્રી, દુઃસભ જાણે દેવ, સકળ ગુ
ણ શ્રોતા સંગે; છે તત્ત્વતંક ત્રાણુ લોકમાં, આગપશા
ળી જન બોગવે. સામગ્ર કહે તેથી નીપજે, જે જર ગાંડે
બોગવે.

કેસલ રોસડી પીલવાને

જગમાંરડી જવંત, નહી મેઢક નહી મછી, ચારેદીસ
ચાલંત, નહી પમુકે નહી પક્ષી; પગપોણુ વહે પ્રવાહ,
પવન પગ વહી નહી પાણી; લક્ષ્મી સીસા દોરેર, નહી
રાખત નહી રાણી; છે તત્ત્વતોલ તારણુ તરણુ, છુડતાને રા
ખે બહુ; વળી પારઉગરે પલકમાં સામગ્ર કહેસમજેસહુ

જાણ

એકમાત સંતાન; નપુસને એક નાની, તે બેના
સંતાન, અલેખે અપરંમપત્રી; નપુમકના સંતાન અર
થ અધિકેતવ આવે; વહે ગુણ વેચાય, જુપ જેતાને
ભાવે; બાળક જે તેની બેહેનનાં, સરવ અરથ તેથી સરે.

સોનુઅને માટી.

શામા છે શમળી, સરપે પણ શોહંતી; ભયરાળી

ભરપુર; મરદ મોટમ મોહંતી. વધુ વરાણાગી વેશ. વ
ળી બળવાળી પંકી; દુશમન ગંજન દાખ. સાર સોમી
ત સીફ સંડી. તે નાર વડે નર શોભસે, તે વીણુ
મુખ ભગ્નમાણું કહે શામળ એ શામશા કહી ભસી
શેતે લેઉ ભામાણું.

મુઠ.

શિશ નિનાની નાર, મુખ મોહુ મુખ માણે. ભો
સીંગનો જે ભસ, જમી ને ઝાઝુ જાણે; પસક ન રી
એ પેઠ. વળી કહે : વળી ભેગ; પતથુ થયને પેઠ,
તેહ મથીમાં પેષે; વાંશ કઠણને વશ કરે, બગતાને
બળે બહુ; સમજ્યા કહે તો સેહેસ છે, શામળ કહે
શેષો સહું.

ધમાણ.

નજીતમ નીરખી નાર; નુસમવાળી ઝળકંતી, નહી
દાય નહી પામ, સાક ઝ જે સળકતી. મંદીરમાં મલ
ત. જોપતી ચોડી પેરેગી; નારી થઇ નિરમાલ્યા, પાદક
ર તો જે વેરી છે નારી જન નિરખ્યા નહી, કાળા ક
કા કાયા થકી; શામળ કહે શાણુ સમજસે, કહું ઠા
ધ્યા તેને નરી.

તરવાર.

કરી ભોળા ભગતના ચાખખા

ચાખખો. ૧

મુખો રળી રળી કમાણેરે, માથે મેસરો મોટો
પણો; ધાધધુતીને ધન બેથુ કીધુ, કોટિધન કહેવાણો;

પુન્યને નામે પાજ ન વાવરયે, અધવચથી લુટાણિરે
 મું ૧ ભરયા કોડાર તારા ધરયા રેહેયો, નહિ આવે સા
 થે એક દણિ. મસાણની રાખમાં રોજાઈ ગયા કઈક,
 કોણ રંકને કોણ રાણિરે. મું ૨ મંદિર માળીયામે
 લી કરીને, નીચે જઈ ઠેરાણિ; ભોજને ભગત કંઈ મુલા
 પુકે છવ, ઘણા ઘણા પસાણિરે. મું ૩

આખણી ૨.

મુરખો માતી રહ્યો મારૂં, તેમાં કાંઈએ નથીતારૂં;
 સાત સાયર જેની ચોખી ફરતા, ફેતુ નીર ખારૂં;
 ચક્રચોકડીનું રાજ્ય ચાલ્યું ગયું, રાવણાદી વણૂં. મુ. ૧
 દુખને તો કોઈ દેખે નહીં ને, સુખ ભાગે સારૂં;
 વેળાવેળાની છાંયડી તારી, વળી જશે વારૂં. મું ૨
 હરી ભજનમાં હેતજ રાખો, સ્મરાણ કરો સારૂં;
 ભોજને ભગત કહે રાખો રૂદમાં, પ્રભુનું ભજન પ્યારૂં. મુ. ૩

આખણી ૩

ભગતી શીશતણુ સાટુરે, આગળ વસમી છે વાટુ;
 એક દીવશ તો આતી ખતી રાજ. મુન્દવજન માયે.
 કશિવેન્દન કરવત મુકાવ્યું, હરીજનને હાથેરે. ભ. ૧
 સત્યને કાજે ત્રણે વેચાયાં, રંડિદાસને રાણી;
 રૂષિને વાસને રાજા વેચાણિ, ભરવાને પાણીરે. ભ. ૨
 પેરે પટોળાં પ્રેમનરે તમે, શુરવીર થઈ ચાલો;
 ભોજને ભગત કહે ગુરૂ પ્રતાપે, અમરાપર માલોરે, ભ. ૩

આખણી ૪

દનિયાં દિવાની કંઈવાશે, ભુંડી ભીતોમાં ભટકાશે. દેક.

પાપ જ્યારે એનું પ્રગટ થશે, ત્યારે ભુવા જી ઘેર જશે
 ધુણી ધુણીને એની હે કજ દુખશે, લેનારો લેઈ ખાશેરે, દુ. ૧
 સ્વરગમાં નથી સુપકુને, ખાચણીએને ઘંટી;
 દુધ ચોખના જમનારાતમે, કેમ કરી જમશે ખાંટી દુ. ૨
 હુંગ કરીને ધુતવાને આવે, ત્યારે હાથ ખાવા સહે જશે
 ક્યારે આના કર્મનું પાનું ફરશે, અને ક્યારે પુત્રજ્યા
 શે. દુ. ૩ કીનીયા ગરકોઈ આવે મળેત્યારે, ઘનને
 પારને ધારે; બોલે ભગત કહે બ્રમણમાં ભણતાં, ગાં
 ઠની ઝુડા ગમાશેરે, દુ. ૪

કૃષ્ણરામના છંદ છપા

દેશન કયા નિધાન અરણ્ય ઉરમાં આણે;
 ભક્ત પ્રિય ભગવાન, જીવ દયા મન જાણે. ૧
 પુરેશોત્તમ પતી પાળ, આ અવસર તો આપ્યો;
 ટકલ કર્મથી કાળ, દેઢલેક તો કાપ્યો. ૨
 હજી રહ્યો અનિશેષ, જીવ કરનાં જશે;
 રીઝ કો રૂંધી કેશ, સયગ તમે સુખી થાશે. ૩
 બાળક દળે બાકે, મી તે ફરે તે પુઠે;
 હઠે ખતાવે હ ઉ છતીમાં છગી ઉઠે. ૪
 એમ હું અંતરયાની હેત દખાડે હરખું;
 ગોવીંદ ગરુડ ગામી; થેડા દુખથી થરકું. ૫
 સેવકને સતમાન, કરીને સોંપો કામું
 દાશ હું ડરી દુખાન; નીત્ય લખુ નીજ નામું. ૬
 ઉધરાણી ઘર ઘર, કરવી ન મુખથી સાધે;
 મન ધુજે થર થર, બોલ લોકના બાધે. ૭

ત્રીકમ ન રહ્યો તામ, અર્થે નથી કઈ સસ્તો;	
કળોતો આઠ્ઠો કાળ, કઠકડાટ બહુ કરતો.	૮
વીનગ નતી વિપરીત; બહેતા લાગ્યાં સહુતી;	
પરમારથો પ્રીત, બહાર ખરી ગત બહુતી.	૯
ઉત્તમ નામે વસણ, ઉત્તમ નતન ચુકો;	
કરે અભિમાનમણ, ચીતન ફનીતુ મુકી.	૧૦
વાક્ય વિદ્યુત નત, થઈ ખણી ઘર ઘર ડોલો;	
શુદ્ધ તાણા મનમાન, નહતું પણ આસાંશ ખોલો.	૧૧
નિશ્ચા અગી ન વાદ, પંદોત કરે પરસ્પર;	
શી શ્રેષ્ઠતા સ્વાદ, ફરે સાવતા સત્વર.	૧૨
વાંચે જાણ વેનન પ્રણ દોભે રઈ કરનાં;	
સાવરે નહીં નિહાંત, ભટકે ભવમાગરનાં.	૧૩
નિમ પાસે પથેર કામ કારણે કરતા;	
જરને ગાટે હોત મમનમાં નિત્ય મરતા.	૧૪
વીરવત થઈને વ્યાજ, ગરીબ જનનુ ગમિયું;	
કરે અઘડનાં મજા, ગ્રાંતે મનકુ ભમીકું.	૧૫
શસ્ત્રાણી નહીં શાન, વાગ મારગે ચાલો;	
કળીને નેદીના પાન, મોટા થઈ મલો.	૧૬
ગામણ મોડન જાત, ઉઘાટ ન આરાધે;	
ઉત્તન થઈ અમીઆર. સુવરણ મટે સધે.	૧૭
ઉંણા અઠક ઉપાન, મધુ મહીષી ને મહીનુ;	
કરણ લે છે દાન, કળા સમે કઈકઈનુ.	૧૮
શુદ્ધાદીકને ઘેન, શીસ્ત શીખાડે જઈ;	
પરમ ક્ષમની પેર, વીમ જણી ગઈવહીન.	૧૯

ઝીકા દશાનુ અન્ન, ખાણી જુને પાણી ભાવે;	
ધાણીને તેય ને ધન, ઘર ઘરેણુ વેચાવે.	૨૦
મસ લઘુદાકા હીંટ, રૂપંતા જ્યાં દીસે.	
એ દેકાકે ઈટ, માંડી પ્રાણી ખીસે.	૨૧
રામા કર ટદન, હાથ વાળતી હમચે;	
આરેએ ત્યાં અન્ન. ફાણ કોણને કહીયે.	૨૨
રહતા રાગદાર, પંડીત થઈને મક્કા;	
દેવડીએ છડીવાર; સહીએ તેના ઘરકા.	૨૩
તોપણ નાવે લાજ, ઈંકર મુકે કદી;	
વસાવતને કાજ, દરખારે જાય દાકાડી.	૨૪
નાત નાતનો નિત્ય, બહી કરે બહબહતા;	
વશી ઉપજુને સીત, વેઠી વટે વઢતા.	૨૫
અન્ન તણો મુખ શ્રમ, તોપણ ખોસે ગામી;	
દામતણા થઈ દાસ, પેટે મારે ખાલી.	૨૬
વૈશ્વદેવ નૈવેદ, પ્રસાદ કે તર્પણ;	
ભુત બળીનો બેદ, જાણે પ્રસાદણ	૨૭
સસરા કહીને ગાળ, પુત્ર પોત્રને દાા.	
એજો અઢાવી આગ, ગાંધ પટલ થઈ લેતા.	૨૮
ઝીક નોતરે ચાર, જમણા કાળે જાતા.	
ન જીવે વરાણાચાર, અહને બેર મેર ખાતા.	૨૯
શ્રીવા લગણુ બરાઈ, પરતુ આવે મહી;	
રાત બધી રખણ વાણી નાણે વહી.	૩૦
પક્ષાંકુ લલુકન કલીંગ, મધુ પુષ્પને ગાજર.	
અહીંકુ તમાકુ ખંજ, બસત કરવાની હાજર.	૩૧

બેડા નિત્ય બજાર, પ્રાણશુ નિધા સાધે;	
સર્ગાં સર્ગાંમાં ખાર, કળહ કરોને બાંધે.	૩૨
પરનાતીની રાંડ; નીજ નાતોમાં ઘલે;	
દામે ડગકી ડાઠ મનને માને ચલે.	૩૩
ઘરમા ક્ષીપ્રા ખાય, સરખા થઈ સખંધી,	
કુળીન જમવા જાય, ત્યાંડ ધાકની બધી,	૩૪
તજી સંતાન સધ્યાય. ભાવ ભાવ્યું ભમણ,	
ચિતમાં નીત ચહાય, પુવે જીયાનુ જમણ	૩૫
વાટે વાટે વ્યાસ. થઈ માણ વળડે;	
પાંચેક બેડા પાસ, તેહ તાળીઓ પડે.	૩૬
શ્રી રમંતિની વાત કાળ જીવ ઈશ્વરની;	
જાણે નહીં કંઈ જાત, રાગ તાળકે સ્વરની.	૩૭
પીંગળ રીને છંદ, કપિના કરયા ન જાણે;	
પોતા તણ પ્રગંધે સચી રાગડા તાણે.	૩૮
નાતરીયાની વાત, કેરીને રેટીડા;	
ગતાં સયાગા સાથ, કરે કટાક્ષે કીડા.	૩૯
અગુળીયે અંગુઠ, બંધી ગાળ ઉછળતા;	
મોટા થયાનો મુઠ, બીજા મરેછે બળતા.	૪૦
જજમાનોથી રીસ, કરીને દાણુ લેતા;	
નહિતર ફીડી ફીસ, રૂંધીરે થાપા દેતા.	૪૧
કઈ ધન કાજે થાય, વેદોરાના વાણીતર;	
કઈ કાશદીયે જાય, કઈ ભીખતા ઘરઘર.	૪૨
કઈક નાંખતા ટેલ, કઈ પીટણીયો પીંઠે;	
કઈ હાંકતા બેલ, શકટ ભરાંને ધટે.	૪૩

(૨૫)

કંઈક કરતા રાસ, નારી રૂપ થઈ નાચે;	
મશકરીચોથી હાસ, કંઈક કરવે સાચે.	૪૪
કંઈક પાણી ભરનાર, કંઈક રસોઈ કરતા;	
કંઈ હોઈ નાકાદાર, કંઈક કરોડો ફરતા.	૪૫
કંઈ લે ભરીને દામ, સરપાણુ સકટ ઇજારે;	
કંઈ સેઠોના કામ, બેઠા કરે બજારે.	૪૬
એક નાનમાં નાન, કળિયે ખીજી કંઘી;	
અડધ બિંદુક જાત, દીકરીયો નવ દીધી.	૪૭
નમસ્કારની રીત, તણ સલામો કરતા;	
પરનાર્તીની પ્રીત, મનમાં કદી ન ધરતાં.	૪૮
વાડવ થયા વફીલ, ઘર ઘર કેરા ઠાકર;	
દીવ્ય વંશારે હાંસ, યવનતાણા થઈ ચાકર.	૪૯
ફરશાંચોનો હાંફ, વસ્ય વિપ્રનો વાણિ;	
ગજલ રેખા તરફ, ગમતા દોડા ગણિ.	૫૦
દીકરીયોના દામ, રૂદાયે લાગ્યા રશીયા;	
કરે કારમાં કામ, કેશ ધરે કાનશીયા.	૫૧
બેમે બગીચે બેસ, ચક્રે ડમર હાંકે;	
અરધ ઉઘાડે કંથ, તાડૂણીયોને તાકે.	૫૨
કંઈકે કીર્તિ કામ, વેળા જોઈને વંડે;	
નીચ જાને ને નામ, જાપી ખાંધે કંઠી.	૫૩
કંઈક પુજતા પીર, અવગોડે જઈ આરમ;	
પથમાં નાંખી નીર, કંઈ વેચતાં ગોરમ.	૫૪
કંઈ પરગિલી નાર, પ્રહાર કરે ત્યાં પેખી,	
કંઈક કરે વ્યભીચાર, દાર પારકી દખી.	૫૫

સાઠે વર્ષે સાન, કંઈકે મુકી ઘરણી;	
વાડુ ઘણું વિદ્વાન, ફરી ફરીને પરણી.	૫૬
ન થે કાકયો નરક, પોત પાછો પેરો	
મટાઈમાં મરક, ખાયા થઈને બેસે	૫૭
વાડવ ઉપર વેર, આરકુ તે સ્થમ અણ્યું;	
કળીએ કીધો ફેર, કારણ કાંઈ ન જાણ્યું.	૫૮
ભલા તમે ભગવાન ફરી હાલો હાનો;	
ગોવિંદ આપો જ્ઞાન, તુખ્ય પ્રાણીને માની.	૫૯
આ અવસર આ લોપ, ઘણું જીવમાં કેવળ ઝીસે;	
કરિને કરડો કેપ, કળિયે કીધો કીલ્લો.	૬૦
નરપતિ થઈને ન્યાસ; પુછે નેહ ન પ્રીતે;	
ધન લેવાને ધાવ, અનર્થ કહીને ધર્યો.	૬૧
વિષ વપુનો દાંઠ, દેતાં ધ્યાન આવે;	
પેમે પય પાખાંડ, લાંચો સહ લલચાવે.	૬૨
કંઈક વધારી કર, રાંક લોકને રગડે;	
જ્યાં જ્યાં દેખે જર, ખુદી ત્યાં તો ખગડે.	૬૩
પરદારનો સંગ, રાતે તેથી રમતા;	
ધારી ન જુવે દગ, સસ જનોને દમતા.	૬૪
કુડી ધરડા કાન, ચુગલ જનેને ચાહી;	
ઘટવા લાગ્યું જ્ઞાન, દંભી મગે દહાડી.	૬૫
વેદ શાસ્ત્રની વાત, કદી થર નહીં કાને;	
રાજી રજી દીને રાત, મુશકા કેમ રાત.	૬૬
ગે આગ્રહ પ્રતિપાલ, કદી કરે નહિ કુલ;	
રાત્રે નહિ જાણ, ભટ્ટાજનેની જુલ.	૬૭

શાક ભાજ્યો ફળ, એ પર અંત ઇન્તરા;	
બળી બતાવે બળ, બોળીયાળા ન્યારા.	૬૮
ઠઠટ રાફટથી ઠઠ, ફેટલાક તો કાઠી;	
ઠઠકા ભારે સાઠ, ઇરવાતાદિઃ દહડી.	૭૬
વર્ષ વર્ષ સપાઈ, ઇન્તરવારી વધારે;	
રઘવત રૂવે રમકાઈ, કો આગળ પોકારે.	૭૭
ચાંદે જણાવે તોર, દાગવીને ધોર;	
રાતે આવે ચોર, ઘર ઘર પડે દગોડ.	૭૮
ચોરેના અસવાર, બાન પકડતા હુઠે;	
દરવળેથી બહાર, વહાર કરે નહિ પુઠે.	૭૯
દરવાળે દરવાન, રાંક જનને રેઠે;	
ઠીંછ ધરે નહિ કાન, રડે બીચારા પોક.	૮૦
અન્યાઈના દામ, બેઈ કરાવે સામા;	
ન્યાય્યા બેનો નામ, તો તો હાંસી તમાસા.	૮૧
રાખ્ય તાણાં સંતાન, રાય આવડુને માને;	
દુશમનું થઈ દાવાન, કેદ કરે રાબાન.	૮૨
ચોડો જોઈ અપરાધ, ગંદિરીયાન મારે;	
બગવંતનો બાધ, કરી કડે નહીં કરાર.	૮૩
વરતાવે નહિં પ્રેમ રઘવત જનને પીતે;	
રોતે પણ સતકર્મ, કહી કરે નહિ પ્રીતે.	૮૪
હવય જનને જાંચ, વિષવી નીચે દમતા;	
વરસ આર કું પાંચ જોટલાપાં અશમતા.	૮૫
કળીયે કાઢા જેર, જેમ કલ્યાણે રાહુ;	
માહુવ કળીજી સંદર, જોઈ ચોતાના બાહુ.	૮૬

વૈશ્ય કરે વીપરીત, તોલ ન સાચા તોલે;	
પરમારથની પ્રીત મુકી, મગદળ ચેળે.	૮૦
ખર પાણનો માલ, વીશ પાણે વેચતા;	
દોડાદોડ દમાલ, કળહળ કૈક કરતા.	૮૧
કહે ધર્મના સમ, ધર્મ ઘસરડે ધુળે;	
તોએ ત્યમનું ત્યમ, મરદી નાંખે મળે.	૮૨
હેતરવી થઈ હાણ, કમીને લેજે ખશીયે;	
વદ પરસ્પર વાણ, પોતાની પારશીયે.	૮૩
દમડી માટે ગાળ, મુખથી માને દેતા;	
એક એકની આળ, જઈ દરબારે કહેતા.	૮૪
શાણ થઈને શેઠ, પાન તમાકુ ચાવે;	
વડવ પાસે વેઠ, કાચા તણી કરાવે.	૮૫
લેઈ આખ્યાની આશ, મનમાં ફરી ન રાખે;	
દામ તણા થઈ દાસ, લુકુ મુખથી ભાખે.	૮૬
જતી ગુરુ પ્રાહ્મણુ દેવ, ગોસાંઈ વિધવાના ધન;	
સંચરવાની દેવ, અંતે જોળવ્યાનું મન.	૮૭
ચાર નામની ઘર, થઈને કરતા કાળ;	
છરવી કંઠના જર, દેખાડે દેગળ.	૮૮
મનમાં રાખે મેલ, મુખ જાણાએ મીઠા;	
ધ્રામાં ઘસી તેલ, દેતા કંઈ ન દોઠા.	૮૯
કહી બતાવે કાંચ, આપે વસ્તુ બીજી;	
મગન થએ મનમાં, તાણી આપે નીઝી;	૯૦
વઈસ્તવ થઈને વેશ, અમળાને આરાધે;	
કરે ધરમનો દેશ, શિવની નિદા સંધે.	૯૧

(૨૬)

- સમર્પણી થઈ સ્વાદ, શીરા પુરી જમતાં.
ગુરુને લેઈ પસાદ, રામા સંગે રમતા. ૯૨
- વિપ્ર અડે જો અંગ, છુવાઈ જઈએ થુકે;
ઉરમાં અતિ એ નંગ, માતી જણી ન મુકે. ૯૩
- સત્યા મનથા શરાણ, ગુરુ ચરણે નવ રહેતા;
કરે અધર્મી ચરાણ, કદપી કંઈ મત કેહેતા. ૯૪
- અજ મુકાવી ધન, હીસકને ચવરાવે;
માણસ લાયક અન્ન, શ્વાનોને ખવરાવે. ૯૫
- છવ દયા પ્રતિપાળ, યદને કરે ઈજારા;
કંઈનો અણિ કાળ, શ્રાવક થઈને સારા. ૯૬
- ધર્મ એટલો લાભ, જોલે પણ નવ પાળે;
ગર્ભણિયોના ગાળ, ઓષધ આપી ગાળે. ૯૭
- પરધનથી પરતંત્ર, સમજે નહી શીખામણ;
જપે મુકતા મંત્ર, કંઈને કરતાં કામણ. ૯૮
- પરનરીને સંગ, પ્રીતે મનમાં પેસે;
અળંકારથી અમ, સરસ સમારી ખેસે. ૯૯
- વેદ વિતાતા ધર્મ, વાંચે નિત્ય વખાણ;
કળશુચંદ્રનાં કર્મ, છવ સરીખાં જાણે. ૧૦૦
- કળિ એમ કચર ઘાણ. કરિને પિડે પ્રાણી;
કળશુ કરો કલ્યાણ, ઉર અપનો જાણી. ૧૦૧
- દંભી જતનો દાસ, થઈને શીશ નમાવે;
વિઠલ તણે વિસ્વાસ, શુદ્ધોને મન ભાવે. ૧૦૨
- ઉત્તમતાં આચરણ, કનિષ્ઠ થઈને કરતા;
સજ્જન જનનું શરણ, ઓળખી નવ આચરતા. ૧૦૩

- રાજ સેવાની રીત, જાણે નહિં પણ રાણે;
 મુખ મહિથી નીત્ય, મમો અથો ભાણે. ૧૦૪
- દેખે પરની તાર, રૂપાળી મન માની;
 દંડ ભરી દરબાર, તે છડાવે છાની. ૧૦૫
- સંતાનોના સહીત, અષ્ટ મંત્રણે આણિ;
 નારી પામે નિત્ય, જગ છત્યો એમ જાણિ. ૧૦૬
- ગરીબ કંદેરુ ઘર; ઉસાળીને એ લે;
 છતનો વાધે છર મેસા થાએ મેલે. ૧૦૭
- નવ ઠેકાણે જઈ આવે દશમે દાર;
 કાંતા તેને કહી, સુવરાણી શાશુગારે. ૧૦૮
- પાપી પંડ પ્રાણામ. પ્રાણાણને નવકરતા;
 દુઃખે જોડી દામ, દરબારોમાં ભરતા. ૧૦૯
- લેખી ન જીવે લેશ, નિર્મળ જનને નાગા;
 નિત્ય ખતાવે ખેશ, દેવ મંદારે વાગા. ૧૧૦
- જનના જાતાં સંગ, જમરા ખેલ જોડાવે;
 જેમ વજબુ હેય વંગ, ત્યમ ગાડી દોડાવે. ૧૧૧
- મહીન મેસ મન સત સંમીત ન મુજે;
 કહિયત ગામ કીર્તન, જાત જાતને પુજે. ૧૧૨
- ગો પ્રજાણને દાસ, કરિને ધર્મે ધાવે;
 સેવા પ્રજાણ પાસ, કાણી થઈ કરાવે. ૧૧૩
- જાણું હોય જો જર, તો તો તણા તણાવે;
 વખા ઘરેણાં ઘર, આનક કરી આણાવે. ૧૧૪
- શુદ્ધ ધર્મની વાત, હઠથી થાપી દેડે;
 જમે જમાડે જાત, જણ્યાં જમાઈ તેડે. ૧૧૫

કહિતક સરખુ કામ, કળિયે કીધુ ભારી;	
રક્ષા કરજો રામ, પ્રબ્ધ પેતાની પ્રારી.	૧૧૬
કડીયા સુતાર મનુર, વચન પ્રમાણ ન ચાલે;	
જોખમ કરે જરૂર, ઘર કરતાં ઘર ધાલે.	૧૧૭
સોની દઇ વિશ્વાસ, કાલને વાયદે કનુ;	
આપે આકે માસ, સોનાનું કરી સુનુ.	૧૧૮
ધાબી સાબળી સઇ, ફાફી વસ્તર સાંધે;	
રોક મનુરી ભઇ, પાણુ પોતાનું રાંધે.	૧૧૯
વઇદ થયા વાલંદ, શાસ્ત્ર વાત સંતાણી;	
સઇયદ કરી સાણંદ, પાપ મંત્રીને પાણી.	૧૨૦
પ્રાદ્માણુ વિના અનંત, અહરથ ઘઇને ભીજે;	
ઢોરિયે શોરિયે સંત, દેલ નાંખવી શીજે.	૧૨૧
વૈરાગી જોસાઇ શસ્ત્ર અંગપર ધરતા;	
મારે માંદો માંડી, મમતા માની મરતા.	૧૨૨
અંતરમાં અભિમાન, આનું હરિનું બળિને;	
માડે દીજનું માન, પ્રહ્મણ પાસે ભણિને.	૧૨૩
ઉમટી વરણ અઢર, વૈરાગીને વેધ;	
ગામ ગામને બાહાર બાવા ઘઇને જોસે.	૧૨૪
કરિને ચારે ધામ, પુજા કરે પુજારી;	
દેવતજોાં કોઇ દામ, નિકળી જાએલ નારી.	૧૨૫
દઇ પ્રહ્મણને ધન, ભારે વિદ્યા ભણના;	
વળતા વગાસાસન, એસે સીધજ બગુતા.	૧૨૬
તિલક છાપને માળ, ધરિને કરથી જોએ;	
કણીક ચોખા દાગ, કઇના લાગી વેએ.	૧૨૭

કરમાં લે નદી દામ, મોટમ રાખે માઝા;	
લઈ પુસ્તકનું નામ, જર લે કંઈના ઝાઝા,	૧૨૮
માંડીને ઘરખાર, લેટ માગતા વડાણ;	
લાવિ લાકડાં ચાર, જમિ આવે જ્યાં જાણે.	૧૨૯
પિઠસજ્જના વેષ, હીડે વિકળ વગોતા;	
મુંડાવીને કેશ; જરતે હીડે જતા.	૧૩૦
ફ્રીર થઈને ફળ, લાક્ષાનું કર પકડે;	
પદસા લે કરી બળ, રાંધે જનોને રગડે.	૧૩૧
ગઉં પ્રાણશુને ત્રાસ, વધતો દિનથી વાધે;	
ફૂડી વસ્તુની આશ, સલે સાતે સાંધે.	૧૩૨
અંબુ વરસે અદ્ય, તે પણ નહીં મુખ માગ્યું;	
સત્ય રહ્યું છે સદ્ય, તે પણ જાણે લાગ્યું.	૧૩૩
ભક્ષા પુરૂષને ભાઈ, ભાળે છગવાઈ ફેરા;	
હાલ્યા હાડાપણ માંહી, થઈને કરે અનેરાં.	૧૩૪
મ્રધની પણ ગળી જાય, ધન દાટ્યું કર નાવે;	
રગડે નિત્યે રાય, જ્યમ જે જનથી ફાવે,	૧૩૫
પિતા પુત્રમાં વેર, ભાઈ ભાઈને ભાંડે;	
જાત જાતમાં ઝેર, મુખ કો કોયિ ન માંડે.	
સગા સહોદર સાથ, વાંધે વેર વધારે;	
નર થઈ નારી હુથ, મિત્ર પિતાને મારે.	૧૩૭
પુરાણ પાપે તન આ અવસરમાં આવે;	
લેઈ તાતપુ ધન, અંતે બહુ અથડાવે.	૧૩૮

કવી સામળ ભટના ખનાવેલા છપા સરસ્વતીજી પ્રારથના દોહરા.

શ્રીમુખ શેષું સારદા, પ્રમે મુન પ્રહ્લ રૂપ, પ્રહ્લ
પિદ્ધા પ્રહ્લ વાદિની, ભમે ખોળતા ભુપ, દંડ કમ હળ
ધારિણી, વીણા પુસ્તક પાણુ; જેને તૃષ્ઠિ સારદા. વદ
ને અત્રત વાણુ. પામરને પંડીત કરે, વિશ્વમાહી નિ-
ખ્યાત. ક્રિકર સુખ કવિતા કરે, તે તુ સારદા માત.
જયદેવને કીધો કવિ, કીધો કાળીદાસ માધતે મધવા
તેં કર્યો, એવી વાણી વિલાસ.

છપા

મારકુડને માત, ત્રેહા પ્રકારે તુડી; ચંડીપુરાણ એ
લાખ, વિદ્યા અત્રત ઘન વુડી, શુકદેવ વેદ વ્યાસ, પુ
રાણુ અષ્ટાદશ કીધાં; પ્રજ્ઞાને તુડી ભાવ, વેદ વ્યાકર
ણુ શુભ સીધ્યાં. એવા લક્ષ્મીકે કંઠીધા, કવિ કહેવાણા
મહામતિ, સુખ સાગર સામળ ભણે, કંપા કરી મહા
સરસ્વતી. મંત્ર જનને તંત્ર, ઇષ્ટ ઉપાસન આદે;
કથા કીરતન કવિત, વ્રત વિવેકથી વાદે, અહસઠ તિર
થ અનેક, મહાપુન્ય સ્થળ મહિમા, પ્રહ્લા વિળ્લુ રૂદ્ર,
તત્ત્વ ત્રિલોકી સીમા; એ સરવેન આજખાવીયા, કંપા
થી કહેવાયા કવી, સરસ્વતી માટાંછે સરવથી, ચઉદ વિ

થા દે, નીત નવી.

દોહડો

કેક કોટી કે લક્ષ્મી; કંઈ થયા કંઈ થાય; શિવને
શેવક શામળો, કીધો પડીત રાય. મીતે સારદા મણ
સુ. હંસ વાહની જોડ; વેણા પુસ્તક ધારિણી, તરણી
વધતુ તેજ, કવિતાનો શો આશરો. સારદ કેરૂ શણિ;
મહીમા મહા માયા તજો, વાયુ વશ જેમ તણે; જેનેતુ
તી સારદા, નેક રહી સી ન્યુન; કવિ કહેવાયે કલ્પતરુ,
મગદે મેઢા પુન્ય.

ગાણધનીની પ્રાર્થના

દુઃખો દુઃખ ભંજનો ગુણ નીચો ગુણ ગંભીર; ઈ
શ્વરથી ઉત્પન્ન હવો, ધરમ દુરંધર ધીર. સોધુર અ
ગે દાભીતુ, મોદક અગ્રત અહાર; ગજવદનો ગરવો
ધણે, દેવ વડો દાતાર.

છંદો

સીદ્ધી પુદ્ધી છે નારય, લક્ષ લાભ જે પુત્ર; શિવસ
રજો શિર તાન, સીતામાણીના ઘર સુત્ર, આધ શક્તિ
ઉમયય, મહા માયા છે માંડી; દોમ કલ્યાણ જ્ઞમાત્ર
ગાણધ રત્નોની ખાંડી; પ્રજ્ઞા નિબળુ રવી રૂદ્રથી પ્રથ
મ પુજ્ય ગણપતિ તણી. સામગ હરે શેવો સહુ, સુ
ખ સાગર શિમા ઘણી.

રામચંદ્રજીની પ્રાર્થના દોહડો

રાણવ લોચન રામજી, મુક્તી દાતા મુળ; કાટી કો
ટી પાતક મટે; ટાળે સંકટ મુળ, રામ રહે રસના વ

(૫)

હું, વળી ને વારંવાર; એથી અન્ય ખીજે નહીં; મુકતી તણાં ઘાતાર. તારણ તારણ ત્રીલોકમાં, તારક મંત્ર કહે વાય; જમને શીર પગ દઈને, જરૂર પેકુંડ જાય.

સીતાપતિ શ્રીરામ, નૃપ દશરથનો નંદન; ભકતવત્સળ તે ભુવ, વિશ્વ સહુનો એ વંદન; કહશળા કુળદીપ લક્ષ્મણ સધુ બંધવ લાયક, વરાણવે ઉચરે વેદ, નિગમ અગમનો નાયક; એક ખાણે મારી તાડિકા, રાવાણુરણમાં રાણીયા; અતિબળ ધંદ્રજીતને, આંચાણવત જેને એળીયા, કોટી પ્રહ્લાંડનો નાથ, સત તણાં એ સત્વ, સતકેટી રામાયણ, તેમાં અક્ષર ખેતત્વ, કોટી જન્મનાં પ. ખેજ અક્ષરથી બળશે, લખ ચોરાશી ખાણુ, જનમ મરાણુ દુઃખ ટળશે; રામ નામ પિતા મુકતી નહીં વેદ પુરાણે વાંચજે, સુખ સાગર શામળ લણે, સત્વ ગણીને સાંચજે.

છશ.

અન્ન જગત આધાર, અન દઈવત એ મોટું; અન વગ ન રહે જીવ, અન્ન વણુ સરવે ખોટું દેવદાનવ રંક રાંચ, જીવે સહુ અન્નને જોરે; અન્ન તિણકે પાપણુ, સરવ આધાર ધોરે, પાંચણ પોષણ પ્રથમી નિશે કર્તા નામ કેત કરણાં; શામળ કહે શેવો સહુ. અધ શક્તિ અન્યપુરણા. સીતા રામ તે એહ, એ શ્રી રાધા કૃષ્ણ; એ ઉમીયાનો ઘરા, પંડીતે કીધુ પ્રશ્ન એ રોડિણી એ ચંદ્ર, એ ખલ્લા સાવીત્રી; મંત્ર જંત્ર એ તત્ર, એ ગુણત્રી ગાયત્રી. અનપુરણા સઉની ઇછા, બુદ્ધિ

વંતા જન છુઝશે; શામળ કહે અન આધારથી, સરવે
વિદ્યા સુઝશે. અનપુરણા વડી માત, જગત જાણ
કન જાણી; અન્ન વિના સહુ સુન્ય, પ્રથમ જીવે નહી
પ્રાણી. અન્ન વિના સુખ અલ્પ, અન્ન વણ ચરાણ
ન ચાલે; ભાવે નહી મન લકતી અન્ન વીણ મોજ શી
માહાલે; અન્ન વિના ઇશ્વર વાહાલો નહી. જા'ન તાન
ગુણ નવ ગમે; શામળ શેવો અન્ન પુરણા, સકળ કુ
ખ એથા સમે. ૨૬

છપા

તમ ઘેરત્રીજેવાર, પ્રથમવાર નિત્યેપુજે; ચતુરજ્ય
મચોયોવાર, સત્યવાતેશુભસુઝે : પસન્નપાત્યમોવાર, વિ
મળજસ વિદ્યાવાધો, છઠાવારનીછત્ય. શોભાશતત્રીની સા
ધો, શાતમો વાર સંકટ હરો, અધિપતી ડાહ્યા અંશ
ને, આશીરવાદ કવી કહે, મનજી વાસણ વંશને.

છપા

હંસવાહની હીતકાર, મયુરવાહની મહિમા; કુરક
ટ વાહનીકલ્યાણ મેઢક વાહનખ સીમા, ત્રગ વાહ
ન દે માન કીર વાહન કરયા કામો; શારદુળ વાહની
નેહ, નેહ ઘણે શીર નામે; ઉંદર અશ્વને ઇમચે અ
રૂઠ પ્રથમ છે નેહને; કલ્યાણ કાર કપા કરે શામળ
કહે આશીરા એહને. ૯

છપા. પુત્ર વિના નહે મોક્ષ પુત્ર વણમેરોજી
મોટુ પુત્ર વિના દે દાષ, પુત્ર વણજીવિત મોટુ પુત્ર
વિના પરિવાર; વિશ્વ માંહી નર વાધે; પુત્ર વિના સં

સાર શ્રાધ ગયા કુણ સધે; અરથ ગરથ કુણ બોગવે,
ઘણુ દ્રવ્ય પાણુ ગાંજીયો; બાળ અવતાર બાળક વિના,
વિશ્વ કહે સહુ વાઝીયો;

છપા

નારી વિના નર રંક દામણો દીશે દહે; નારય વિ
નો નર રંક, ગ્રહસ્થ ગુણહીણો ગેહે. નારય વિના નર
રંક. ધનનવ ધીરે દોઈ; નારય વિના રંક, સગત જ
ન નીંદ જોઈ; નારય વિના નિરખગપણુ, બોમ કહોશા
બોગવે; અયુત અવગુણુ બાસે ભરયા, જોખમ ઝાંજી,
જોગવે. નારય તે નરનુ અંગ, સુખેથી ઇચ્છે શેવા;
પુન્યમાં થાય વિભાગ. લાભ થશે રૂડો લેવા; સ્ત્રીથી હો
ય સંતાન, ધર્મ પુલ્કિ તે ધારે મગટે પુત્ર સપુત્ર કુળ
ઇકોતેર તારે; શુદ્ધ કુળની શામા મળે સ્વામીને સુખ
દ સતી; જોમ વિચાર્યું શેઠીએ, મન મધ્યે ધારી મ
તી. પરાણવા ઉપર પ્રીત થઈ તે નરને પુરી કોનેનવ
પુરી થાય સહુને રહે અધુરી; આશા નીર અઘાત વિ
સ્વ તેમધ્યે પુઠયુ, શાહા રાયને રંક, કયરખી કીયરને
કુકુ. સુરપુર પડિત સહુ, ભણ્યા ગણ્યા ભુજા ભખ્યા;
આશા રૂપી અરણવ જળે, શામળ કહે તેમાં શ
ખ્યા. ગળેઅધીકુ અંગ, ગળે નાશીકાને નેણ;
ણ; ગળે મુકને તુંડ, વિપરીત બેલાયે વેણ; અરિત
ઝૂંધીરની માંશ, સકી નવ વાલે ચરણ; ધાતુ સરવ
નો ધાંશ, શુભ નહી કંડિત કરણુ હદી બાંધી અડવ
કે, આહાર નાંદ્રા છેવટ ગઈ; શામળ કહે તૂણા ત્રપા

તોય માયા છવી નહી.

જરવીશેછપા

જર ત્યાં જોમન રૂપ. બુપવશ જરને જરે; જર ત્યાં સઘજો જોખ. દેક તરતીખવત તોરે; જર તે ઉંચ અમીર. જર તે નિધા ભાણીયો. જર તે રૂપ સ્વરૂપ. જર ગુણ સઘજા ગણીયે; જરને સગો યશ વશે. જર જો રથી દુઃખ જશે; શામળ કહે જોર એ જર તાણુ. જર શી ધાન સઘજાં યશે. દમડાં વિના દરિદ્ર, કુળવંત કીકર કહેવાયે; રિદ્ધિવિના ખડુ દંડ, પ્રતિષ્ઠા દુર પળાયે; ડાહ્યાપણ વિનય વિવેક દામ પાખી સહુ કુલ્યાં, પેદા ન કરયુ દ્રવ્ય, શાસ્ત્ર ભાણીને બુદ્ધ્યાં; સુન્ધુર ઘડ ધીર નરવપુ વરણાગી વાંકડાં. શામળ કહે સંસારમાં, રિદ્ધિવિના નર રાંકડા.

છપૂ. સીતા રાખી સુભ દેપ, રાવાણ રણમાં રોળાવ્યો ઇંદ્રજીત કુંભકર્ણ ચાચણ વાત તેતે ચોળાવ્યો દેપદી સખી નારય, સતીપણસરવે થાપ્યું. અઢરે દ્વિજાણી સઘન્ય, કુળ કૈરવનુ કાપ્યુ માયારૂપ એ માન્ય ની, એકલી મુકે અનરય યશે; વિચાર કરયો મન વાણીયે, વ્રહ્મપણે હાંશી હશે,

છપૂ.

ઇંદ્ર સરખો અધિપત્ય ઘેર રાણી ઇંદ્રાણી; અકલ્યા સાથે સંગ; કરતાં પ્રાંતી નવઆણી; આતુર નરજે અંદ્ર, રામા ઘેર રોહણ સરખી; તેણે તારા એક વાર નેહ કરીને નરખી; પાપ પ્રુન્ય પ્રીછયો નહી; ગુરૂ પત્ની યો.

તા તાણી ક્ષીણ દેહ આપે થયો; નક્ષત્ર મંડળમાં જે
મણી. ૧૨૪ એનાથી લક્ષ કરોડ; ધાર અધારે મળી
યા; ક્ષયા કીચક શત જાત એક ચિતામાં બળીયા; શ્રી
કૃષ્ણ સરીખા દેવ; કુડીકુમ્ભને શોભી; માન્યની રૂપ
મોહિનિ; જગતમાં જાણી એની; લાઝનીએ સહુ
નેભાળવ્યા દેવ માંવર્વને દાનવી, શામળ કહે જીવ્યાનુ
વતીયે. કુણ માંત્ર છે માનવી.

છપા—નાર તે નીચ સ્વભાવ, ન રહે પોતાને ધ
રમે; નાર તે નીચ સ્વભાવ. કલાંક કહાવે કુળ કરમે.
નાર તે નિચ સ્વભાવ, લાજ મર્યાદા ન પ્રીછે, નાર
તે નિચ સ્વભાવ, અન્ય નર અંતર ઇચ્છે; નીચમાંનિ
ચ તે નારીયો, પશુ જેડે પ્રીતડી; શામળ કહે સ્ત્રીયો
સમસ્તને રૂઢી નહી એ રીતડી.

છપા—વાણુ રૂપ વરસે મેહ, તેથી તો ધાન નપા
કે; પરાક્રમ ન મળે પુર શત કાઢો શોણ થાકે; પેદેમી
વીશી વિદ્યાય ભાવ આણી નવ્ય ભાણીયો વ્રદ પણિવિ
વેક, શાસ્ત્રનો બાધ ન શુભીયો, ગદ્યો અવસર આવેન
હિ નર નારી તે નડે; પ્રથમ બુદ્ધિપ્રીછયા વિના વળ
તી હાથ ધસવા પડે.

છપા સોકયજા દુખ બીરો

—વિનય થકી વિવેક સજ્જન સઘળામાં શોભે;
વિનય થકી વિદ્યાય સ્થીર ધાવર તે શોભે; વિનય ત
ણે વિખવાદ કરે નહી રંક કે રાજા વિનય મેઠો છે
વિસ્વમાં, વિનય ધરમ મારગ ધરો; શામળ કહે વિદ્યા

વશીકરાણ વીનય મહિ આવી વશે.

છપા—રાજને એક સાલગામ ફટકા કુટે; મ
જને મેઠ સાલ વણ વાંકે રાજ લુંટે; વ્યાપારી શીર
એક સાલ; વસ્ત્ર પઢંતર નાંખે, ભરતાર શીર એક સા
લ, ભામની જો ભુકુ ભાખે; મુરખને સાલ વિદ્યા ત
ણ દુઃખ બકારી એકયનુ શામળ કહે શાણા માનજો
સ્ત્રીને સાલ એક સોકયનુ. સ્ત્રી કહે ભલી અનાથ તેથી
તો મોત ભલેર; ભલી હીણા હાથ એથી નહી દુઃખ અ
નેર; ભલી વિધવા કે વંડ ભલી ગુણકા કે ઘરેલી ભ
લા દરીદ્ર દસ્ય ભલી સોંહાગણ સેહેલી માહા દાવાન
જ દુખણી, અંચળ ચીત પણ એકયનુ શામળ કહે શા
ણા માનજો સાલ શ્યામાને સોકયનુ દરીદ્રને મોહુ દુ
ખ મન માન્યુ નવ થાયે; કાશદને એક દુઃખ; નિત્ય
વિદેશે જાયે; દુનીયામાં એણુ દુઃખ વરસાદ જ્યરેનવ
વરશે વંડાને એક દુઃખ તનને કાળે તલશે કંવારાને
દુઃખ સી તણુ સરવને દુઃખ ભુખનુ; શામળ કહે પાર
પીછુ નહી સ્ત્રીને સોકયના દુઃખનુ અંધાને દુઃખ આ
ખ સાડ ખોડુ નવ દખે, બેરાને દુઃખ કાન રોગ પુ
રાણુ નવ પેખે રોગીને દુખ રોગ ભોગ એકે નવ્ય મા
વે; ભીક્ષુને એ દુખ નામ ભીખરી કહાવે; એવાં દુ
ખ અનેક છે પંગા ને તો પગ તણુ શામળ કહે સ્ત્રી
સર્વને સોકય દાવાનજ દુઃખ ઘણુ

છપા સતરી

તુલ્ય કંચન કથિર, સુખ દુખ સાચુ ને જીવ; રા

ય રંક જે એક, એક તુઠયું એક રૂઠયું; શતરૂ મિત્રસ
માન, સમાન દબ્યા કે દાશી; સમાન અત્રતને વિષ,
સમાન કુચીત કે કાશરી, સમાન પાષાણને રત્ન પ
ણ, સમાન વસુધા વૈકુંઠ વશા; શામળ કહે જન્મે ન
હી, જે નર જાણે પ્રભદશા. સમાન અન્તિને નિર,
સમાન વાહાલો ને વેરી; સમાન કુંજરને કીટ, સમા
ન મરદને મેહરી. સમાન તડકો ને ટાહાડ, સમાન જ
શવંત ને જોગી. સમાન પાપ ને પુન્ય, સમાન ભી
ક્ષુક ને ભોગી; પ્રભ વિદ્યા ભારે ઘણી, કરોડવાર શુ
કહુ કથી; શામળ કહે સંસારમા, પ્રભ જાણે તે નર
નથી. શામળ્યા કાને સુર, ફરસુરામ ફરસીધર, દીઠાક
ધંક દાતાર, કરાણ સરખા કરાણા કર, નિધા વેદ શાણ
ગાર, પ્રભા સરખા ખહુ ભળ્યા; વાલ્મિક વ્યાસ વશિ
ષ્ઠ, પ્રભુ ભણ ભય ટાળ્યા, નથી દીઠા નથી સાંભળ્યા
ભોગરી જેણે પ્રભ દશા; શામળ કહે સ્વર્ગ સુધી, ગ
તિ વિરલા કો વધકુંઠ વસ્યા.

છપા—કોકિલ જાતનો ચોર, તે લે ખાતર પાડી
ને; ચુગલ એ પાણ ચોર, લે કરી ચાડીને; વાણીજએ
પાણ ચોર, લે મરડી દાંડીને, કૃષી જાત પાણ ચોર, લે
ખેતી માંડીને; કિશબ ચોર કહી કોટીધા, અપરમપાર
અપાર છે; એ દિવશે સહુ દખર્તા, પાણ સચો ચોર
સોનાર છે.

છપા—કામાતુર ન જીવે કર્મ. કામાતુર ધરમ ન
ધારે; કામાતુરને શી શરમ, કામાતુર મરે કે મારે; ન

ગણે કામાતુર કામ, શાસ્ત્રની વાત ન સુઝે કામાતુર
 ન ભજે રામ, બુદ્ધિ એકે નવ બુજે; કોટી અવગુણ
 કામાતરે, ધરમ મારગ તે નવ ધ્રસે. અપજ્ઞા તે અવ
 ની પરે, સરવે તે તેમાં વશે. કાં રકને કાં રાય. કાં
 નરને કાં નરી; કામાતુર શીર કંક, હોડ હટ હીમ
 ત હારી; મૃત્યુનુ પામે પાપ; ક્ષય રોગ રહે તેને દહે;
 સ્વપ્ને ન જુવે સ્વરગ, તે પરનારીને નહે. લક્ષ વી
 છીની વેદના. પડે તે નર જમ દંડમાં, સામળ કહે કા
 ધ રખે કરો, પ્રીત પરનારી પીડમાં.

છપા—છંદતા જાને હાકી, વિચારી મન વિજારી
 નવ આણી કોની બીક, નિરભય થઈ તે નારી, કપટ
 ન જાણે કોઈ, પડી પડી સહુ પેળે. અરે અરે અરેક
 હે એહ, ફનીયા દુઃખ એનુ દખે; વાત ચાહી બંધા
 વિશ્વમાં, ઉતાવળ કકતાં આંબડી; છતુગ ચતુર ચુકાણુ
 ની, કંક વરજીત કુપે પડી. જુમ પાડી બહુ બાહાર.
 અધીક અન્યાયે આપે, રાણી રદીયાળુ રૂપ, પડી પા
 ણીમાં પાપે, કોઈ મુજાનો મરદ, કુપયાં કામની કાઢે;કં
 થ એતાને જાણ્ય, પસકમાં વાત પોદાચાડે; હાહાકાર સ
 રવે થયા, જુગ બાધામાં જાહરી; ચતુરાને ચેતાવીયો,
 પડો તારણી તાહરી.

છપે—ભણ્યો એને ગ્રંથ. પરનાર જેને નવ પરખી
 સાંભળ્યો જેને ગ્રંથ; નીચ બુદ્ધિ નવ નરખી, ભણ્યોખ
 ણ્યો ગ્રંથ, અધર્મ તેને નવ દાખ્યો સંભળાવ્યો જેને
 ગ્રંથ, ચતુર અમરત રસ ચાખ્યો, શ્રવણ કરીયો સત

વાદીએ, ક્યાં નરને ક્યાં નારીયો. શામળ કહે સ્વપ્ના
વિશે, જુલુ કરી નહી જારીયો. પરનારી સાથે પાપ, બ
હુ સ્ત્રી હત્યા બેસે; અઠાવીસ નરકના કુંડ, પાપ કર
નારો પેસે, એક પત્ની શ્રી રામ, દિલ પોતાને દાખી;
સતવતી સીતા કામ્ય રીત ઘણી રૂડી રાખી; બુદ્ધિ
તાજ બાપડા, કામ જીતકોઈ નવ થયા, જન્મ મરણને
ખમ જરા, કોડ અવતાર કવીએ કહ્યા.

છવ્વા

હનુમંત મહા બળવંત, સીતાની વારે ધાયો, અનળી
બળ અતંત, રામ રસાથે ગરૂ ગાયો. ઇંદ્રજીત કુંભક
રણ, તેહ ચાંચણાન ગોળ્યો; બોતેર કોટી બળવં
ત, રાવણ સાથે રોળ્યો કનક લંક કરી કાયલા, અગ્નો
કાઠી ખાંડી કરો. રામ લક્ષ્મણ જન્મ જીતીઓ, સિ
તા લેઈ આવ્યો ફરી, મારકંડેસાર, મુન્ય, ચિરંજીવીક
ળ કહાવ્યો; પ્રેમા ભણીયા વેદ, વાણી રસ ભવનેમા
વ્યો, વ્યાસ સરખા વીસકરોડ, પુણ્ય અઠાદશ કીધ
મુકદ્દમ સરીખા શીવ, દાન અભયપદ દીધાં, ભણતાર
ગણતર મંત્ર જંત્ર તંત્ર પરાક્રમ સહાપતી. શામળ કહે
શેવુ શારદા શ્રદી કરતાં જે સરસ્વતી, રામ નામ તે ત
ત્વ પાણ જે જળમાં તરીયા રામ મુખનુ સત્ત્વ, રંકને
રાજા કરીયા. રામ નામ પ્રતાપ. અહલ્યા જેણે તારી
કાળ તણો એ કાળ, વ્યાળને નાંખ્યો મારી ફરસુરામ રૂ
પે કરયા; નક્ષત્રી પ્રથવી કરી; એક બાણે હણી તાડકા,
તત્ત્વ થઈ તેતો તરી;

છપા.—પંચો આંખ્યાં નાખ્યાન, તે પુરાણ પારા
યણ, તરણ તારણ ત્રિલોક, શત કોટી રામાયણ અષ્ટા
દશ પુરાણ, અધ્યાત્મન ચેતુકીર્તિ, કાગ લજ કત જે
ન્યાય, પંડીત થઈ પુરાણ પીયાં; વેદ લાગે છે વેદીયા,
કોઈ વારણું કહુ કથો; સ્ત્રી ચરીત્રતા આગળે નીમેશ
ગહાપણ કોનુ નથી

છપા.—મુખે સાંભરે નાર, વસન વીધ વીધના. સુ
ઝે; હસવું રમવું હેત, જનો મધ્યે તે જીઝે; ભાંડ લ
વઈયા ભાવ, જોખ જાણુ જે જાત્ર; ખુબા ખાસના ખે
લ, કુખે ન ગમે પળ માત્ર; કુખ દાવાનળમાં પડ્યો, સ
રવે સુખ એનું ગયું; હસવું કયમ આવે હેતથી, પી
જર તો પરલે થયુ કુખે જાય સુધ બુધ. કુખે જોગન ન
નિ લવે; ખેડુ દાહ્ય પાણુ દુર, દુઃખ કપટ બહુ કહાવે,
કુખે દહનાં રોગ. તેજ ત્રીપક્ષ ત્રાશે; કુખયા લીસા લે
હેર, પલક ન આવે પાસે; કુખ રૂપી આર્ણવ વીશે, તે
કય કદાપી નવ જડે; હસવું નવી આવે હેતથી, કુસ મુ
થી સાનાં પડ.

છપે,—વિમ્મ રૂઠો દે શ્રાપ, ચાકર રૂઠ્યો કર ડે; જો
કુશમન રૂઠ્યો દે દાઓ, માત મરજદા મોડે; પડેશીરૂ
કયા પાપ; ચાડીકોઈ આગળ ખાએ; નારી રૂઠે જો નિ
મેશકો નીસરી જાએ; રાજ રૂઠ્યો રિહ લે, જસ છ
વ જોખમ કરે, ધર્મ કર્મ શર્મ પણુ, દુઃખ દતાં તે નવ
કરે.

સ્ત્રીના સ્વભાવ વીશે છપાઃ

નારી નીચ સ્વભાવ, નારીમાં લક્ષણ બુઢાં. નારી
નીચ સ્વભાવ, કલ્ય નારીનાં કુડાં, નારી નીચ સ્વભાવ
જુગ બાધામાં જુડી. નારી નીચ સ્વભાવ, રહે રૂડા
શું રૂડી; નારી નીચ સ્વભાવની, આણુઘટતુ તે આચ
રે. શુર પુર ધ્રુડ ધીરને, કરોડ વસા કાયર કરે, ઉં
ચા કુળની નાર, નીચશુ નેહ નીહાળે; નરપ ઢાણી જે
નાર, ભિક્ષુકને ભાવે બાળે; પંડીત જનની નાર, મુરખ
સંગાથે માણે. જાણ પુરૂષની નાર, અધરમ અનધયો
આણે; ગુણજન ફેરી ઝોરડી નેહ ન ગુણા શું ધરે, પુ
ન્યવંતાની પ્રેમદા કબુલ તે કુડાને કરે, રામા ન જુવે
રૂપ, ન ગમે તેમ માણે;; કામની ન જુવે કુળ; હેનઆ
કુળથી આણે; જુવતી ન જુવે જાન, જુવે નહી પંડીતપુ
રો ન જુવે ઉંચ અમીર, નહી સતવાદી સુરો. કામનીનો
કામી જુવે, કે મન ઈછા માનની; તમેશ માઝા રાખે ન
હી. શામળ કહે બુડી ભામની. બુદ્ધિ નહી લવલેશ, જે
શ બાણીને બેશે; છાડે જે સ્વામી સ્નેહ. પર મંદીર પો
તે પેમે; ચતુરાકરાં ચરિત્ર, જીતી કોતી નવ જાયે. મારે
જો માટી માર, ફેળેતી અવળી થાયે. જુડી વાત જગમાં
કરે. તો સાચી તેની થાય છે; અવગુણનો અર જીવ
ભરયો. પણ કામની નામ કેહેવાય છે, ભુપતી ફેરી નાર
હોયે હોંચોળા ખાટે; પ્રેમળ, માનને પુણ્ય પોઢણુ પસગ
શુભ પાટે. રાજવે શોળ સાણગાર. ઝવેર જુગતે જડાવે;
ખમા ખમા કહે સરવક્ષા સાડ લડાવે; તે સરખાની તા

રૂણી; વિપ્ર સંગાથે મન વશુ; ભિક્ષા માગી બોજન કરે,
શામળ કહે કારણ કશુ, ૩૮

નીરભાગ્ય વિશે છપા.

નીરભાગી જશે ગંગા, સક્ષિતા તે શુકાશે; નિરભાગી
રળવા જાય. સામ પાણ તે હુટાશે નિરભાગી પરણે નાર
યશે ગાંડી કે મરશે. નિરભાગી પામે દ્રવ્ય, હેઠકયમ કે
તસ્કર હુડશે. નિરભાગી જેસે ઘોડેલે, પડશે ને પગ ભાગ
શે; નિરભાગીને મદીર મજે. અપ્રિય પડે કે સાગશે.
નિરભાગી જમવા જાય. વેદ નાંખે તે બાશી, સાચા જો
બોલે બોલ, તોય કરે સહુ હાંશી, નિરભાગી કાલ્યા થાય,
લોક કેહેસે એ ઘેલો; નિરભાગી નવ બોલત, કેહેશે હ
ધ્યના મેલો; જે નરને નીરભાગ્યતા, સો ઉદયન સુના
પડે. ભાગ્ય વડુકે જેહને, પુરાણ જશ જુગતે જડે.

છપો.—જય સિતાપતિ રામ. જય કરુણા કર સી
ધુ. જય સિતાપતિ રામ. જયજય લક્ષ્મણ બધુ, જય
સિતાપતિ રામ, નર કાંતક અંત્રમ ઉધારણ, જય સિ
તાપતિ રામ, તત્ત્વ ત્રિલોકે તારણ. સુખિત દાતા મહીમા
ધણે; રાવણ રોહિણી રામજી. સુખ સાગર શામળ ભ
ણે, અંકર નિશા તુજ રામજી

કામી પુરૂષ વીશે. છપા

કામી અધથી અંધ, કામી નવ દબે આંખે; કામી
નવ ધારે ધરમ, સંકટ તે દેહે સાંખે, કામી ન જી
વે જીત. માત ભગિની નવ ધારે, કામી ન ગણે તા
ત, કામી સગ પાણ નવ ધારે; કામીની વ્રત પજે તડિ,

કામી જીવ કોઈ દીન ખુવે, કામી નવ દેખે કોઈને, જંગ
 ત બાધું તેને જુએ, બાંબ્ય દેવાનું હુખ, બાંબ્ય સુખ સો
 મા પાખી; બાંબ્ય વેઠવી ભુખ, બાંબ્ય ઘેર બટકી રાખી
 બાંબ્ય રાધાપણ છીદ્ર, બાંબ્ય મસિતની શેવા; બાંબ્ય
 જે જે રંડા. બાંબ્ય શિર શ્રાપજ સેવા. બાંબ્ય કલક શિ
 ર કામ્યની બાંબ્ય હોડ જે હાર્યની, શામળ કહે બાંબ્ય
 સતવદીયા; પાવક મીત પરનારની પરનર ઇચ્છે નારચ
 સત્ય તેને નવ સુજે, પરનર ઇચ્છે નારચ, બુદ્ધિ એકે
 નવ ખુજે, પરનર ઇચ્છે નારચ, પુરુષના ન રહે મીતી
 પરનર ઇચ્છે નારચ, રૂડા ઘરની નહી રીતી. પરનર ઇ
 ચ્છે પ્રેમદા. વર તેને વાહાણો નહી શામળ કહે રાંખીનું
 દરી. જેવલે કામા કહી. લેશે કામ્યની કેડ, વણ મેતેતે
 મરશે. લેશે કામ્યની કેડ, મારાતળ અપે હરશે. લેશે
 કામ્યની કેડ. જીવ જર સહીત જશે, લેશે કામ્યની કે
 ડ. અનરથ અનિકો યાશે. હસશે તથા હસવાશે, મરશે કે
 વળી મારશે, કેડ લેશે કામ્યની તણી, જીતીખાજ હારશે.
 દરૂહીલે જીવ, દઈતા રૂઠી હડાવે; દઈતા રૂઠી એ દઈત
 તાંદુળવત દેહ બદાવે, પ્રેમદા પ્રકરે પ્રાણ, હૃત્યા શિરસ
 જે આપ, અપજશ કરે અનત, છેક છાકેલી જાપ, રા
 મા રૂઠી રહે જહીં. કરે ન રૂડા કામજી, રામા રૂઠી જે
 હને, તેને રૂડ્યા રામજી, નારીને નવ રાખત, અતળ
 ત ઉમર વ અનિકારી, નારીને ના રાખત, સુર પુર દ
 ઢ ધારી; નારીને નવ રાખત, સામ દામ લય ભેદે, ના
 ન નવ રાખત, શાસ્ત્ર પ્રાણ કે વેદ, સુર પુર પ

હીત પટલ, કે સાધન પરતાપથી, શામળ કહે સ્ત્રી રા
ખી રાફે, કૃપા અધિકાર એ આપથી; લેવી નગરી ઘડ
લોક, ગણવા કીન્હક ને ઝીણા; લેવા વાઘની મુંઝ, લે
વી કૃશીધરની કૃણા તરવો અરણ્ય અપાર, શિલા ભા
ગવી શિશે, થીવુ હળાકળ નેહે, રોસ વિના કે રીસે, એ
સરવ તો શેહેલુ, દાહલુ કામ છે જારીનુ; નિશ્ચે રોહ
લુ નિરખવુ. નશિકરણ ને નારીનુ. પક્ષક એકમાં
પ્રીત, કરે ને રામા રીને; પંદર ભવ પલટાય, ખરી ને
મનમાં ખીને; દખાડીયે ઝાંઝે દામ, નેહ ન હોપતો
નાંચ: કર આપણુ કામ, પ્રીત ને પ્રેમદા પાસે; પો
તાને મન પ્રીતડી, ચતુરા તે નર ચાહ્ય છે, જુરને
વશ જીવતી નથી, શામળજીટ સાચુ ગાય છે.

છપા

બાળ્ય માગવી ભીખ, બાળ્ય કાશદુ કરવુ, બાળ્ય
ચોરીનુ ચીત, બાળ્યવી પારક હાવુ, બાળ્ય વધતર
ધડ. બાળ્ય નીતભાર શીર લેવો બાળ્ય પરવશ ને પુ
રુષ. બાળ્ય દંદ દીનને દેવો; બાળ રણવુ ને પાપનુ,
હીસા કરવા સુરા થવુ, શામળ રાજગાર, તે બાળવો
જનમારો પરદેશે જવુ.

છપા

મછગંધા દખી વ્યાસ, પિહવળ થઈ પોતે બેડા; અ
હલ્યા દખીછંદ્ર, તરુકર થઈ પુરમા પેડા; તારા દખા
વ્યાળ, કબુલ એ નારીએ કાંધી, સીતા દખી દસક
ધ હરી લંકામાં લીંચી વનીતા વ્રહ્મપત્ની તણી, દખી

ચંદ્ર ચીતમાં ચળ્યો; કળિયુગ રૂપ એ કામની, મળે
 ઠેક સહુનો ઠલ્યો 'શ્રવે દાદી નારય દુરચોધન દળ
 માં દાગીયો, કિચક થયો કાંમાંધ મહાજન લોકે મળી
 ચો; એના અધીક અનેક, દેવ દાનવ સિંધ રળ; પા
 મ્યા દાવાનળ દુઃખ પડ્યા નરકે જન ઝાળ; પરનારય
 થકી ભડુ પરભવ્યા. જીવંત થયાં જાણીયા; શામ
 ન કહે શાશા સમજાને, કુણ પ્રાણેશ કુણ વાણીવા:

છપા

જળ તરવ ને તુંબ, અગન ઓસવવા નિરે; મુખનુ
 ઓપડ અન, બાળકનુ ઓશડ ખીરે; તાવ ઓ
 શડ અપાસ, ગહગુખડ દુખ દા; વશીકરાણ બીવેક,
 સમકંપર કી સેવા, એક એકતા ઉસ્તાદ, અતી કોડ
 કોડ મુહુકની રૂડા ભુકાં સાભાતુ સામગી ઓતડ મ
 બલુ નથી, કોઈક સ્વભાવે શીસ, કોઈક સ્વભાવે તાપ;
 કોઈક સ્વભાવે દાતાર કોઈ મદ મહર માતા, કોઈ જાર
 કોઈ જીસમ, કોઈ દુખા કોઈ કાલ. કોઈ પાપ; કોઈ પુ
 ન્ય, કોઈ નીત્યે કોઈ નહ્યો; કો હામી કો હેતરી, કો
 હસમુખો કો રાંકડો. શામળ સ્વભાવ એ જાતનો, પ્રથ
 મ પડ્યો તેતો પડ્યો.

છપા

નર પાખી ને નાર; કલંક તેને શીર ઘેસે, નર પા
 ખી ને નાર, પર પુરૂષ ત્યાં પેશે; નરપાખી ને નાર પુ
 ઠ્યો સહુ તેની જીવે; નર પાખી ને નાર. પાખી પોતા
 ન ખુવે; નર પાખી નારી એકબી, વડો તેહના વાંડ

છે; નરવાણુ નારી વણસશે, એતો આડે આંક છે, નરપા
ખી જે નારા છેક હરચી તુછ તરણુ; નર પાખી જેના
ર રોજ રણમાં જેમ હરણુ; નર પાખી જે નાર હળવા જે
મ કુન અકરડતુ; નરવણુ નારી એકલી; સંસાર તેનો
સરવ; માત ન પામે માતની, ઘેસમેણે જાણો ગરવ.

છપા

નૃગો નવ છુટાય, સોમે નવ દાન અપાએ! સાચો ન
વ દંડાય, કાયરથી કો ન કપાએ. નાહી નવ જોવાય,
જેતો નીરોગી કાયા, ગુણકાએ નવ ઘેવાય, જેણે મન
મેલી ગાયા. ગોત પાણુ મારી નવ શરે, આવરદા સુત્રી
આપને; જમ નરક તાપે નહી, શામળ નીરમસ, નિ
રમસ, નિષ્વાપને, પાપી ના કરે પુન્યા પાંખંડી પ્રભુ
નવ પુજે; સાંચાને ન ગમે જુદા, જનરમને ધરમ ન
વ સુજે, કપટનુ થાય અપટ ક્રકુ તે છુડયુ જાણે; તરે સ
ત્ય સંતોષ, ક્યારંક ક્યાં રાગો, સાચાથી મુખ પામોજે
જુકેકે રામજી શામળ સાચુ કહે, કરો ગમે તે કામજી
નિમ ન જાણે વિદ્યાય, વણિક કહાડે દેવાણુ. રધવિતને છ
ટે રાય કુલવંત કરે જો કાણુ પાંખંડીત કરે પાખંડ, સિંધ
થઈ બોલે જુકું જાચક કરે અહકાર. રાવથી રંક રહેર
કયુ; નારી એા કરે જ જાચેઓ, ન ધરે ધરમ એ છાપ
છે. શામળ કહે એ સરવતે પુરા જન્મનાં પાપ છે

છપા

કમળ દગ સરળાં નેણ, વેણુ અત્રતના જેવાં ચક્રવાક
ની જોત, તસા તેા સ્તનપટ તેવાં પાંખજી ભગરાતી પાં

ખ, અપળ બે મીનડી ચક્ષુ; બ્રહ્મટીધનુષાકાર. હાર મો
તીવ વક્ષુ; ગતી હંશ કટી કેસરી, નાભી દક્ષિણવટ કહું
તને, પંચી કહેબે મેમદા, કોણ ભોગવે તે કહેા યુને, કે
શ સુરંગી શીશ, નાગ ફેણા અંખોડો, સ્ત્રીયો તુરગ બેઠ
ક. અપલ ઘણુ મુઝી ઘોડો; રંભવત જંઘા જીગલ, પેહેર
જા ગ્રાળી ચરાણાં કેળ પત્રવંત પુંઠ, નીર અનીક નારમાં
નાણા બહુ વરસતી કંદ્રપ રૂપ એ કામની; ભાગ્યશાળી
કુણુ ભોગવે. કોણ ભરથારની ભામની. ચલતી ચતુરા
ચાલ, હેત મદ ગગનેા હાથી, માંગ સમારયો શીશ, ખ
હા કર શુરા સાથી, ઉરવર એતી એપત, શરદ વદનીવ
પુવદ, ઉર એપાવળ હાર, ભામની કો ભારથ ભેદ; સુખ
સાગર સોહાગણી, લાંલા લેહેર લજ્જ ઘણી; કહે તક્ષાવ
ઉતાવળ શામલ તરણી એકો તણી.

છપા

જેણે પુજ્યા ઇશ, શીવને શીશ સમરયાં, નરનારી
વીપ વીવેક અનેક બેજનથી તરખ્યાં. પ્રાગમા પાડયા
પંઠ, કરવત કાશીમાં કીધાં હામે ગળાં હાંડ, કેટીયા
તીરથ કીધાં. પ્રદક્ષીણ પ્રથિતિણા, જસવંતાં નર જોગ
વેં સંભળ સગેવર સસક્ષણા. ભાગ્યશાળી નર ભોગવે.
શુરા થઈ સંશ્રવ, સહ અંધાને સહીયા ગાય વીખને રાંધ.
તેહની વરે ચહીયા. ગજ હંતુમળ સાથ, અગ ઉડાવી
નાંખ્યા. કીધાં તરે વીવેક, અમરત મુખે સહી ભાજ્યા
બહુ મુગધ જીવે કરી જેને પુજ્યા કરને કરી. સગેવર
તુનેસાચુકહું, મગ તે જોગવે મુદરી. કદા વરતની ચાખ

અંનનાં દાનજ આપા પ્રકરી પમાયતે કીધ, કર્કટ કરી
 ઓના કાખાં. લાખેશુ જરા લીધ, નડતમ વ્રા કરવ્ય
 મુકવ્યા જેણે દામ, પુન્યના કાઠ કરવ્યાં; જુગતે કરી
 જેણે જાતરા, જસ કૃના નર જોગવે, સાંભળ સરોવર
 પારતા. ભાગ્યશાળી સ્ત્રી ભોગવે;

છપા.

અહિં ચોકડીંનુ રાજ, ખરુ સુખ રાવાણુનુ યોગ્ય
 લુટણા ગઠ લાંક, ધન સહુ ધુળે ધોયુ; દેવતાતેત્રીશક
 રોક, કરજોડી કહે નીત્યે, ઇશ સરખો ઇશ. શાશ પુરા
 ભુખીતે; તેસરખો રાણ રોળીયો, તે કામની સુખનેકા
 રણે. તો હું કાણુ ગણતી વીશે બુદ્ધ કરી આવુ ખાર
 જો. ઈંદ્ર સરખો અધીપત્ય, ઘેર ઇંદ્રાણી રાણી. અપ
 ત્સરા અપરમ પાર, વરસે મુખ અપ્રા વાણી; અઈ
 રાત અસન, રીઠ સઘર્જાનો રાજ; ખાર મેઘ વરતે વ
 શ, જુગમાં વરા મહીમા ઝઝા. શહસ્ત્ર ભંજ શ્રાપે થ
 થયો. બહુ અપકીરતી ખારણે. શામળ કહે શાશુ મા
 નજે, પરનારીને કારણે.

છાપો:—નારીને જારી કામ, મોટમ પદ તેતો મ
 કું. ધરમ કરમને શરમ, નિત્ય બુદ્ધીથી ન કું. ધરી જે
 વેળા વાત, અધીક દિપાતજ આવ્યે; દિરતર તણાશી
 ર કોપ. કોઠ વસાએ કહાવ્યો. નવગ્રહ વાંકા તેહને; લો
 હુમઇએ રાહુ દશા, જે નારી જારી કરે, અવગુણ સ
 ધજા તેમાં વસ્યા,

છપા

નાગી નિચ સ્વભાવ. ખાંતથી ખ્યાસજ ખેટો; પક્ષકમા
તોડે પ્રીત્ય. માથેઅવગુણ એ મોટો; રૂડી ન જીવે રીત
ચિત ચતુરાઈ ન આણે; કલ્યા કરતાં હત, ગુણ અત
ગુણ ના જાણે; વિસ્વાસ કરશે વિનતા તણે, તે મુર
ખ ખાત્રા દશનો, નીચ સ્વભાવ નરી તણે; શામળક
હે શાખાણી સુવેશનો. કાગ રૂડી કામ, નિચસુ નીસરી
જાણે; છેક નિચ નિમોલ્ય, તે જાતી કે સુરી થાણે, કા
થર કેરી કામ, અંગ અગ્નીમાં ખાજે; પાપાં ધેર પુન્યવ
ત, પતીવ્રતા નિત્યે પાળે, એક ઇકોતેર જોખરે, બીજીએ
તેર ખાગશે, વિસ્વા કરશે વિનતા, રીત પોતાની રાજશે

છપા—આળસ અહક આંગ, સાર કામ નવ સુજે;
પર નરસુ જેને નહ, બુદ્ધ એકે નવ બુજે; ખાવું પીવું
ખેસવું; રમવું જમવું કે ખાવું; ન સુજે શિવની શેવ;
નાહાવું ધાવું ગુણ ગાવું; અતિથા અહકી ભણે; સદ્વિ
ધા સરવ રહે પરી, પેપટ કહે મે પારખી, કામની કા
માતુર છે ઘગી.

છપા.—જે કે પુજે ઇશ; તેહ પુન્યવતો પ્રાણી જે
કે પુજે ઇશ. તેની નીરતી જીવ જાણી; જે કે પુજે ઇશ
આપ્તમા સીક ધેર જોપે; જે કે પુજે ઇશ, લજ તેની ન
વ લેપે; જેણે ઇશવર પુજ્યા, તેને સપુત સ્ત્રીઓ સતી
રૂપવંતી ગુણ અગમી; રૂઢી ઈરમ રેખા રતી; શિવ પ્ર
જન સમરથ. તેહ ધેર સુમે હાથી; શિવ પુજન શોહાય
સપુત સ્ત્રીસમણ સાથી; શિવ પુજન મંદિર માંકે, તેહ

ધેર ધરમની ધનઃ પરદુખ ભજન તેહ, વીકમાણત કે
રી વળ. પ્રથવી કરી પસાય તે, અતળીખળ કહેવાણી
આપથી. શામળ સતવાદી સહસાણા, તે શીવ પુજન પ
રતાપથી.

છપા—મે હાથીનુ જ્ઞેર, બહુ બે માંદે ખીરાજે; વા
ધ સીંહની પેર, ગર્વ ગાંઠે તે ગળે; તાપ કે ભુખ, કાઠ
જર પાસે નવ જાણે, વ્યંતર ભુત કે પ્રેત, ચેટક તેનેત
વ ચાહે, મહીરા દોર સવા તણા. ફેર કાયામાં વસે; શા
મળ દુઃખ વાળો દુઃખ કહે, તો જર વાળો દોડે હ
શે જર ત્યાં સઘળો જાણ, જર પાણી જાણી છે, જર
ત્યાં મહીપત મેળ, મન ગમતી માણી છે, જર સાથે
અહંકાર, પ્રીત પરાણે જોડે, જરને બહુ સનમાન, મા
નુનીહેતે મોડે; જર વાળો જશ ચાય છે. તે પ્રીત ઘણા
થી પારણો; શામળ કહે જર હીણ જન, નિરધન તેશ
ખ સરણો. નીરધન કહે સાચી વત. જરવાળો કહે
ભુડી; નીરધન ગાણુ ગાય, જરવાળો જાણે ઉડી. હાડા
કહે સહુ લોક. જરવાળો કહે ભુડુ; રીંધ ઉપર રાચત
રીંધ વીના દધર રૂઠયુ; ચાદ વીધાનો ચાતુરી. ગર્થને
ધેર વાસો વસે; કમ ધરમ શરમ, શામળ કહે ગર્થ લો
ભી હશે.

છપા ભગતનેવાલો ભગત, જગતને વાલી વાલો ભા
ગીને વહાલોભાગી, જે જેને ચીત્યાલો સચાને વહાલુ
સત, ભુડાને વહાલુ ભુડ; કામીને વહાલો કામ, રૂડાને
વહાલુ રૂડ; જેને જેનું તેને તેનું મલે, ગુણે ગુણ જેનોમ

જે, કવી સામળબટ સાચુ કહે, તેને તે સફળે ફળે. રૂડી
માં રૂડો રામ, નામ અમરતપે આપે; વર કન્યા ચો
રી માંહે, બેસતા કહેતો કોપે; ગાણપત નામ ગુણાંત
રૂડે કામે સહુ રીઝે; મરતુંક સમે નરી મેલ; ખ્યાલ
કરે સહુ ખીને; જ્યાં જવો સમે હશે તેવો તેને ગુણધ
ટે, સામળ કહે ભાવ બુઢા પરે, તે રૂડી વાત જ્ઞાને રહે.
છપ્પો.

રમઝમ કરતી રંભ. રહેતી પાળીને ખોશી; થયાંશિસ
ગુણ ગાત્ર દશ બાધો કહે દોશી; હંતુ જ્ઞેખનનુ જ્ઞેર. જ્ઞ
ર ગુણ જ્ઞેના ગાતા; પડી ગયા છે દંત, મોટા પદ કહે
સહુ માતા; વાંધા અમોઢા મુકતા; શોભાવતા સામદ સ
હુ. તે કેશ મેલે કર લાકડી સામળ બકતાદીઠા બહુ.
જ્ઞેખન માંહે જ્ઞ. રીષ રામયુ રમીયા; જ્ઞેખનમાં જ
સવંત, ભારે બોગી થઈ લમીયા, જ્ઞેખનમાં જરડાજ,
જ્ઞાં કરતાં નવ જ્ઞેખ જ્ઞેખનમાં જશ કીચ, ધરમ કરી
પાપજ ઘોચુ; કો જ્ઞેખનમાં છત્રીયા, કો દોઢ હરામો
કાનીયા, જ્ઞેખનમાં રહ્યા છવતા; સામળ કો માયાએમાં
રીયા. કો જ્ઞેખનના જ્ઞેર, જસવતા એ જોગી. અહસઠ
તીરથ આદી. ભાવ ભરપુરે બોગી. કો જ્ઞેખનના જ્ઞેર,
યા ન્યાયવંતા પ્રાણી. કો જ્ઞેખનના જ્ઞેર થકી વીધા ર
સ વાણી, રૂડુ બુઢુ ને સત અસત. તે જ્ઞેખન પછે સ્થી
ર થાયછે, સામળ કહે બુઢુ કબુદિયા, કો જ્ઞેખ કરતાં
જાય છે

છપા.

પાકી ને કો નાર, તે નવ જાણે વાંકી, પકી ને કો
નાર, તેહ દક્ષમાં બહુ ડાહી. પાકી ને કો નાર, કંથને
રામે રાજી, પાકી ને કો નાર; સસુને વાણી ઝઝા પા
કી નાર પ્રપંચમાં શેભા પામે બહુ સાથમાં શામળ ક
હે શામા સસક્ષણી. હેતે નાવે હાથમાં, સ્ત્રી ચરીત્ર સ
ખ ન્યાર, પ્રજા સરખા જ્યાં બુદ્ધે; કામની ચરીત્ર ક
રોડ દેવતાનું દર્શન કુલે; નાર ચરીત્ર નવરંગ, રૂપ દ
ખી સહુ સીઝે; નિતાનો નિશ્વાસ, ખરૂં હોય તો પાણુ
ખીને, નારીયો સહુ નીપન્યા, સહુકો જન એમાં સ
ખ્યા; સુર પુરપંડીત મહુ; જાનની ત્રીપામ

છપા

નારી નીચ સ્વભાવ, લોભ થકી સમ્રાજ્યે; નારીની
સ્વભાવ. નીચને સગે જાણે; નારી નીચ સ્વભાવ, પરિ
યા સામુ નવ જુણે; નારી નીચ સ્વભાવ પડ પેતાનું
ખુણે; પાપ કરતાં પાણુ નવ જુણે; નીચ બુદ્ધિ નીત
નનંચે; સામળ કહે ગુરખ માનની, પુણુ આંસકે
પાનીએ, હરિશ્ચંદ્ર સરખો હરિજન, સત્યવાદીમાં સુ
રો; વસિષ્ઠ શુકદેવને વ્યસ, પાંકિત માંકિ ગણે પુણક
રણુ સરખે કલ્પવ્રક્ષ, દાતા ગણુ ડાહ્યો દાની; યુગિષ્ઠર
જનક પેદેહ. મહીપત્રી માહા માની; સ્વામી કાંતો કશ્રી
રામજી, ભરત શતરૂ ભક્ષણુ સદ્યા; એ કામની કાં
અવતરયા, કરતા રસ મહા કનિયે કણ, પાંકિત પરાક
મ પાંચ, પ્રતાપથી પાંચી પીલી, દુરસીપર દુરસરામ, ને

ક નસત્રથી કીત્રી; અજરાજ દીસાં વ દશરથ, રઘુનાક
ળતા રાજા; કઈક થયા કૈક થાય, જાણવંત પુત્રસજ્જન
આ, પ્રેમદયા સહુ પેદા થયા, ભાગ્ય સુખ ગ્ય ભાવે ભ
ણ્યા; શામળ કહે સ્ત્રી મોટી સર્વથી, જશાંત જનુ
નીએ જણ્યા કામ કરતે ઘરદાસ, કામાં ધરતી જેતી;
ગુણ કામે ગુણ કાય, અનાથ સમે ઇષ્ટ આપે; લક્ષ્મીસી
લા લેહેર. કંથ સાથે નવ દીપે; સ્નેહ સાસરીયા સમા.
કરમ ધરમ ધ્યાને ધરે; શામળ કહે શામા તે ક્ષતી બી
છ વંતર વેખલ કહે.

છમે.

શ્રી અન્ન પુગણ ઇષ્ટ. શ્રીબટી સકળની કરતા, અ
બટમા સિદ્ધ નવ નીત્ર, ભંડાર ભરપુરે ભરતા. ધર્મ કા
મ અર્થને મોક્ષ, દયા રૂપ છે તું દેવી; વરુણ વાયુ ક્રમે
ર, સુર સનકાદીક સેતી; મન વહાંત દે માવડી, ચિત
ની ચીતા કર ચુરણ; મુખ સાગર સામળ ભણે; આંદ
શક્તી અન્ન પુરણા. ચહુ ચતુર બુદ્ધ ચરણ, પ્રણમી
પાયજ લગ્યુ. અહર નીશ આશુ ધ્યાન, માન મોહી
જશ માગુ મુનિવર શ્રી મારકંડે, બુદ્ધ સાગર પંડિત
કીર્ધા કાલા માધ કનિરાય અભય વરદતા દીત્ર બુદ્ધિ
સગર બુદ્ધિ નિર્વાનતુ; કંઠરત કવિતા કીછપેએ; કર
જોડી શામળ કહે, જ્ઞાન અગ્રા રત પીછએ; ગણ
પતને નાગુ શીશ, ઇશ જગદીશને આરધુ; પુણ્ય પરિષ્ર
ક્ષતા પાય, સત વીધા સુત સધુ. શ્રી ગુરુ વંદન ચર
ણુ, અશરણુ શરણુ રહીને. શ્રી અન્ન પુરણુ ઇષ્ટ

દેવ, કીંગી તેની કહી જે; જગદંબ અંબ જગદીશ્વરી
જરાતંબ જાપ જાપુ જથા. સ્ત્રી ચરીત્ર શુક ખોદોતરી,
શામળ કહે કહું કથા;

છા. ૧.

કામનીને વશ કંથ, તેહ બુવના બુડો. કામનીને વ
શ કંથ, કલક નેને સિર કુડો. કામનીને વશ કંથ, હો
હ હીમલ તે હારયો. કામનીને વશ કંથ, વાણ મેતે દ
હવે મારયો નારીને વશ જે નાદોસો. કાઢ્યો પાણુ મુર
ખ જાગ્યો, મામગ કહે સ્ત્રીએ છતીયો, શુને કાયર મન
આગ્યો સ્ત્રીને સજ્જવ્યો શાગુગાર' લ ખેગ્યા લાઠ લ
લાયો. હેમ મેતીના કાર, ઘણા ઘણા ઘાટ ઘડાયો, ના
રી કુંજરના ચીર, પેહેરાતી રંજે રમાડો. અઝા મેવા
પ સાર. જુમતથી નીત્ય જમાડો. શામળ કહે પુરખ
માકમી' રામાને વેચાણુ રજે થઈ રહે, રૂડી ભુડીકે
વારતા, કીમની આગળ રજે કહો.

છપે'—ટાહાડ તડકોને યાક, દહમાં દાણુ ફામ. જે
મે ગજશે હાડ, વેઠવી ભુંડા ભુમ. નથી નાત આગ
ખાણુ નથી કીંકર થઈ રહેલુ રાખી શકે કો રાખ,
સા એક રેખે રેહેલુ ગરથ ઘણું મારી પામ છે, જરૂ
ર રેહેલું છે જામની. શીવ સાખથી સાચુ કહું, કથક
હકલે જે કામની.

છપા.

અભયત્યાદિક પ.પ, દેવા દઉં તુજને દંડ; કપટ ક
રે ને કંડ, મેલુ લાંબી કે ખંડ, શ્રી સુરજ અંદ્રનીસા

ખ બુકુ વચન ન ભાણુ; રામા કહે રામ દુવાઈ, જી
વ ખરેખર રાણુ; સતર વરસ શિવ પુણ્યા, મહારાજ
મસન છે મુને. તે સરવે અફગ યજ્ઞે, જો ઉતી આં
ચ આવે તુને.

છાપા.

મમતે ખરચે હામ. મમતે વીવા માંડે; મમતે ખુવે
શીશ, મમતે રાજા દાંડે. મમતે હોડે હોડ, મમત તો
શીશ કૂટાવે. મમત ચકાવે અજા; મમત તો માન મ
ટાવે. મોટા પુરુશ સહુ માનજો; રૂઝી વાતોમાં રેલજો;
શામળ કહે જીવે જગ વીશે, તો મીથ્યા મમત સ
હુ મેત્રજો; મમત તજાવે દેશ, મમત તો રાજા મુકાવે
મમતે ખુવે શરવે શરમ. મમત ચતુરાઈ ચુાવે મ
મત થટાવે માન. મમત અપમદશ અપાવે. દુખને દી
ગર તે મમા, ઝેરનો વરષ તો પાવે મમત નાહમ
નહી રહે, મમત યકે મંત્રુ પડે. શામળ કહે મમત સ
હુ મુકજો. મમત માંહે ન તુ પડે.

છાપા.

નારી ચરીત્ર નવલખ, વગણવી ન શકે વેદ;
ભણી જાણે જે ભારય. ભમાને જામા ભેદ; શુરો
નર સમરથ, કામની અગા કયરે, પંડીત પંચ પ્રમા
ણ માનથી મુરખ માલ્યરે કાપણ દસ કંકા ગમે ગોરી
આગળ ધેલા સહુ. અજા અજાએ જીવતીએ સામગ
કહે ખુશવંતા બહુ હરીચંદ્ર હંદ્રને ચંદ્ર, વારચી વાયુ વ
રણ; યુધિષ્ઠર આરજુન બરાંત, ભોજ પિકમને કર

દશ અવતારિક દેવ. મારકુંડમાંના મહીપત. જી
તી સતીને શિવ, રાય રંક રણ ચીતરંત; એ નીપના સ
રવે નારથી; લેખક પાડકપલખપતી લકા, કૃષ્ણમાં રાખ્યા
કામની. તે કહે શામળજી તે કહા. શુરા શાસ્ત્ર સો હં
ત, પ્રાદ્યતાપીક પેઠા, હસી હંતોશસ હાડ, ઘાલે ધણી
મુખી ઘોઠ; અગ્નિ તણી સહે આંચ, હળાહલ ઝેર પ
યાવે ખાસ ઝોળા રણતુર, માહારનુ જીવ મચાવે; વ
તર જસ વરા કરે. મહા જોર મરોહમાં; શામળ ક સે
ને જીતી શકે, કોઠ લાખ કરોહમાં. હોઃ આપના મા,
મારકનાસે છે મીઠા; નાર નેણાનાંખણ, સકે તે કોણ
ન દીઠા; રાત શહસ્ત્ર લાખ કરોહ, હોઠથી સરવે હોરયા;
જીવની નવ જીવે કોય, માયાણે સરવે મારયા, એક કં
ચન ખીજી પ્રામની, અજીત. કેહ્યાય છે કથી; શામળ
કહે કંચન જીતે તે દીઠિયા. નર જીતે તે કો નર નયા
પટેલ પીચે છપા

પટેલ આગળ પાદશાહે આપ આ પે કર જોડે; પટે
લ આગળ પડાત, લેજુ જરા જયક જોડે; પટેલ આ
ગળ ગરાસ, મીન મુનીને માગે; પટેલ આગળ લક્ષ લો
ક. ખામર ઘઈ ખાતે લાગે; પટેલ પાળે પસાયત, જગત
જવાડણ જાણવા; પટેલ પડો પાદશાહે થકો, તો કોણુ મ
ત્ર જો વાણીયા. વણીકે હોય ઝીનંત કોંકર કણખાયાહાં
રે, કણની આગળ બીજાં વરણ. ધરમ રેખ નવધારે
કરોહ પતિ હોય વણીક તોય ગણે જસ લેખુ; ફરજ
કણખી હતાર; ઠાઠ્યા કહે અધજે રેખુ; જાણુ હશે લે જ

જિશે, અંકુશારી અંકુશર આણશે; શામળ શીમા આ
 પ્યા તણી, મગાણુ જન મન માણશે. કણબ થી મોટું ન
 હિ કોય, આપ વે અનંત અવેરા; અઢલુંક અણેએ ચાકું.
 અરુનીશ સંજ સવેરા; સુખડે સાણા સરત, પાય ખ
 રચેન ખેત્રે, પરભોગી પરદાન; રિદ્ધિ ખરચે રંગ રેલે, બો
 જો કણબી બુંડલે, આપતે પાછું નવ જુવે; શામળક
 હે બીજા બાપહા, રિદ્ધિ ખરચતાં કહે રૂવે. મજે કંચુબી
 ને કોય, જાચક સહુ એને જાચે; બાને હોય બાપાંત,
 રખે કો તેને જાચે; નહી કહે કણબી નકાર, શરમા
 એ શરમાસે; કદાચ નહી અપાય. તોય કાયામાં કર
 માશે; બીજાની પેરે બગકરી. નાકર પોકરી નહી કહે
 ધરતી તણા, એ ધારી કે કણબી વહે. જાચક ને જરા
 વંત, જરા કણબીના જોડે; મગાણુ ને મહા મુદય, હાથ
 હળપતપે એડો. નત્ય કીજે નવરંગ, નેક કણબીને
 નાચે; પ્રહ્લ્લણુ ચારણ ભાટ, જરૂર કણબીને જાચે
 વણીકને મેહેસને વેગળા એથી અથ તો નહી સરે
 શામળ કહે કંઈ જોડો કરણી કને, હળપતી કરોડ પ
 તી કરે પ્રથમ તો પ્રથવી પત કરોડ સુકત કરનારો; ત્યા
 રકેડે છત્રપત. નરપત મહીપત મહા મેટો તેથીનરપત
 છત વણે સદ્વધી ધોરો; સદ્વ જુવે હળપતિ બળિઓ
 બહું; હળપતિ કેડે જરપતિ જગત, શામળ કહે શાને
 રહું, વાઘની બગીચો બગદ, ધરતીના ભાર હાડે
 વાઘ હણુ ને જીવ. બળદ તો જગત જીવાડે વિવજીએ
 સરજ શ્રાટી, પ્રથમતો કણબી કીધો; ધારી તો સરજો

પછી ધીર, વરદાન એ બેને દીધા; ઉપડો ભાર તમે
જગતનો. કરો કાશકુ ખડ ધન જમો; છત્રવત અદમ
હુ છોકરો; ભા ભા કહેવાના ભુતન ભમો. સેવજો કો નર
દેહ નીચ, શેવજો વસવયુ વાહ સેવજો કો અવમ અ
કમ. ખાતર પડો કે ખાડ, સોજો કા ભટ કે ભુત, સો
જો અચક કે જોગી; સોજો વરાણ અવરાણ, સો ન ભિ
ક્ષક કે બોગી; સોજો કાછિયા મછિયા, જેલો જાપો કે
જાણીયા; શામળ કહે અર્થ સરશે નહીં. જો વખ. જો શે
વસો વાણીયા

શોક્ય વીશે છપો.

જેના ઘરમાં શોક, કામાણ દુમણ તે પાસે. જેના
ઘરમાં શોક, વરતીક વસે તે વાસે. જેના ઘરમાં શો
ક, ખેટા માણુમ કાંઈ ખપના. જેના ઘરમાં શોક, તે
હેને તો છતા છપના. જેના ઘરમાં શોક છે, વીન
તાણો આણે દીન વડી. શામળ કહે સ્વામી શોકનો,
સુણે નવ સુવે એકે ઘડી. જેના ઘરમાં શોક, તેણીયે
પ્રસ હત્યા કીચી. જેના ઘરમાં શોક, ધાપણ ખારી
લીધી; જેના ઘરમાં શોક, તેજીજી વરત ઉતપાં.
જેના ઘરમાં શોક, ગળાં લોકેના કપાં. નવણુ પુ
રાવ્યાં નીરનાં, મારયાં સાપને લોપણી. શામળ કહે
શોક એ સઘીમાં અસ પરત એ પાપણી. લેહ પેપ
નોતી લખવારે; લેહાને પાયે હેલે. મંગળ ચાથો મે
ભ, કડણુ કનિયે કહાયે. ખરગો રહ બજવત, દશા
પણુ રાહની રોજે. નવ ગ્રહ નીળા નીચ, ભાંગ હી

જાના ભોજે. એટલા થક જેમ કુખ હીયે, કપ્પના વ
ઠાવે કાળનુ. શામળ કહે તેથી શત ઘણુ, કુખ શોક
ના સાસનુ.

હરતી સીંહને પ્રીત. પ્રીત વાવને હરાણું. અજ ગ
જને પ્રીત, પ્રીત તાપને તરણાં, ઊંદર ખીસાને પ્રીત, પ્રા
ત મીનીને સ્વાત. પ્રીત સરપને નાજ, પ્રીત લગનને
ધાના. પ્રીત વીખને વરતીયા. પ્રીત અસુર ને સુર ચા
કનુ; શામળ કહે પ્રીત તેથી સહુ, મીછળે સકસ અસ્ટા મા
શોકનુ. પ્રીત સરપને ગરૂડ પ્રીત કાગળને પાણી; પ્રીત સ
તી ગુણકાય તજે તસને તે ઘણી. પ્રીત અગ્નીને નીગ; પ્રી
ત જેમ સાચુ જ્યુકુ. પ્રીત તસ્કરને રાક પ્રીત રીઝાણ ન
રૂક. એમ પ્રીત વેર સસાગમે, કહે શામળ કહે હું કથી;
કુખ દેનાર સંસારમાં, શોક સમાન ખીજી નથી.

છપો.

કો એક સિદ્ધ ચુખાણ, કો એક જપાસા જોખી; કો
શત વિદ્યા સુર, કો એક ભ્રમ વિદ્યા ભોગી કોયક ભાવિક
ભગત, કોયક પરમારય પ્રીતે કોયક સત્ક સપુત, કોયક
ન્યાવટ રીતે. કોયક લનુર વહીયા, કોએકના મંત્ર સર
જેકળે શામળ કહે રજે માનતા, સદ વિદ્યા શોની મજે
ગાયે વરૂણ ગાત, તીસક છપાને મામ; સાચો લક્ષ્મી
ચંદ્ર, ખાકી ચતુરાઈનાચાળ; નાખચોળનારા સાખ, ન
ગનથઈ અંગ ઉઘાડે; જવલ જાણે જોમ, માયાની રીત
રપાડે; શો દારા ની ચીઠીયો સામદામ કરે શેવડાં; જીતી
ખણુ કો જગમાં, ખાકી જાણ પાડા જે પાડા દોપી ઘણી

નોક વેગ ધરે વેરાગી રામ નામ કો કામં ખાચ મટુગરી.
 મગી કાન કુટ્ય કઈ કોડ, જગ જાણે તા જગમ પેગંબ
 રનરીર. સ્ત્રીઓ જોવત સંગમ; પીત્રીને પોષે પંડિત, મા
 ની ઇછા તેથી વણે; શામળ કહે જોઈ જુઓ સહુ, સ
 દ મરત કોઈકનું મળે. ભગવાન કરે પ્રજાચાર. પ્રજાચા
 રચજ કોઈક પાળે ઉપહીત પાળે; શ્રી પત, માયા મ
 ન કાયકં ગાળે, વણે રીપ પુનાણ. જાગુન રો કો જાળે; મુ
 ક્ષાં જાય મસીન, પ્રપચથી પાયે લાગે; સાધી સદ વી
 ધા મળે, મંત્ર ફળે જોઈ લાખમાં; રામજ સિધ્ધાઈતમ
 જ્યા પિતા રિધ નાળે ઝોટી રાખમાં,

છપા—કરે કલ્યાણ શ્રી કૃષ્ણ, કહે કવીતા કરજે કુ
 ગીરખારી જે કુળચંદ, પ્રક્રમ આપે ને પ્રોહુ, જાદવ છ
 પત કોડ, છત્રપતિ તેના છને; જનમ મરાજુ જાજાળ,
 જીડ જન કેરી જાળે; કર્ણ નોરી, કર્ણ કરો જોઈ ક
 રે કવી, કયા કીરતન શ્રી કૃષ્ણનાં શામળ કહે કહુનીત નવાં
 છપા

કાળી નાગસાં કેશ, કામનીને શીર કપોલે; માંગ
 ખડગ મહામુદય; લટ શુભ શાગ રામતે લે; ચક્રવતય
 દત્તકર, ખાણુ ખરછી આણી નેણાં. અપગ ચક્રુશાંખ
 રસ વદત અક્ષત મુખ વેણા, ગતી ગયંદ કટો કેશરો. સી
 હલંકી શોભીત સદા આજ અગ ઝોપીત અધીક, તુ
 નેથી નવ દીડી કદી. સમુદ્ર શોભીત રાત સહસ્ર, લસ
 ધાલેદેરા લેછે, મદ જોગતમાં તંગ, ઉપવા રોષે રહેછે,
 મોહ ખાણુના માર, શરમ ધરમ તે ધારે; કામજુ મોહ

ન કોટ, દોશ કરતામાં હારે, સસ કોટ નરસીંહ વંત;
અનમી અંહકારીયું અડે; તે જાન માર કાયર કરે, તુ
જ આદ આશાયઈ પડે.

૭૫૧

ગરજે ગુણ ગમ્ભીર ગરજ નિરુદ્ધ વ્યસાવે, ગરજે
જાર હીચે શીશ; ગરજ પીષ વેર અસાવે. ગરજે આ
પે ગરથ, ગરજે યોગાવે અન્યા ઝરજ વીણ સરવે વ્ય
રથ, ગરજ પરગાવે કન્યા. ગરજે ઉંચ જાય નીચથ
ર, ગરજે રાત રંક થઈરહે; વર્ગા ગળી ગરજ સાકર
થકી, કવણ નકાકા નાકહે; નરવેશ ધ નાર, નર આ
ગળ જઈનાયે; ગરજ એકાવે હાથ, ગરજતો જરનેજ
થે; ગરજે ચઢેછે વાંસ, આથ ગુણવંતા ગીતે; ગરજ ઠ
મકાવે ઢેસ, કરે પરાણે પ્રીતો; નીરમાં મુકેછે નાવડા;
બુડે કે તેતો તરે, શામળખટ સાચુ કહે, ગરજે કુકુરકુકુરે.

૭૫૨

અતીશે જેને માન, તે નારી કરશે જતરી; અતીશે
જ્યાં ઉપમાન, તેહ પિનતા વ્યભિચારી; અતીશે નારીયુ
ખવંત, તેહ નર બીજે રીઝે; અતીશે કુઃખ દરીદ્ર, તે
હ બુદ્ધ રાખે ખીજે; અતીશે પ્રીત લીન ગાનપર, અતી
શે નાકાણ ધોકાણ નીત્યે; શામળ કહે સુભાગ્ય સલક્ષ
ણી, ને ચાહે નર ખીજે ચીને, પીચે મદીરા જે ના
ર; જુવે વંત વાડી સરોવર; નિત્ય જાતરા જાય, તેહ
ચે પરધર નર; અતીશે વાહાણ વાહાણ, તાંતરસ ઉ
ર દલ દોડે; અતીશે ઘપળાઈ ચીત, હાસ અહિ મ

છે મેડે; અતી લોખી અતી લાલચી, અતી નીઃશંકપ
રથર રડે, શામળ કહે કુળ સુદ્ધ હોયે કામતી, ત્યાં લ
ક્ષણથી અણુ ઘટે.

છપા — જુગારીનાં શાળગાર, કંચન કથીરના કરીના
ખે; જુગારીના મંદીર મેહલ, શેહેજમાં ભુકુ ભાખે; જુ
ગારીમાં જે ગુણ, અવગુણ થાય અલેખે; જુગારીને
દી જન, દરીદ્ર થાયે તે વેખે; નપુશક ઘેર જેમ નારી
યાં, રીઝ થકી જેવી રહે; તેમજ જર જુગારી હાથમાં
સામગીલડ સાચુ કહે;

ઘન મુકે મા ખાપ, ખ્યાલેઉંધ કરમા ખુવે; ભ
રયા હોય ભંડાર; સુખે ઘડી નવ સુવે; મા ખાપે આપી
હોય ભોમ; પુત્ર પાપી નવ પાળે; કપુત કહેવાયે તેહ,
જે કો વેર ન વાળે; કપુત કહેવાયે કમલક્ષણ, જે જરવંત
થઈ જુગદુ રમે; શામળ કહે સતત આચરે, જોશિંદ
નામ તેને નવગમે.

છપા

માન દાતા સરખો મહીપત; વેદ પુરાણે વસણ્યો; અ
છા કહેવાણા આપ, તે પ્રધ્વીને પરણ્યો; ભરપુર ન
રતે જોખ, કળ્યાપરણ કાંઈ નવ કરણ, હીરા માણિક
રેમ, તેહ ધરતિમાં ધરીયું; શ્રેષ્ઠી સજ્જ જે શિવજીએ
ચિરંજીવી કો નવરહ્યો; એક કોડી સાથે ગઈ નહી,
હાથ ધસતો ખાલી ગયો. એવા ભાખ કરોડ, દેવ દા
નવ ખહુ દીડા. કાળનુ ચલેણુ સર્વ, કંઈ ખારા કંઈ
મીઠા. કો મુખમાં કો મુઠીમાં, કાળનુ સરવે ખાણું;

કાં રંક કાં રાય, જરૂર સહકોને જાણું. જરૂર ખાચ્યો
તે છતીયાં, રાજ્યો તે રોચા ઘણા, પ્રતીમાં હાટ્યું તે
ના પાપ. ચિત્ત સક્ષમીએ ચઢી છે ધન પર વાળી ધુળ
તેહને સુખ પડી છે, જરૂર ખાચ્યો જમણે હાથ; તહે
તો રિધજ રજીયાં, લાભ સત્તાએ કોડ. મેહેનત કરયા
વાણ મળિયા; કહાપણ કરયા તે કુસીયા; જરૂર સંચીત
બુડયા બહુ, કો સાથે સક્ષમી નવ ગઈ; સામગ્રી કે
હે સમજો સહુ.

છયા.

રાત ભગ પાચ્યો ઈંદ્ર, ચંદ્ર ખઈશોગે ખાધો, પાં
કવ ભમીયા વન; કોરવ કુડ બુડા ખાધે. સમિયા કહી
ચક્ર વ્રાત, વાલ વંદમાન ચઢવ્યા, રાવણે ખોયું રા
જ; તાજ દશકંઠ કટાવ્યાં. આઠ અંતને આંજલુ, નર
નાર નિશંકા થાય છે; શામળ કહે સુખ સાગર તજ,
જરૂર જમ લોકે જાય છે; પરનર નારશું સ્નેહ, તેહ
સુખે ન સુવે; પરનાર નારશું સ્નેહ, જીવ જરૂરી ખુ
વે; પરનર નારશું સ્નેહ, તેને હીવાન દંડાવે; પરન
ર નારશું સ્નેહ; તેને ખાંડણાં ખંડાવે, પરનર નાર
શું સ્નેહ, ઈન્દ્ર આમરૂ જશ ખુવે. શામળ કહે સ્વ
ર્ગ વેગળુ. ખરાં પંખીતા ફરતાં થશે, માને નહીં મા
ખાપ, માને નહીં શજન શાહજન, પુરાણ તેના પાપ;
માને નહીં મહીપત માહાજન; કોટી લક્ષ કલક, ચડા
વે સહુકો શીશે; વાંકા નવજૂઠ નિત્ય; વાંકા ઉમીયાપ
ત ઈશે, લોહિ પનોતિ નિત્ય નિત્યે, અતુરબુજ ચિતે

નવ ચહે; ખારમે રાહ બહુ દુખ દિયે, શામળ કહે
 નિશ્ચય નરકે પડે. જાય જરને જોખ; રોખ બેશી ન
 રહેવાયે. આશીયાળે આખો દશ કલંક કોને ન કહે
 વાયે. સુખ નહીં સુખ સેજ; તેજતો તનતુ તને; જીવ
 તીમાં રહે જીવ, લાવે ભગવાન ન ભજે. પુન્ય વાત
 પ્રીછે નહીં, તીરથ વ્રત તે નવ કરે, શામળ કહે પ્રી
 ત પરનારની, તે ધરમ વાત મન નવ ધરે,

છપા

જેને જે પર ભગત, તેને તે નજરે દખે; મન સા
 થે રહે મગત, પ્રિયજન તેને પેખે; રૂકુ કે ભુકુ વ્યસ
 ન, તેહને તેહ ગમે છે; જેને જેના ભાવ, જીવ મન
 ત્યાંહાં ભમેછે; ભગત અગતી જહાં અડે, કોઠ વાર શુ
 કહુ ડથી; તે દખે છે નહને, બીજી દ્રષ્ટ પડતું નથી;
 રંક સંઘાતે પ્રીત, તેહ તેને મન રાજ; નગાણા સા
 થે નહ, તેને મન ગણ તે ઝાઝ; મુરખ સાથે મેળ,
 તેને મન તેતો ભણિયા; કાળી કરપસું પ્રીત, તેને મ
 ન જોરો ગણિયા; પ્રિતને અપલેણ અડતો નથી લોભે
 લક્ષણ જાય છે; લેણા દવે સહુ અવતરે, ગુણ તેના સ
 હુ ગાય છે. કા બાંધવ કાં બાપ, કાં સહોદર કાં સાથા
 કાં ઇષ્ટ કાં આપ, સમુર પપ્ર મામે માશી; મઘતરી
 કલત્ર કે પુત્ર, ઘરસુત્ર ઘરણી કે જેહ; જનાવર પશુપ
 કાંએ, દહુ ધરી જે દહા; રણ રાખંધ લેણા દણા થ
 કી, સુખ દુઃખ દયા મગદે મહુ ગાલો વેલી. કે વરીકર
 જી, શામળ ખાતે જીએ બહુ

(૬૬)

છપા

પક્ષિમાં લડતો કાગ, ચોપગમાં શિયાળ સણિયું; ન
બીસાદા નર માહ, લાડનિધા તે ભણીયું; કારિગરમાં
સોનાર, લાંઠ ચોરાખધ વ્યાડિ; લાંઠ જોગી રાધર જોણ,
અકલ ફલાવે આડી; લાંઠ કેવાયે લાલચી, લાંઠ ગુણકા
કલાલાણી; શામળ કહે સહુ લોભવશ, મહાસ્ત્રિ લાંઠ તે
માલાણી; હરે પારકું મન, વશિકરણ જેવી વીધા, અહ
નિશ રાતને દિન, કરે નિરખણની નિંદામુઘડ થાયેશ
રાણ, મોટમ પદ રાખે મુલે; રાજદારે જે જાય, ભરપુ
ર રહે ફળકુલે; પારકા મનની પરિક્ષા કરે, અઢાર વ
રણથી અઢકી ઘણું; શામળ કહે સહિયર તેહની, રીઝ
વે મન રાણી તણું

છપા

છાનો ન રહે વરસાદ, છાનો ન રહે જે ભણીયા; છા
નો ન રહે રણીયા; છાનુ ન રહે વેર, છાનું ન રહે
ધન રણીયા; છાનું ન રહે વ્યશન, ઉત્તમ કે અધમ
મળીયા; દાતાર ગુઝાર ગાનાર નર, હડકાયું પાપ શું
કહું કથી; શામળ કહે ઉગ્યો આયમો, ભર છાનું રહે
નું નધી. છાની ન રહે પ્રીત, રીત બહીકે રૂડી; ચેતો
સહુપો ચીત, દશમાં વાગે દુડી; કરીએ ચોરડા માં
થ, ચઉઠામાં જાહેર થયે; તોલ રહે નહી તાંહ, લોક
સહુ લોકેણાં લાહે; સહિયર મુને નધી સુજનું મધિવે
ને મળને ગુણ ધહે; મળતાં તો માંથું જશે, શામળ
કહે તેના કાર મરે.

છપા

કંચનનીજ કટાર, પેટ કોય નવ મા રે રાફ સાપના
માંહ, ભાવે હાથ નવ ભારે. હજા હજા ઝાણુ ઝેર, વ
ગર વાંકે કોણ પીએ; પારકી રાડ વઢવાડ, મુરખકા
ણ માથે લિએ; અત્રિક આંચ અગ્નિ તણિ, મિતે કોણ
તેમાં પડે. શામળ કહે રાક્ષ કરે રાણુપણ, પર નારી
નિશ્ચે નડે; પરનારીની પ્રીત, કહરવ દલ સઘણુ યોયુ;
અઢાર દોણિ આણ્યા અત, ધરમને ધ્યાનજ ઘાયુ; વ
હહથ વાદર વાલ, વિરાધ તણા છે વિર, બોળાઇ સાથે
બોગ, સઘ પડયું અતે શરિર, એવા લક્ષ કો કોટિયા,
કેતાં તેકહુ કથી; શામળ પરનાર સંગથી, નર કોઈ સુખ
પામ્યો નથી.

છપા

માણે મેરૂ માંહ; પેઢી ગુફામાં પેસો શેષ નાગને શરણ,
શીશ બાહુર થઈ બેસો અરણ્ય જળ અપ્રાધ, રીઝયો
રાખે રાખે; ધર્મરાજને ધામ, કામ કરતા થએ, રવિમં
હળ રીઝે રટે, ધારણ બાંધી ધલહલ ધરે; શામળ કહે
મોત મુકે નકી, કાળ ખુટે નિરચે મરે. ચડે રૂ ગિરી
માન, પુરણ પાતાળમાં પેસે; હાકી છૂતે દોડ, જોડ ર
વિરથને બેસે; કરે ઉપાસન આદ, સદ સિદ્ધા પિધા સાથે;
શુર પુર દ્રક ધીર, વીર વીર વીગતથી વાધે; તરે નીર
અરધણાં, દેવ થકી જે નવ કરે, શામળ કહે આયુષ મો
ત આવે નિશ્ચે મરે. કો એક કહેશે રોગ, કો એક ભો
ભરપુરો; કો એક જરનો જોગ, કોયેક સંત્રામે શુરો;

કોએ કહે બેઠું ભુત, કોઈ કહે કામી કડો; વાસી ફાંસી
ખાશી થકી, હંગાહળ હડકવા હુવો; શામળ કહે કોઈ
વે નહી. મોત આવે નિશ્ચે મુવો. સત અગત કરનાર.
બહુ થયા બળી રાજ; ઇંદ્ર ચંદ્ર હરિચંદ્ર, જનક બુ
ધિષ્ઠર ઝાઝા, દશકંધ દલીપ નિરદોષ, કુરુજોધન અર
જુન આદ; રખી સખી હાવણ વેદ; વાલ સુચીવા ગા
લ સુચીયા વાદ; અનેક એવા કહું કોઢિયા; મોત ન જી
તે માલનું; શામળ કહે શાણા સમજજો, સરવ ચવણુ
દાળનું. શુકદેવ વેદવ્યાસ, કોડ પુરાણજ કીધા; પાંડવ
નો પ્રતાપ, દાન અવેરી દીધા; જાદવ છપત કરોડ, અ
તળી બળ કોડે કહાવ્યા; પુત્ર થઇ શ્રી કૃષ્ણ, આપ નિરં
જન આવ્યા; બળભદ્ર સરખા બહુ માફમી, ધરતીખા
ધી ધીરજ ધરે; શામળ જોરાવરી જીવે નહી, મોત આ
વે નિશ્ચે મરે; કો કહે વ્યગ્રી વિપરીત; કો કહે જ
મહુતે ઝલ્યો કો કહે પિત્રીની પિડ, કો કહે પરદેશે ચા
લ્યો; કો કહે વાગ્ધ સજ્જ, કો કહે મંદવાડ મોટો; કો
કહે કામણ કીધ, ખરો વેરીએ ખેટો; વેદ શસ્ત્ર પુ
રાણમાં, જશ પુરુષ જુગતે જીવો; જગત ચલેણુ કામ
નું, મોત આવે નિશ્ચે મુવે.

શોકયના સાલ વિશે છપા.

ઝાઈમાયાને વેર, વેર પિતરાઈ ઝાઝાં વેર સરખને
ઝાડ, વેર મેવાસી રાજ. વેર રવિને રાહ, વેર સર્દુ
લને સ્વાન, વેર હંશને બગ, વેર મામાણ શીર માન
આદવેર એ સ્વભાવના, અતુર લોકે કહ્યાં ચોકયના. રત

મળ લખ્યાણ શાસ્ત્રમાં, સાત સાખ વેર એક શોક્ય
ના. કીર્તી પ્રગ્ન હત્યાય, લેખે ધન લુટી લીધાં, રમતાં
મારયાં બળ, દાવેદી તિપ્પણ દીધાં, જેણિયે વત્તોવ્યા
વિષ, સાસુ નાણું સંતપ્યાં. પુરયાં નિર નવાણું શિવ
ના લીંગ ઉઘાડ્યાં. શાળગાર લુટયાં સતિતાણું; પસા
યર્તા લીધાં પાપથી; શામળભટ સાસુ ભણે, શોક્ય પા
મે એવાં પાપથી; જેને માથે શોક્ય, તે સુખથી ન
સુવે; જેને માથે શોક્ય, તે નિત્ય મોડાં કરી રૂવે, જે
ને માથે શોક, તેહતો પુન્ય ન પ્રીછે; જેને માથે શો
ક્ય અધરમ સઘળા તે છછે. જેને માથે શોક્ય છે, તે
મનુષ્ય મારતાં નવ ખીરે; શામળભટ સાસુ ભણે, વિ
ષ પાથે કાં પોતે પીએ.

ઐરમાયાને વેર, વેર પિતરાયાં પોતે; પટિદારમાવે
ર, વેર જીવતી જર જોતે; વેર એક અપાર, વેરભિ
ક્ષુ પર ભિક્ષુ; વેર નઈ પરનઈ; વેર શ્વન શ્વાનને
શિક્ષા. એવાં વેર અનેકથી, ચતુર નિચારે ચોક્યનું,
શામળ કહે વેર સાસુ વહુ, પુરણ વેર તે શોક્યનું. વેર
સરપને નાળ. વેર અગ્નિને તરાણાં, વેર કાગદને નીર;
વેર વાઘશુનો હરણાં વેર લેહ ને કાઠ વેર કોયલને ક
ગા; વેર પતંગને દીપ, વેર હંસા ને બગા; વેર વિષ
ને વરતિયો, વેર અસુર સુર વહુ કથી; શામળ ભટ
સાસુ કહે શોક્ય સમાન વેર ખીજી નથી.

છપા

જેવું ધારીએ ધરમ, કરમ બોગવડું તેહ; આધુ પાં

હું નવ ઘાય, તેમાં નહી સંદેહ; ખાએ સાકરનેગોષ્ઠ
પુરાણ અમૃત તે પેરે; કાચ કલીબને ખય; બોતામાં ક
હવું ઝેરે; શામળ કહે લખ્યાંએ શાસ્ત્રમાં; જશ અપજ
શ સહુ જોગવે; પુન્ય પાપ મુખ દુઃખ સર્વે જોહ કરે તે
જોગવે. અહિં ચોકડીનુ રાજ, સીતા હરતે સર્વે જોયું;
ઘંદ્રજીત ઘંદ્રથી અગ્રીક, અઘાર ધરતે તે ઘે.યું; સુ
વાણેતી ગઠ સક, સાત સમુદ્રની ખાડી; દશ કરચો દા
પટ, વાંદરે વ્યાજ્ય તે પાડી; સુરજ સામી રજ નાંખી
એ, તે પોતાને મુખ પડે; જવનાર નવધે લલ ભર ન
ધટે; જેને નડીએ તે આપણને નડે,

છપા

ગરજ થઠાવે વાંસ, છુમ પાડે ને નાએ ગરજ કરાવે
જાર, દખી પર નરને રાગે ગરજે જ્ય વિદેશ, ગરજે
શીશ કઠાવે ગરજ લોપાવે લાજ, ગરજ મરજદ મટા
વે અવગુણ એટલા ગરજમાં, વખાણ કરે કૈતાં વળી શા
મળભટ સાચુ કરે મરજ સંકરથી ગળી; ગરજ કરાવે વેપર
ગરજતેભાર વહાવે ગરજ નમાવે શીશ કવગણ કાઢા કાવે
ગરજ એટલાવે હાથગરજ દખોસજ સાંખે ગરજ કરાવે વે
ક ગરજ નરકે નાંખે ચોરિ જારી જુહુ જુલમ ગરજ
માંહ અવગુણ ઘણા શામળભટ સાચુ કરે ગરજમિઠી
માં નહી મણા.

છપા—માંટિનું નહી માન તેનું. જીતીત જો
હું માંટીનુ નહી માન; તેને શિર મેરેજી મોટું; માંટી
નું નહી માન; ધંતાપે નહી સાસુ. માંટીનુ નહી

માન, કલંક તેને શિર ફાંસુ માનની માંઠી માન વિણ્ણ
જીવતી જોખમ જન છે, શામળ કહે હેય સલક્ષણી,
હજવી પીંપળ પાન છે. માનનીને નહીં માન, કુખલી
હોયે રહે. માનનીને નહીં માન, ગુણ માને નહીં એ
હે; માનનીને નહીં માન, ઓશીયાળી આપે દીશે; મા
નનીને નહીં માન, કલંક સાંચેક તે શીશે. સતવતી
હોય સલક્ષણી, વરગાગણી સુવાન છે; શામળ કહે સ્વા
મી હેત વણ, હજવી પીંપળ પાન છે.

લોભ વિશે છપા.

લોભે જાએ છપ, લોભે તો લાંઠ કહેવાય; લોભે
કે.પે દઈવ, લોભે હિન હાણજ થાએ; લોભે જાએ લા
જ, લોભે તો કારજ કહે; લોભ મટાવે માંજ, લોભે સત
ખાંદર ખુડે. લોભથી લક્ષણ રહે પરાં, લોભ ત્યાં સંકટ
સુગ છે; શામળમટ સાચુ કહે, લોભ પાપનુ મુળ છે. લો
ભ ઓઠાવે હાય, લોભતો ભીખજ માંજ; લોભ મુકાવે
માન, લોભે તો પાયજ લાગે. લોભ કરાવે પાપ, લોભે
ચેરીને ચાડી. લોભથી શોકય સંતાપ; અકલ કંભાવે
અડા; લોભ લક્ષ અમુગ વસે, લોભ ગણાવે લક
માં; શામળમટ સાચુ કહે. લોભ પાપીયા પંકમાં.

વાત કરવા વિશે છપા.

વાત કરતાં વશ લોક, વાત કરતાં વશ વેરી; વાત ક
રતાં વશીકરણ, વશ થાય જનારર ઝેરો. વાત કરતાં
વનિતાય, વશ વરતે વિવેક; વાત કરતાં રાખય. ઠંઠ ન
વ ઠંઠાય નેકે. વશીકરણ જાડુ જીમત, વસુધા વશ સ

હું વાનમાં શામળ કહે વાત મીઠારાથી, બને ભામનીની
ભાતમાં રીઝવ્યો રીઝે દાતાર, રીઝવ્યો સુમ ન રીઝે;
રીઝવ્યો રીઝે કો સુર, કાયર રીઝવેથી ખીને; રીઝવ્યો
રીઝે પંડીત, મુરખ રીઝવ્યાથી મારે; રીઝવ્યો રીઝે
ભક્ત, હરામી રીઝવ્યો હારે, રીઝે રાગરંગી રીઝવ્યા,
રીઝે જીહાર જીહારીયો. શામળ કહે રીઝે ઘણું, નર
રૂઝથી નારીઓ.

શોભા વિશે છપો.

શોભે એકલો સિદ્ધ નિહ બેઠો હોય ધ્યાન; શોભે એ
કલો દાતાર, કરે તે પુન્ય છત છાને; શોભે એકલો જ
ર, પરનારીની ખીતી. શોભે એકલો ચાર, નેહને લુપ્ત
ની ભીતી. સિદ્ધ વન શોભે એકલો, શોભે એકલો સુર
નર, જર નર નારી એકલી ને તાકે નિત પર ઘર;

છપા

ને નારીને લાઠ, બોગવે પર પુરુષને; ને નારીને લા
ઠ, કરે કુંડા સરવને; ને નારી નિશંક, કરે જોરાવરજ
રી; ને નારીને હાંસ, તે શોભે નહીં મારી; ગાન તાન
પણ જોરડી. ચપલતાઈ ચિત આતુરી. પોર પરદશ કૅપ
ર ઘરે, અતિથે તે ત્યાં અતુરી. માનની કરે મધ્યાનજ
વે એકલી જાતર, પર પુરુષના સંગ, વણસે તે સ્ત્રી મા
તર. વિવીધ પ્રકારના વસ્ત્ર, ખાન પાન ઠા જેણે નવની
નાર નિશંક. મનુષ્ય મરખદા મેલે; નહીં તજાવ દે નાહી
યે, જાન માંહે એણે જશે શામળ કહે સંગત નીચની,
વ્યભિચારી વનિતા વશે.

છપા.

અગમ નિયમ અનેક, જોખ ભણવું કેમ ભાખ્યા;
 શસ્ત્ર નામ લખ, લેખ, શેખ સમજી નહી શાખ્યા;
 દિવ્ય દાન સન્માન, ગાનકે તાન ન તોલું; રાગ રંગ
 શુભ સંગ, અંગ વિભી ન ચોળું; વંદન વદન આવ
 રાણ અલક, સ્વપ્ને નવ જાણ્યુ સાણી, શામળ કહે સા
 ધન સરવ એ, નામ તાસ નારયાણી, કથા કીરતન ક
 પિત, નિત્ય મહારે નવ જાઉં; ધમ કર્મ શુભ શરમ
 પરમ પદ પલક ન મિછું; નવ પરકારિક નેમ, અંતર
 એકે નવ ધણું; સધ્યા વંદન સ્મરણ સવે, ધ્યનમાં
 ધારક ધણી; શામળ કહે સાધન સરવ એ, નામ તા
 ર નારાયણી.

છપા.

તારતરસ મીઠા તેણ, અંબ રસ સ્વાદે સારો; રંગ
 રસ રિદ્ધ રૂપવિ ધારણ પુરણ પારો; ખટાસ ખાંતેણ
 લ, તુરમ રસ તેથી તાજ; રાજમાન રસ રાજ, હ
 રિ રસ રૂડો રાજ; કામ રસ કાઠામણી, નેહમાં તે ન
 ર નારનો; શામળ કહે શોકામણી, જન કરાણ રસજ
 રનો, અપહ્રા અઠસઠ કોક, ધેર નહીતમકે ખારી;
 તોએ મુરખ મહારાજ, જીવન અલામુ જારી; સાઠલા
 ખ સમરથ, રાવણ ધેર રૂડી રાણી; જારી કરમ જ
 ખ, શેખ સીતાજી અણી; કહીયક સોસાથે સમ્યા, જ
 પ બુદ્ધે બુદ્ધિ બળ્યા; શામળ જવાની દિવાનીયે, ચાતુ
 ર નર ચિતથી અળ્યા, વાલે યસ્ય વિપરીત ભાણી

ભારજી બોગી; ભિલી ઉપર ભાવ, ધરજો ને શીવજી
 જોગી, અંદરનું ચલીયું ચીત, ગમન જોરાણી સાથે; ફ
 રજોધન થયો ફુટ, હરજા દ્રેપદોને હાથે; એવાં અંતિ
 ક અનંદમાં, રાજો રંક ધીર રીતીઓ, શામળ કહે તર
 થો સંસારમાં, જર રસ નેજો છતીયો; પાંડવ પરક
 મી પાંચ, રોજો એક નારી રાખી; ભડ છત્યા ભરથા
 ર, શાસ્ત્ર સહુ તેના સાખી; પારાસુર પહિત રાજ, મા
 ન મછગંધા મણી; કુંતાસીએ કરણ. જણ્યો તે જુગ
 વર્મા જાણી; પ્રાકમી પાંચ એમ પ્રગટીયા, નિરમળ જ
 નનારીયા; શામળ કહે સ્વરગથી વેગળા નેજો અચીબરીયો
 છપા

નિત્ય કરે વેપાર, કહી કદિ દવાણુ દીસે; નિત્ય ઝા
 ઝાં સન્માન, રાક્ય કોઈ દિન રીસે; નિત્ય ચોરી આહ,
 કોઈ દિન માથુ મુકે; નિત ભણે ભરથાર, કોકદીન ચી
 તથી ચુકે; નિત્ય જાયે જરિયો, કોક દીન અનરથ અડે
 શામળ કહે સમરધ્વી સહિત, પંડ સહીત પ્રાને પડે,
 નિત્ય વોળાણુ વાટ, કોક દિન સહ છુટાએ; નિત્ય ભે
 ને લોણુ, કોક દીન કાંધુ કુટાએ; નિત્ય તરે ને નીર, કો
 ક દિન જળમાં ધુડે; નિત્ય ગણે ગિરાસ, કોક દીન ઠા
 રણુ મુકે; શામળ કહે અધરંમ સાંચરે, કોક દિન નિસ્ચેમરે.

છપા—એક કહીયે કરજદાર, બીજો એક મે.ઠો મ
 સણ, ત્રીજો તો ભાણુજ. ચોથો તો તસ્કર આગણુ; પાં
 ચમો પ્રાણુ પ્રીત, છકું છુક હિણુ ખાળક; સાતમો
 પિત દેવ આડમો અરિકસ કારક; નવમો નવત્રક નિ

રખાજી; હસમી દિવાનજી દાખીઓ; શામળ કહે જમ
જામાત્રજન જુકું કરે કહાં બાખીઓ.

મોત વીશે છપા

રાખે બહુ રખવાલ, લોહ કમાડ કરાવે, ચોકી મુકે
ચોપાસ, ઠાઠ ચોવા કરાવે; પેશી રહે ખાતાળ, જાયે શે
શને શરણે; મેરૂને કરે મોત્ર, અધિક છાનો રહે અર
જી; વિરા લાખ વછંદાં કરે નવત્રહની પુજા કરે; શામળ
કહેશાસ્ત્ર શાખે જીઓ, મોત આવે નિશ્ચે મરે. અડસ
ઠ તિર્થ અનેક, વિવેક વિદ્યા વાધે; મંત્ર જાંત્ર તર તંત્ર,
સત સિદ્ધાંત શાષ્ટે કરે ઉપાસન અન્ય, ખીક ન રાખેજ
લ પુધે; કું કરે બહું નીમ; કરે કામ કલ સુધે; નહાના
મોટા રાય રંક; ધરમી અધરમી ધન્ય ધરે; શામળ ક
હે જીવે નહી, મોત આવેનિશ્ચ મરે. મિથ્યા મુકે મામ,
મિથ્યા અહંકારજ કરવું; મિથ્યા નમવુ નીચ, મિથ્યા
ને પરધન હરવું. મિથ્યા કરવું પાપ, મીથ્યા દાખથી
કરવું; મિથ્યા લેવો શ્રાપ, મિથ્યા ગર્વ મર્થનું કરવું; મિ
થ્યા સુખ સસારનુ. મિથ્યા માન મમતાકરું; શામળ
કહે મિથ્યા સરવ મોત આવે નિશ્ચે મરે.

વચન પાળવા તથા ન પાળવા વિશે છપો.

વચન ન પાળજું નેણ, સુકામાં સરવે હાર્યું; વચન
ન પાળ્યુ નેણ, તેનુ પુન્ય પરવાર્યું; વચન ન પાળ્યુ ને
ણ, ધર્મ બુદ્ધિ થી ધારી; વચન ન પાળ્યું નેણ, જીતી
બાજી તેહારી. વચન ન પાળ્યું નેણ, જીતું જોડે ને
ધડી; શામળ સુકૃત હારીયું, તે જીત્યામાં બક પડી, જો

હયાં પાળ્યાં વચન, તેહ પુન્યસાગર પેઠા. યોદ્યાં પાળ્યાં વચન. તેહ વીમાને યેઠાં, યે હયાં પાળ્યાં વચન, સર્ગે લોકે સધારયા; યોદ્યાં પાળ્યાં વચન, વિશ્વમાં બશ વધારયા. જેને વચનન પાળીયાં, પાર કરી પામ્યા થાપના શામળ વચન વાચા ગઈ, યોદ્યા યોદેતેર બાપના.

છપો—એક તાત એક કિરતાર, જેહ શિર ઇશ્વર ક હાવે; બીજે તાત ગુરુદત, નિધા જેહ બાણાવે; ત્રિજે તાત ઉપદેશ, નરક થકી તે ચુકાવે; ચેથો તાત સદ મિત્ર ચોટ હાકમની ચુકાવે. પાંચમેં તાત જેણે બાણ્યાં, છ ઠો તાત શુભ વાતનો; શામળ કહે દાતા અન્નનો, શુભ તાત અ સાતમે.

છપો.

ગળ્યામાં ગળ્યું દુધ, દુધથી ગોળન ગળીચો ગળી ગોળથી ખાંઠ, ખાંડથી મધમાં ભળીચો; મધથી ગળી સાકર, સાકરથી ગળી શેરડીચો; શેરડીચો સહકાર, સહકારથી કંદળી કંદળિચો; એક એકથી મિઠાશ છે, જે જેથું પ્રીત મળી શામળજી સચુકહે, ગરબ સા કરથી છે ગળી.

છપો.

અ ધોઆંજે અંધ, અધો જરો જનારો; અધો અરબવંત, અધો ભુકુ ભણનારો. અધો ચોરનુ ચિત, અધો જે અનનો ભુખ્યો. અધો મુશ્મ માન, અધો જે હારણ દુખ્યો; અધો એવા અનેક છે, માં નરને માં નારીઓ; શામળ કહે કામી આંધળો, જે રમે ભુવ

તી શું જાતીઓ.

છપા—કામિ ન જુવે જાત, કામિતો જશ નવ જા
જો; કામી જુડી જાત. કામિ મન ભય નવ આજો; કામ
ન જુવે રૂપ. કામી અવગુણ નવ દોષે; કામી ન કરેભુ
પ, કામી અવગુણ ન જોયે; અનેક વ્યસન આવતી. પિ
શે, ગુણ ગમાવા કેગ ગણે; પર નારો સંગ પ્રયત્ન કુ
ખ, શામળજાટ સચુ જાણે.

છપા.

ધનથી ધારેધર્મ; ધર્મ કુંડા ધન માટે; ધન માટે મુ
કે શરમ, ધન વેચાવે વાટે. ધન થકી પરનાર, વશા
રતે ચિત્ત મુકે. ધન કાજ ધર્મ તૈ. મામ મરજદા મુ
કે; ધન કારણ સહ ધંધો કરે, દુખ સહ છે દહને:શા
મળ કહે સ્નેહ થકી, નગ્નારીના નહને; ચળે ચીતની
નુ ચીત, લક્ષ્મી દખીને લેહરી; પ્રરૂપ તણે પરતાપ; દ
ખતે મોઢે મેરી; ઝિંડે રૂપ દખત, રિંડે માને તાને;
ઝિંડે રાજસ રીત; માનની રીંડે માને; ગુણ અવગુ
ણ ગણે નહી; ન ગણે પરાક્રમ પંઠિતા; શામળ કહે ન
હી શાણવણ; રિંદ દખી રીંડે રહીતા; નાર વાહાલો
નહી સુર, વાહો નહી વિધાવંતા; ભવે નહી મન ભગ
ત, સારો નવ ભાત્રે મુનો. સચા સાથ નહી સ્નેહ
ભિંચ સાથે નહી અપે; રૂડા સાથે નહી રીઝ, કુળવં
તાશુ કાપે; મન માને પોતા વણુ, કાજો કપટી કુડલો.
શામળ કહે સ્નેહ તે ધરે, શામાને મન ને રૂડલો.

છપા

પરનારીશું નેહ, તેહ વાહાશું વડીયો; પર નારીશું નેહ, તેહ નર શુભો ચડીયો; પરનારીશું નેહ, જર જરાજે જી ઝાપા, પરનારીશું પ્રીત, મુખ ઢાંગીતે રોયા; પરનારી સાથે પ્રીતદી, મુખે કોઈ સુતો નથી; શામળ કહે સ્નેહપરનારનો, કોડ નિધન કહુછું કથી. કાત ચદ્રનો કોપ, ખારમો રાહ તે કહીએ; પનોતી હોહને પાય, હોડથી ખેડી હાથે; છંદે અઠમો ચદ્ર, કંદ્રે સ્થાનકમાં ફેતુ; સાતમે મંગળ સોય, જન્મ મત્તુ થાય જેતુ, નવત્રઈ નક્ષત્રમાં કાજહાં, જન્મજન્મ ઘટમાં છતડી. શામળ બટ સાચું ભણે પરનારી શું પ્રીતી.

છપા--નારી ચરીત્ર જેહ, વેચે સસરાને સુતો; નારી ચરીત્ર જેહ ભરથર ભમાવે ભુતો. નારી ચરીત્ર જેહ હાકમને હોડ હરાવે; નારી ચરીત્ર જેહ, કામ મન ચિત્તવ્યાં કાવે; નાર ચરિત્ર નિશંક છે, કુગર ખાધા ડોઢાવે; શામળકહે નારય ચરિત્રમાં નિરખીશું અબ્બી એળવે.

છપા

અધર્મ કર્મ અતી આપ, પાપ પુરણ કરનારે, છપા છા ભેદે જાપ, હોડ કરી મુખ હરનારો. કુડ કપટ ચિત અપટ, નકટ નમેરો નેટ. રહે કહાણ ચિત ચોર, પ્રપંચી પેપણ પેટે; છેક છેછી આછી અકલ, ગુણ વરણ ત ગરવેભરયો, શામળ કહે અવગુણ અવગુણ સાસ્રધા, ત્રિપુરાજી તુજ નામે તરયો. હોમ હવન કે જગન સગન લાલ્લથનો લેલી; નહિ શિવ શેવા સદન, નદન

(જર સ્થાવર થેલી; નહિ જલંધા વદગા, નહિ અક્ષતને
ચંદન; ફળ તંબાજ નિવેદ, નિરંજન વાણી વંદન; આ
વાહન ઉત્પત્તે, તેલ ન જાણુ તહી; ત્રિપુરા નામ એ
લાહરું, શામળ કહે જોવા માફરી

છપા

જેણે ન ક્યો પુન્ય સર્ગેનો નાઈ ન સુઝે; જેણે
ન જાણ્યા જોમ, ભગ્ય સુખ સાગર ન જુઝે; જેણે
ન પેળ્યા જાતી, ધરમ જેણે નવ ધાર્યા; પાળ્યાં
નાંદિ ખટ કપે, છતી જાણ ત હાર્યા; શાસ્ત્ર ભણ્યા
નવ સાંભળ્યાં, ભોગ ન ભોગવ્યા વાતરી; શામળ જ
ન્ય એવો ગયો, જોમ અરણ્ય કુલો મહાવિ; સ્વર્ગે સુખ
તેઆંકી, અગમ અગ્યસ્થ ગોટા; સ્વર્ગે સુખ તે આંકી,
પાશ્વર્ય ઠરાવને ડોટા; સ્વર્ગે સુખ તે આંકી, વણી લ
દ્યાવી ધાસુત્ર; સ્વર્ગે સુખ તે આંકી, સપ્ત પ્રતાપોકપુ
ત્ર; સ્વર્ગે સુખ જે ઈક, મન ગળતા સુખ માણુશે
શામળ સુખ સાગર સરગ, પંચ પાત પરમાણુશે. ન
કે જેનિદાય, કરે સહુ આપે અપે; નરક તેને નિરધા
ર પેટ ભરે જે પાપે; નરક દરંદ્ર દહ, નરક જે રહ
સ્વ રંગા; નરક જેને કપુહિ નરક નહી બ્રમમાં
ભોગી; નરક સહુ નિંદા કરે, નરક અનરમમાં રહે અધ્યા;
શામળ જોખ જાણી નહી, નિય પાપી નરકે પડ્યા.

ધનવત વિશે છપા.

જરને વશ છે જગત, રાય પણ જરથી રીઝે;
જુવતી જર વશ હોય લાભ પણ જરથી લીજે. જર

સમજત સતમાન, જરે જશ્યંત કહાવે; જરથી પામે
 નેખ; સતી શુભ કુળની આવે; જન્મજ નગતમાંજે
 ર છે; દુરિજન જરે તમે સહુ સામળ કહે જર નેર
 થી, ખાપો એમ કહે બહુ, જર મતાને તોત; નતને
 જરથી જાણે, કહાપણ પાગ છે દાન, દાન રાજાને રા
 જો. મગાં સદાદર સર્વ, દ્રવ્ય વગ્ન જે લેમની. રંગને
 રૂપ અનુપ, દ્રવ્ય તે જારજ ધારી; સહુ જગત વર્યુએ
 જર થકી, ગરથ માંહો ગુણ બહુ ગણુ. સામળ કહે
 સ્વરગે સંસારે; નેર હાય ને જર તણુ; નીમ બણે છે
 વેદ. જઈ જરને તે જાણે; માવકને વળાં સિદ્ધ, કહેજ
 રથી તે જાણે; શુભ બધે શસ્ત્ર, જરથકી તે કર નેડે;
 અતમીને અહંકોરી, હાય જર અગળ નેડે; ગામી
 નામીને મહીપતિ, જરને વશ વરતી રહે; સામળ કહે
 છે સંસાર સહુ, દમડાને કહ્યો કહે; જરથી પામે ને
 ખ; જરે ઇદ્રાસન આણે; જરથી જગ જાણ, જરથ
 કી મોટમ માણે; જરથી લાખ કરોડ, હોઠ હઠીલા હા
 રે. જરથી રાજ્ય થપાય. જરે ઝઝાને મારે; એમ જ
 ગત વશ છે જર તણે, ચિત્તે તેવા ગુણ ગણે; જગદી
 શ ઇશ વશ જર તણે, સામળભટ સાચુ બાણે; ધણા
 નેહુ ઘર ગરથ, રૂપ તેને ઘર રેહુછે; ધણા નેહુ ઘર ગર
 થ. કુમીન પાણુ તેને કેહુ છે; ધણા નેહુ ઘર ગરથ,
 રહે વશ તેને રાજા ધણા નેહુ ઘર ગરથ. સુજમ
 બોલે જન ઝાઝા, જર તો છે જીવનથી અધીક, બુદ્ધી
 નિધાન પ્રાક્રમ બહુ. સામળ શેવક શ્રીમંતના, શત મ

કાર શોભાન સહુ જર વિના જે જોખ. શોખ તે તો
 નહી સાચો. જર વીણુ તનમાં પ્રાણ, કહુ કરતુ તે કા
 ચો; જર વિના જે રૂપ. દહ કુરૂપી કુડો. જર વિણુ
 મંદીર માલ મર્મ રાખે તે ભુડો, જર વિણુ કહાપણ
 છે જેટલુ, તે ધેંઝાપણુ જાણુવું. શામળ કહે સઘળી ચી
 જ દે, જગમાં જર પરમાણુવું. જરથી શોમે સર્વ, વેદ
 ના જરથી વામે. જરથી જીત ન્યાય, જરે મન વંછિત
 પામે. જરથી સગપણ સાથ, કરે જરથી સહુ કાને, જર
 ચડાવે વાથ, જર થકી સરવે લારે, જર તગણાના મે
 રૂ કરે, રાજ્ય અપાવે રકને. કવિ શામળ કહે છે જર
 થકી; પામર ભુટે લંકને. ગાંઠ જેને ગરથ, ભક્તી તે
 વીધા લાણીયો. ગાંઠ જેને ગરથ, રહે નહી દોઘનો ર
 ણીયો. ગાંઠ જેને ગરથ, તેજ પડી છે પુરો, ગાંઠ જે
 ને ગરથ, તેજ છે સામદ સુરો. વળી ગાંઠ જેને ગરથ
 છે, પરકળી પરમાણુવે; શામળ કહે છે સંસારમાં, જ
 ર વિણુ મુરખ જાણુવો. જર છે સહુનો જીવ, જરે લે
 માહુ સુખ માણી; કરે પરાણી પ્રીત, ર ક રાજાને રાણી.
 જર વશ બધુ જગત, જરે જીવતી વશ થાય, જર આગ
 ણ કરજોડી, રહે મોટા રૂપી રાય જર જંગલમાં મંગળ
 કરે, જીવતી સરવે જોગવે; શામળ કહે ધનથી ધનપતી,
 લારે સુખ તે જોગવે. ડહાપણુ દમડામાંડી, રહે દમડા
 માંયાતી. દમડામાંડી રૂપ, ભેદ દમડાનાં ભારી. જે દમ
 ડામાં જર, રહે વશ થઈને રાજ; દમડો ઉચ્ચ અધિકાર
 ર. ગુણુ દમડામાં ઝાઝા. દમડો મોંઘો દેવને, વણુ મર

(૫૫)

કે સહુ વામણાં; શામળ કહે છે દમડા તમા. ભાત ભાત
લેઉ ભામણાં. જર દખી જશવંત, ગુણને જ્ઞાન ગમાવે
ધન દખી ધનવંત, નીચને શીશ નમાવે. સોનુ દખી
શ્રીમંત, કપટનુ કામ કરે છે; ગરથ દખી ગુણવંત, હે
તથી હાથ ધરે છે, રાજાની કે શું રાંકની, નિર્મળ કુળ
ની નારીયો; શામળ કહે સત્થ જાણને, જર દખી ક
રે જરીયો. શુર કપાવે શીશ, ચતુર ચાકરી ચહાયે;
નાચે છે નૃત્યવંત; ગીત ગુણીજન યથ ગાયે; વિદ્યાવંત
વીદશ, જાચવા કારણ જાણે; મનુર વહે શીર ભાર,
કષ્ટ કાસદ સહે કાચે, જે જે ઉપાય અન્યચને, બુદ્ધી બ
ગાટે બારણે; શામળ કહે શાશુ સમજાને, દ્રવ્ય કમાવા
કારણે. જર પાખી જગ માંડી, મેજ એકે શા માણે;
જર પાખી જગમાંડી, આપ અકલ શી આણે. જર
પાખી જગમાંડી, સગદ એકે નવ સુજે; જર પાખી જ
ગમાંડી. ખડાઈ કરી ન બુજે, જર પાખી તો જળ મા
રતા, ફરે બાજુ બુજે બહુ. શામળ કહે જર જોરમી, શુ
ભ મતો સુજે સહુ. દમડા પાખી દરીદ્ર. કુસીન તે ટીંકર
કલવે; રોકીતીના તે રકે, પ્રતિષ્ઠા માન ગમાવે. વિદ્યા
અને વિવેક, દામ આગળ સહુ કુધ્યા. જે જે કરવા જાય
જરમથી સરવે બુધ્યા જે શુર પુરશાસાધણા, વપુ વરણા
ગી વાંકઠા; શામળ કહે સહુ સંસારમાં, રિક્ત વિનાના રાં
કઠા. જેને જરનુ જોર; બુદ્ધમ જાણે કરી બુજે; જેને
જરનુ જોર, બીજાને તે નવ બુજે. જેને જરનુ જોર,
અહંપદ અતીશે આણે; જેને જરનુ જોર, જગત ઉ

જડ તે બાણે. વળી જોત જરતુ જો છે, છાકયો રહે
 અમરે અતી શામળ કહે સદષ્ટિ વાણુ, રૂકુ ન થાયતે
 થી તી. બે કાથીનુ જો, બહ બે માંહી ખીરાને; વાઘ
 સિફતી પેર, ગરથ ગાઠે તે ગાળે. બુખ તડકો કે ટાઢ,
 નહી જર પાસે જાય; વ્યંતર બુન કે મેા, કદી ચેટખન
 ચ દાપ, મન મદીરા શેર સવા તાણી, કેફ સદા આવી
 વસે. શામળ કહે દૂખીયો દુઃખ કહે, જર વાળો હાંધે
 હસે. નિઃશન બેલે સત્ય, કહે જરવાળો જુડી. નિઃશ
 ન ગાણુ ગય, જાપ જરવાળો ઉઠી; હાહાકરે સહુ હો
 કે, પદે જરવાળો જુડુ; રિધી ઉપર સહુ રાજી, રિધી
 પાખા સહુ રૂકુ. ચઉદે વિદ્યાની વ્યાતુગ, અરથ સાથવા
 સો રહે. વાળ કમં ધર્મને શમ સહુ, કવિ શામળ જરનેકહે
 વિદ્યા વિશે છપા.

સદરિધા સુવર્ણ, શમળ સદવિદ્યા સત્યે; સદવિદ્યાથી
 સ્વર્ગ, વીખ ઉતારાણુ રિતે. સદવિદ્યાથી સિધી, ક્રોધ
 અતે વર વાળી; સદવિદ્યાથી રિધી; જગતમાં સઘળે જા
 ણી. સદવિદ્યાને વશ સર્વ છે, સદવિદ્યા ત્યાં શિમળા;
 શામળ કહે સદવિદ્યા વિના, બટકે ગુણધીણા ધાણા. લ
 ક્ષપતિ તો લાખ, દિકા નિર્મલ્ય પ્રમાણુ; જાથ રા
 થતુ રાજ્ય, રૂપ પાણુ રહે ન ટાણુ; કુળ પાણુ હોયે કલં
 કી, જોર જોતામાં જાથે, જોખન પાણુ વહી જાથ; વંશ
 નિર્વશી થયે. નહિ રાજ ચોર કે અગ્નિ બય, મોગ
 મુકાવે બહુ થકી. મેઠા પુસો મન માનજો, સદવિદ્યા
 શુભ સહુ થકી. મુકાવે વિદ્યા માગ, પુરાણુ જશ વિદ્યા

પામે વિદ્યા જાણે વાન, નૃપતી વિદ્યાને નામે; વિદ્યા
 માંહે વિવેક, વિમળ વિદ્યાથી વાણી, વિદ્યાને વશ વિ
 સ્વ, જગતમાં મોહની બાણી, સદ્વિદ્યા રત્ન તિરાણ
 છે, વિદ્યાથી વધુ નહીં કરુ; સદ્વિદ્યા આગળ ધન કે
 શુ, વિદ્યાદિન જન તે પશુ; પંડિત આગળ મુઠ, હં
 શ આગળ જેમ બમા; પંડિત આગળ મુઠ, કોકીલા
 આગળ કુગા. પંડિત આગળ મુઠ, રાપ આગળ બા
 મ રાંધા, પંડિત આગળ મુઠ, સીંધુ આગળ બચમટાં
 કાં. છે પંડિતના પ્રાકૃમ ઘણાં. પંડિત મધુ શિરમોર
 છે. શામળ કહે પંડિત આગળ, મુઠ તો ચાકર ચેર
 છે. મુરખને વાહન, પંડિત આગળ વાહો; મુરખ
 ને મોતી હાથ, પંડિત કુલમાળા બાંધે. મુરખને બહુ
 માન, પંડિત કદી ગરીબ કહાવે; મુરખને અસખ્ય મો
 જ, પંડિત ખડ ધન્યજ્ઞ પાવે. પશુ મુરખ કાચ કે
 થીર છે, દીસંતા તો લિં હરે; પણ પંડિત રત્ન અ
 મુદ્ય છે, શામળ ને પરિક્ષા કરે, મુરખને નહીં મા
 ન, મુરખ ઝાઝામાં ભુરે; જે ન મુરખને દાન, મુરખ
 ને અકલ અધુરે. મુરખ હલદો હોય, બહુ ગુણવંતો
 બોલે; મુરખ ન લેખામાંહી. નહીં પંડીતને તે લે; જે
 હંશ મધ્ય બગલાં પડ્યાં, કારણ શું બાંધે કરું કયી
 શામળ કહે સાચુ કહું. વિદ્યા વિણ તે નર પશુ. પ-
 તી; જાય વિરશ, તોય જશથી બાણીતો; પંડીત પ્રા
 કેમ પુર; મહિપતીનો માનીતો; પંડીતને પરમાણુ, કરે
 જન સહુ કર નેડે પંડીતને સતમાન, માન અનમો

નાં મોડે. જે અગમ નિગમ છે ગુણુ ઘણા, લક્ષ કો
ટીધા તે લહે, છે વીધા મોટી શિખાં, શામળ ભટ
સાચુ ભણે.

પેટ ભરવાવિશે છપા

પેટ કરાવે વેડ પેટ વાળાં વજડાવે; પેટ ઉપાડે ભાર
પેટ ગુણુ સહુના ગાવે. પેટ ભમે પરદશ, પેટથી પાપ
કરેછે; પેટ કરેછે જાર, પેટનો સત્ય હરે છે વળી સંચ
પ્રપંચ અધિક કરે, પેટ કાજ નરકે પડે; શામળ કહે
સાચુ માનજે. પેટ પાપ નરને નડે વિપ્ર પેટને કાજ,
શામળ વાંચેને શીખે; વિચરી વળી વિદશ, ભણુજા થ
ઇને ભીખે. વણિક પેટને કાજ, ચાહિને વાહણુ ચડેછે;
મનુર ઉપાડે ભાર, ઘણા જન ઘાટ ઘડેછે વળી કરેછે
કારણ કારણ, શિર કપાવી તરફ મરે; કહે શામળ પેટ
ને કારણે. કુસાચાર સઉકો કરે. પેટ ચડાવે વાંસ, પેટથી
નરતક નાચે; પેટ કાજ ગુણુ ગાળ, ઉચ નીચાને જાચે.
પેટ કરે છાપ કપટ, પેટ રણમાં રખડાવે, પેટ કવે વિ
ખવાદ, પેટનો શીશ કટાવે. ચોરી ચાહીને ચાકરી, અ
ધરમ સઉ આખેડના; શામળ કહે સાચુ માનજે, પ્રપ
ચ પાપી પેટના. ક્રિયા ઘડકણ ને ધીર, ક્રિયા ગુણુકિ
ણ ને જ્ઞાતા; ક્રિયા કપણને કરણ. ક્રિયા દભા ને દાના,
ક્રિયા રંકને રાય. ક્રિયા અકરમી ઈંદ્ર; ક્રિયા પાપી પુ
ણવંત, ક્રિયા અઅધિણને અંદ્ર. વળિ અણ પંડીત કી
યા, બેશી પારકે બારણે; શામળ કહે માન ગમાનીયાં,
કુડા પેટને કારણે. ક્રિયા ફરીદ્રિ દિવાન, ક્રિયા કરુપ દ

પાગા; ક્રિયા બુધીબેર જોર. ક્રિયા મિશ્રક બુધાળા ક્રિ
યા બુદ્ધિ બળવંત, ક્રિયા ગદ્યાને ક્રિયા ધ્રુવ; ક્રિયા કષ્ટ
ત સપ્ત, રામ લક્ષ્મણના જોડા. નર નાર જોરને સતિ
ક્રિયા જોડે જેને બારણે; શામળ કહે માન ગમાવિયા,
કુડા પેટને કારણે. ક્રિયા નીચને ઉંચ, ક્રિયા રે ગાનેસા
જો; ક્રિયા અજાણને સમજા; ક્રિયા દુરબળને તાજા. ક્રિ
યા અજાણને જાણ, ક્રિયા પથર ને ફારા; ક્રિયા અજા
ગજરાજ, ક્રિયા વેરીને પીરા. જુડા બોલા શાચા ક્રિયા
નીચ બુધી કરે નેટને; શામળ કહે માન ગમાવીયા, પ્ર
પંગ પાપી પેટને. કંઈ લઈને અલછ, કંઈ રંજીતને રં
ગા; કંઈ રૂપકોણરત્ન, કંઈગદી કંઈગિગા; કંઈ મગ્ગ ને
જી નાર, કંઈ વળી આંખે કાણુ; કંઈ દામી દામ વેરો
ઝવાળી કંઈ રાણી. જે સપોડશખ લેખ રિતા, દક્ષિણા
ત વળી કલ્પ; શામળ કહે કવિ કોવિદ પાણુ, પેટ તણે
શ શઉ રહ્યા. પેટ કરાવે પાપ પેટ પરદેશ કહે; પેટ ક
રે પ્રાચ, ચત્રાવે મારગ આડે. પેટ કરે પાખડ, પેટ
વાણ વાંકે દાંડે; પેટ સંકટ થાય, પેટ મેહેનમાં મડે. સ
તી નારીને ગુણકા કરે, શા આગુણ કહુ શેઠના; શામળ
કહે સઉ જાણજો, પ્રપંચ પાપી પેટના.

કુસંગતી વિશે છપા

કરે નીચનો સંગ, નીચની બુદ્ધિ આવે; કરે નીચ
નો સંગ સકળ સદગુણો ગમાવે. કર નીચને સગ, ની
ચની ભાષા ભાષે; કરે નીચનો સગ નીચની રીતી રાખે.
વળી નીચ કામ નીચા કરે, નિચ કહેવાયે ઉચ જતા;

શામળ કહે નિચનિ સંગી કેઈનિ કરજો રાય દીન
 પંડાત પડીત પીત મુરખન મુરખ વહાલા; રૂડો રૂડી રી
 લ, ચતુર ચતુરસઈ ત્યાં આલ્યા. શુભને વહાલો શુભ, વ
 હાલ દાતાને દાત : જ્ઞાને વહાલો જ્ઞાન, ગુણી જ્ઞાને ગુ
 ણુ જ્ઞાતા. શુભને વહુ ના શુભનર, કાયને કાયર ગ
 મે; જ્ઞાનવંત ગમે જ્ઞાનવંતને શામળ કહે સદા સમે. મ
 જો ઉચને ઉચ, મજો ભંગીને ભંગા; મજો નીચને ની
 ચ, મજો રાખીને રંગી. મજો ભગાને ભગત, મજો પાપી
 ને પાપી; મજો જ્ઞાનીને જ્ઞાની. મજો જ્ઞાપકને જ્ઞાપી. વ
 જી વ્યસનીને વ્યસની મેળવે મળતા ગુણ મજો; જ્યમ
 લાન મજો તે તકળા, શામળ પય શાકર મજો.

મોતવિદેહી

કોઈ કહે આવ્યો તાત, કોઈ કહે થયુ કોગળિયુ; કોઈ
 કહે કવચોનાગ, કોઈ કહે વાશીવળીયુ. કોઈ કહે વાઘો રો
 ગ કોઈ કહે શસ્ત્રજ વાઘ્યુ; કોઈ કહે મારી મુઠ, કોઈ કહે પા
 પજ લાઘ્યુ ઇશ્વર માથે લેના નયો; જગતમાંડી મહીમા
 જુઓ. સામળ કહેજે સો સાંભળો, મોત આવ્યુ તેથી મુ
 ઝો. પેશો અઘણી નીર, તીર ગંગાને બેશો; પરવતમાંડી
 પ્રવેશ; કરે આપે ઝાંઝાન; આપક અમરત હાર, લમે જુ
 લા બહુ પ્રાન. દેવકર નામિ કઈ કોટીવા, સંચ પ્રપંચ ઘણા
 કરે; સામળ કહેજે સડે સાંભળ; મોત આવે નિશ્ચે મર.
 માત તાત ને મિત્ર. પુત્ર પરીતારજ પ્રોઠા; અલખત અ
 પરમપાર, ઘણા હિસતીને ઘેઠા. કોવક સાથે મુર, પરી
 પુમણુ મતાયે; બળવંતા બહુ બહુ, છત્ર જાંચે છત્ર છપે.

અધિકાર અયુત લખ્ય ઇંદ્રનો કરોડવાર શું કહું કથી; ૨
 જી સોન શકી અમાવવા, શામળ કેઈ સમરથ નથી. ના
 ઠે ન મુકે ભૂખ, દુઃખ નાઠે નવ જાયા; નાઠે ન મુકે જો
 ગ, રોગ નારે પાણ થાય. નાઠે ન મુકે તાવ, પાપ નાઠે
 નવ છુટે; નાઠે ન રહે લાજ ચોર કે હામ લુટે. કદી
 નાઠે મેન મુકે નહી, પ્રસવ્યો ત્યાંથી પસ છે; જિવિ સા
 મજાળટ સાચું કહે, નામ સરવનો નાશ છે. જે જીયું તે
 જાય, જહ ફલ્યું તે પારાય; ભાગ્યું તે હાનય. અયુ તે
 તો ઉારયો, લીધું તે મુકાય, નવું તે જીવું થયો; આ
 ચુદા વશ સર્વ, કાળ સે મેન ખરો જે કીજર જ
 ક્ષતે રાક્ષસો, દેવ ગાંધર્વને દાનવી; ગણવાદીક પણ મો
 તે મરે, કોણ મનમાં નાનવી. ગદા ઇંદ્ર કઈ કરોડ, ગ
 યા ખરો કઈ લુહા; ગયા ફરોડે કામ, મહાસુગ પણ
 કુલ્યા. ગયા દેવ હીંગાળ, ગયા હાવાદા મહીપત; ગ
 યા હીલીપ હનીચંદ્ર, ગયા છંદેલ છત્રવન. વળી ગયા
 જનકને જતરવો જે વળી લાલ્યા જાનકવી. સિદ્ધ રથાન
 ર કોઈ રથા નહી, કોણ મત્રનાં માતરી. મરૂ મારૂ ક
 હે મુઠ, કારમી કયા માયા; અજાને અરૂઠ, અંધ થ
 ઇં ધધે માયા. આ મારૂ ઘર સુન, પુત્ર માગ પરણા
 વું; ધણણ પાજો મને, અજર લાલી લાન લાણ વુ. પછી
 દીપક વશ છે વયુને, કાચી કુપે. કચરને; શામળ કહે
 મુઠ મમતા કરે, જીવા શરીર અસરવને. કેઈ અજર
 કેઈ કાલ, કેઈ દીવજો કેઈ રાત; કેઈ જ્ઞાનને કેઈ મ
 છે, જાળ જન જીતી જાતે, કેઈ તાવે તરફી, આપ

થાને કોઈ મળતાં, કોઈ ભોગ કોઈ રોગ, કોઈ તો સર
 પ કરકતા કોઈ વાંશી નિકાર કે હકકયા; કોઈ મમને
 લડીને મુગો; પણ કાળ ન મુકે કોઈને શામળ કહેસ
 સછ જુઓ, રાખે લખ રખાળ લોક પીંજર માં પે
 સે; અરણ્ય વીસ આમન. વાળીને જો કોઈ બેસે વજ્ર
 ગુફ ગંભીર, માંદી કોરાની માણે; ઇંદ્રજાલ વિધાય
 જુગતથી જો વળી જાણે. સાંભળો સાસુની સાંચરે; કો
 ટી જાત કોડે કરે. જાળવાતાં પણ જીવે નહી; મોત
 વખત નિશ્ચય મરે, ચીરંજીવી નહી કોઈ; ગયા મનુજે
 વા મહીવત, ચીરંજીવી નહી કોઈ, ગયા વહી અમ
 ઝિન અકિપત; ચીરંજીવી નહી કોય. ગયા અગ્રિકારી
 ઇંદ્રે. ચીરંજીવી નહી કોઈ, ગયા મુરજ ચંદ્રે. વળી
 ગયાં રામને રાવળ, ગયા દેવને દાતરી. સતત દો સત
 ક્ષણ ગયા, કોણ માત્રમાં માંતરી. કોઈ આજ કોઈ કા
 લ, કોઈ મામે કોઈ ખટ મામે; કોઈ વરસ દસમર, કો
 ઇ પચીપ પચાસે. કોઈ શઠ શાંતર, કોઈ પેણાસો એ
 શી; જે જાણુ તે જાણ, નથી રહેવાનું બેશી. જે નામને
 તેના ઠસે; ધર્મજ એવો ધારવે; કવી શામળ કહે
 મુખ્ય કરે, ગંદો દેહનો ગારજો. ઘડી પમ્પક કે પેટો
 ર, માંજ સાર કે વાહાણ; એ રૂપીક એ લગાય, ન
 અવે સાથે નાણુ. રહે ઘરમાં કે ગામ, દશ પરદેશ
 હક્ક; જળ પ પેટો જેમ, એક દીન નિશ્ચય નકરોરા
 ખી કોઈની રેહશે નહી, દીનસ નહી નહી રહેના; શા
 મજ કહે કાચો કુલ છે; તો ભરૂંસો શો તેહનો.

સીના ગુણવીશે છપા

રામા રતનની ખાણ, જાણ્યે રંભા રૂઢી; ધરે સો
ળ શામ્ભાર, હાર કઠે કર ચુડી. શેભિ જળ હળ જેહ
દહ કોમળ સુખ સાથ; શેભા કર સદન, વદન હસા
રાખે રાણ. ભડમેજન કરાણ વીક્રમ, અને હરીચંદ્ર
ની હારના; પંડીતચતુર પુરપાટવી, નરપતી નેટા સુ
નારીના. જેઘરમાં ઘરનાર, દામ ડિંધરે દશે, જેઘર
માં ઘરનાર, પીડ પીત્રી પાણ લેશે; જેઘરમાં ઘરનાર,
તોજ મેણુ શીર ટળશે; જેઘરમાં ઘરનાર, માન માણ
સમાં મગસે; ઘરનાર જેને ઘરહશે, શેભીસાહ સરસ
છસો. નારવીના નરરક, શંકરાખે નહીકેઈ; નારવીના
નર ચેર, જોરજોર ખેશેખેઈ, નારવીના નર નીરખળ
સખળ રાખેનહી સજે; નારવીના નર દીન હીનસુખ
એકલ અંજે; ચતુરાવીના તો ચાલેનહી, જગતમાંહી
રહેજાહરે; શામળ કહેછે શામાકશી, તને જગતતો તાહરે
ખાળપણે થઈમાત, મટાડેપીડા મનની જોખનમાંદ રગ
સગ સુખ ટાઢક તનની. સુખ દુખમાં ચમભાગ, રાગર
ડે ગુણ ગાતા; ચતુરાં ચિત્ત હરનાર, સાર ઉરમાંમહ
માતી. વળિ વ્રધપણે સેવા કરે, દખ્યાયા દિલ દુખ ટ
જે; એ અતકાળ અજગી નહી; ખહુ રનેહ સાથે બજે.
માસ અષાડો મેહ, તેહને વિશ્વ વખાણે; ખાજળ પડેકુ
કાળ, કોણ તે જીગતી જાણે. મોતી મોઘિ મુલ્ય, વે
હ પાડતાં તુટે; કરણુ હોય કરતારહોય કરતાર, અ
સર ખા. તે ખુટે. પાણુ સાલ ગરબ, જોધે જીનુજ,

ખહુ વણેરી જાણીયે; વળી મેહ મોતી ન મેદની, નવ
 નીવડે વખાણીયે. પશુ ચરેછે તરાણ, રહેછે રાણમાં રમ
 તાં; નર નારીની જોડ, જાણીયે સાધે જાણનાં, હોડે પા
 ખી આપણ, જુઓ તેવું પશુ જોડું; કોણ ઉંચકેની
 ચ ગયાડું કે કા ઘેડું. સુર આશુર નામ કો રાજિયે; દ
 વી, નાગણ, દાનવી, મન ગરદ કરકાં મેળયે, કોણ
 માત્રમાં માનવી. નામ વીણત નર રંક, દાણેણ દશેદ
 હે; નાર વિના નર રંક, દીશે ગુણ હીણા ગેક. નાર
 વિના નર રંક નહીં ધન ધરે પ્રેમ, નર વિન નર રં
 ક. હુગી પુજન નવ હોય. નિર્ણય જે નર નારીનોતા
 ભોગ કશા ન જોગવે, અરગુણ અદકા અશુભ ઘણા,
 જુવતી વણુ નર જોગવે. નારી નરવુ અગ. સુ મદવયુ
 કર શેષ; જો પુન્યમાં ભાગ ભાગ જસ લાખે લેતા,
 શામાંથી સંતાન, ધર્મ છુતી તે કાર; પ્રગટે પુત્ર સપુત,
 કુળ ઇકોનર તરે. કુળ સુધે મજે જો કામની, સમમાને સુ
 ખ દ સતી; હુ જોમ વીચાર આપંચી, પુણ્યવત જેનો
 પતી. માનના મોટિ મુદય, મહામય જો મોટી; જાવા
 ઇચ્છેજેડ, તદ્દની ખાંજ ખોટી. સ્વરગમૃત્યુ પાતાળ, લે
 ભારત જેભાણ્યા, ઉચનીચને અમીર, વર્ષ જુવતીઓ
 જાણીયા. સ્ત્રી મરા રાત્રી ખાગુજે, મેઠા પુણ્યથી પ્રી
 છજો; સકે સાજી સાક્ષી શામળ કરે, અંતરમાં સકેઈ
 છજો. નિર્મળ મનની નાર, સમામીને સ્વરગ પમડે; જુ
 વતી જોખન માંડી, રોઝવા રગ રમાડે. હકે કુળકલ સ
 રસ ચસવે ઘર સુત્ર; વધેતોડથી વંશ, પરસવે પુત્ર સપુ

જ વળીએય સતી સુખ માધવી, પુણ્યવંતી તે પારખી;
છે નીચ કોઈજ નારીઓ. રંગના મહિ નહીં સારખા.

પતિના વિનિગવાન છવા

પિતાધેર જે પુત્રી, હાથ ટિલ્લી પગ ચાંડા; બેસે પુઠાળ લો
ક, કહે જે કંચે જડી. પિતાધેર જે પત્રી, કુદૃષ્ટ કડાવે બો
ટી; ભોળાઈ બોલે ભુંક, કહે આ કામે ચાટી. કતી હી
ન હેય ઘરનો ધણી, પિતા કાય મરતી પતી; પાણી સામા
શર્મ સંગ જતરેય મનોતરપામી નામેજે નાર. છેકડ
બગી તેસરથુ; નર પાખી નાર હોય જ્યમ હનથુ. નર
પાખી જેતાર, તથુ પીપળનું મુગ નર પાખી જે નાર
આકરાનું અતુળ. નર પાખી નારી બેકસી, શુભી સુતી
સર્વ તે માન ન પામેમાનવી, ગળા જાય જરા ગરવ છે.

પીતાના હેતુ વિશે છવા.

પુત્ર કરેજો પાપ, પિતા તે પુણ્યમ્ - જાણે; પુત્ર ક
હિ દેહુખ, પિતાન સુખ પ્રમાણે. પુત્ર કરેજો કાણુ, પિ
તા તે લાભજ લેખે; પુત્ર ગદે જેનુઠ, પિતા દિલ સત્ય
પેખે. આવગળ અસંખ્યધા પુત્રના; પિતાને મનતા લા
ક છે; શા સુગ આશીરવા કીછયે. પુણી પિતાને પાડછે.
પુત્ર તણા પીન્નેગ, તેથી દાવાનળ રૂડો; પુત્ર તણા વી
ન્નેગ, તેથી સુખ જળમાં છુડયો. પુત્ર તણા પીન્નેગ, તે
થિ શુભડસવો સાપે; પુત્ર તણા વિન્નેગ, તેથી શુભ ત
પવુતાપે મહાદુઃખ નહીં મર્યા તણુ, દુઃખ નહીં ત
ન રોગનું; પણ કરોડ દુઃખ સામળ કહે, પોદુ પુત્રવિ
ન્નેગનું. મીતી ભરેરી તાત, માહા મીતી માતાની; મી

તી સગાં સમસાપ્રીત ભારે ભ્રાતાની. પ્રીત ઘણી મોશાળ
પ્રીત પણ સ્વમુર પખાની; પ્રીત ઘણી પ્રીય નાની, પ્રી
ત શુભ સખાની. છે પ્રિતી સ્વરીક પ્રકારની, કહે શામ
ળ કેડે કથી; પણ અતિ પ્રીત અંતર તણી, સપુત્ર
માન સગસ નથી. નેજે ચઠાવ્યાં આગ બાળ સમતાં ગ
વરાવ્યાં; સ્ત્રીવધ એ પધ પ્રજા, હુત્યાદીક પાપ કરાવ્યાં મિ
ત્ર સર્થ કરીને વે. નેર દડને નર હરોયાં ભ યો ગભે
કંઈ પાત, ઘાત કુટાંબે કરીયાં. પાડ્યા પિછેહ નરનાગીને
ભાંગ કર્યો ઘર સુતનો, પામે પોતે તે પાપથી વિન્ને
ગ પ્યરા પુત્રનો.

મેઠા ભોલ નિશિ છપા.

મેઠા કેડે છીદ્ર કાઢશે ને દંડાશે; મોઠા સાથે વેર.
કુડે તો સોરંદાશ મોઠા સાથે પ્રીત, પિડા કેઈક દીન
કરશે; મોઠા સાથે મગત, કીધે વાણુ મોતે મરશે, વળા
મેઠાને જે ગુણુ કરે, તે આટલુજે જશે. કડકતી કરી
તો રાજા કને, કરશે તે કુખીયો થશે, મોઠા પાસે એહ
કીજેતો ઘોઠાં બાધિ; સગપણુ મોઠા સાથે, કીજે તો કા
ળજી રાંધિ. મોઠા આવે ઘેર. સવાચન તતો તાકે. મો
ઠાથી વેડવાર, કરેતે આમર થાકે. જે મોઠા જન મુર
ખના, તે સથે નવ બોલીયે મોઠા સાથે નવ કરે તે
કાજન કુક, મોઠા સાથે વેર કરે તો ભાવ્યજ ભુકું. મો
ઠા સાથે વેર થયું તો છવજ ભેશે. મોઠા સાથે વેર,
કરે તે કેદ રહેશે. માનીયે વાત મોઠા તણી કદી નીંદા
નવ કીજીયે. શામળ કહે પ્રીતી પુણુ ને પણુ મોઠા

થી બીજામે કરે ચેરિ ને ચોર, એક દીન શીશ કઠાવે;
કરે ચેરિ ને ચોર, માન મરજાઃ મઠવે. કરે ચાલી
ને ચાડ, સુજશ જોવામાં જાય; નિર્જનના વેપાર, કદી
દેવાળું થાય. ને મેઠા સાથ મમત કરે, મોત વિના નિ
સ્થે મરે; નિરક્ષર દયાથી પાણુ નહી, કેમ અર્થએકે સરે.

દેવી રાજવિષે છપા

રા . નો વિસ્વાસ, કરે વાણુ મોતે મરણે; રાજાનો વિસ્વાસ,
કરે ધન ધારજા હરશે. રાજાનો વિસ્વાસ, કરે ને રાજાજ
રૂઠ્યો; રાજાનો વીસ્વાસ, કરે તે કળજ ખુટ્યો. રાજાનો
મિત્રજ માનશે, કહું હકાપણુ તે શુ કથો; કવી રાજાજ
કહેછે કોઈના, મહિપની મીત્ર શુણ્યો નથી. રૂઠ્યો વિષ
દે શાપ રૂઠ્યો ઝીંકર કરજોડે; રૂઠ્યો શત્રુ દે દાવ, માન
મરજાદા મોડે. રૂઠ્યો પડોશી પાપ, ખેટી સુગંધી જઈ
ખાય; નારી રૂઠે ભે નીચ, મરે કે નીકળી જાય. રાજા
રૂઠ્યો નિહિ હરે, જશ જરણું જોખમ કરે; તે ધરખ
શામને નવ મણે, દુખ દેતાં દીલ નવ ડરે. કહે દીવ
સને રાત, રાતને દિવસ કહે છે; હાકા કહે છે સર્વ, લ
ક્ષ સહિલાને લે છે, જગસમાને સથળ કહે; કહે સ્થળસ્થા
ને નીર, વીરને વેરી કહે, વેરીને કહે છે વીર. અપટી
ઓ વળડે લાખ જણ, બળીયા બોલે બળ કરી; ક
હે ખરૂં ખરૂં ખોટું નહી, કોઈ ન ત્યાં કુલે ફરી; તેકુ
ભણુ શતરૂણુ. દામ કામે દંડાવે; તેકું ભણુ કો દુબ્ધ, દ
શ છળ કરી છંડાવે. તેકુ ભણુ યમરજ, છ
વ જલદી લઈ જાય; તેકું ભણુ લેણુદાર, લેણું લઈ માર

ગ થાય. શુભ તેડું તાવ તરીયા તાણું, સીંહ સરપ વી
શપાનનુ; શામળ કહે ભુકુ સર્વથી, દુખ તો તેડુ દીવાન
નુ. કોઇ સમે દ દ્રવ્ય, કોઇ વેળા મન મેલે; કોઇ સમે
કરે કોપ, કોઇ વેળા ખુશી ખેલે; કોઇ સમે શિરપાવ,
કોઇ વેળા લે છુટી; કોઈ સમે રહે રાજી; કોઈ વેળા ર-
હે રૂઠી. જીદા ઘડી ઘડીમાં ગુણુ ઘણા, શામળ સત્ય
કહે સૂઢી; બહુ દીઠાને બહુ સાંભળ્યા, નૃપતિ મિત્ર
કોના નહી,

બાણીયા વીશે છાયા.

જીવ દયા પ્રતિપાળ, આજ એકે નવ ખોલે; ન્યવટ સા
વટ નેક, ધર્મની ધારણ તોળે. સદાવ્રતની સાખ સા,
ખ હેરાણે લહીએ; પુણ્ય વાતમાં પુર, નુર કુળ મુઘે
કહીયે. માને છે મોટા મહીપતિ, દશ વિદશ કોઠાં કરે;
શામળ કહે મુલતાન સમ, એમાં નવ અંતર ધરે. અવ
ર્ષ કે અભિમાન, ગાન છે તાન ગણે નહી; નિંદા નિ
દા નિસ સભાવ, ભુકુ મુખ વેણ ભણે નહી; વણિકમાં
હે ગુણ વિશ, રીસતા ન ચડે રંગે; ચોરી ચાડી જુડે,
અહુ પદ ધરે ન અંગે. કદિ ગાળો કોઈક દ ઘણી; પાછી
ન દીવીઆણીઓ; વણિ પુઠ ન ખેલે પારકી, વ્યવહારી
તેવાણીયો. વીશ વસા નહી વણિક, જીભે ને જીહુ ખેલે;
વીશ વસા નહી વણીક, પેટના પડદા ખેલે. વીશ વ
સા નહી વણીક, ઉતાવળીયો ને યાયે; વીશ વસા વણી
ક, વનિતારું વેહેતયે; વળી વીશ વસા તે વણિક ન
હી, ચડયા રાવળે જાણીયો; ને સત્ય તળે શામળ ક

હ. વીશ વસા નહી વણીયો. વાસ નહી જ્યાં વણિક,
 નગર તે ઉઘડ કેહેવું; વાસ નહી જ્યાં વણીક, રાતવા
 સો નવ રહેવું વાસ નહી જ્યાં વણીક, કસો વેપાર ન
 કરવો; વાસ નહી જ્યાં વણિક, હાં ભંડાર ન ભરવો.
 વિદ્યા વિવેક વ્રહ્મો નહી, પરે નહી જ્યાં વાણીયો; એ
 અધિક અઠાર વરાણ વીશે, શામળ જુગતે જાણીયો
 બેગી ભુપ સમાન, દયાળુ દાતા દાનો; વણજ વૃદ્ધરી
 વકીલ, મહીપતીનો મન માન્યો. નાણાવટમાં નેક, કો-
 ઇ કંદાઈ ઇણીયો; દાશી દાસ દલાલ, ભલો ભંડારી
 ભણીયો. ગુણસાગર દિલ ગરૂઆ ઘણો, જોણ રાણ સા-
 યક સહયો; સુવિચારી વિવેચી વાણીયો, શામળભટ ક
 વિચે કહ્યો. દૃઢ હૃદયના ધીર, નીરમાં નાણા નાખે;
 દિલનો દાહ્યો દીઠ, તોતળી ભાષા ભાખે. ઉપજે આગ
 ણ ખુફી, સમા પરમાણે સુજે; કરે સાખનો વણજ, ઘ
 ણો નાણાવિણ જુએ. કોસર કોલી કેરી કરે; ખરચ ક
 રોડ જશ જાણીયો; છે ચારવરણમાં ચતુરનર, વિવેક
 જ્ઞેતાં વાણીયો. સેવો નિરદય નિચ, સેવો વસવઈયા વા
 હુ; સેવો કોઇ અકરમી, ખાત્રગાડુ કે ખાટુ; સેવો ભાં
 ડ ભવાઈ, સેવજો ભવ્યક જોગી; સેવો વરણ અવરણ.
 સેવજો ભિક્ષા બેગી; સેવજો કાછાયા માછાયા, ડગતો
 સાને ઠાણીયા શામળ કહે અરથ સરે નહી, વખા
 ણી સેવ્યે વાણીયા.

પરચુરણ છપા

ઈંદ્ર વારણા હે.ય, કોઇ ખાત્ર નવ ખાય; આવળ કે

રાં કુમ, તેથી સુગંધ ન પમાય. આકળ દેરાં નીર, તર
 ધા તેથી નવ ભાત્રે; બગલા ઉન્નવળ હોય, હંસને કામ
 ન લાગે. દખાય કરા માતી સમા, આબ્રુ ન એપેબ
 શા; કવિ શામળ કહે સાંખી બુએ, ગણ વિણ રૂપ ક
 હે! કરાં. કામ કરોધને લેભ, મોહ માયા નવ મંડે; અ
 હંકાર અભિમાન, છેક છગએદજ છંડે. પરધનને પરના
 ર, તજે અરનિંદા પ્રીતે; સત્ય સાથ સખંધ, રજે ગુણ
 રાખે રીતે. દેદાન મન સનમાન શુભ, પરમારથપ્રી
 તે કરે; જો શ્રદ્ધસ્થમાં ગુણ એટલા, તો છકોતેર ઉધારે.
 છાનું ન રહે ખુન, છાની ન રહે ગુણ મત્યે. વિદ્યા છા
 ની ન રહે. રહે નહીં છાની પ્રીતી; છાનો નરહે શુર, ર
 હે નહીં છાની રિતી. દાતા બુઝાર જાની ગુણી, વ્યસન
 બાંધ વિદ્યા વિદ્યા; વળિ દાન માન સનમાન શુભ, છા
 નો ન રહે સિદ્ધિ રિદ્ધી. છાની ન રહે છેક, રીત બુ
 હી કે રી; ઘરમાં કરિયે ગુણ, દેશમાં વજે કુડી છા
 નો ન રહે પુરુષ, શુર કાયરકે દાતા; છાનુ ન રહે છિ
 દ્ર, બ્રાત બગનોકે માતા. વળી વિદ્યા છાની રહે નહીં,
 ભીલા લેહેર લક્ષ્મી તાણી; કદી છાનુ પાપ રહે નહીં,
 ખેદી ઘણ મથી ખાણી.

મથ્ર હપા.

કેણુ મથીથી મૈંદ; કોણુ આણુથી પણુ નાનો; કો
 ણુ પવનથી પહેલ. કોણુ દેવોથી દાનો. કોણુ વિદ્યુથીવિ
 મળ, કોણુ અગ્નીથી લાતો; પથથી ઉન્નવળ કોણુ, કોણુ
 મદોરોથી માતો. વળી કવણુ તેજ તરણી થકી, કોણુ

સરકરાથી ગળી; કવિ શામળ કહે હિતર કહે, પુરણપો
થે મન રળી. કવણ તરણથી તુછ, કવણ મણથી છે
મોઘો સ્વણથી શોભે કવણ કવણ કુશકથી શોઘો. કવણ
બાસથી બેહેક; કવણ બાળકથી બાળો. વળી કવણ વી
છથી વેદના, કવણ સરવથી છે ગળી; શામળ મેલું શું
મેરાથી, કહે તો પહેચે મન રળી.

ઉત્તર છપા

મહિથી મોઠો દાની. અણ્ણથી લોળાં નાનો; પવનથી પેહે
લુ મન, વિવેક વીણવધોદાનો. ચંદ્રચિ નીમળ ક્ષમા, કો
ધ અગનીથી તાતો; કુવથી હિજળ સુગશ, અમલ મદિ
રાથી માતો. છે તેજ તરણથી નેત્રનું ગરજજ સાકર
થી ગળી; કવિ શામળ કહે હિતર કહે, પહેચી તેની મ
ન રળી. જાચક ત્રણથી તુચ, મણીથી સદગણ મોઘો
સ્વણથી શોભે અપુન, ગરીબ કંથકથી શોઘે; કીર્તી ખરા
સથી બેહેક, કપુત કાજળથી કાળો; સુમ લોહીથી કઠણ
અણ બાળકથી બાળો; દુર વચન વીછીથી વેદના, મિરટ
વાણી સહથી ગળી; છે કલંક મેલું શમેથી, પહેચી તે
ની મન રળી. પરહર મન વીણ મેળ, હેત વીણ પરધર
જાણું; પરહર બાળણું જ્યામ, આહવીણ પરહર આહવુ
પરહર વડણું વેર, મિત્ર પરહર ને ઘાતી; પરહર લંપટ
શુર, દુરટની પરહર જાતી. પરહર ને મીઠો સલચી, પ
રહર લાંચ લે પાંચમાં; શામળ કહે પરહર પ્રેમદા, અ
ન્ય પુરશની અંચમાં બાળ પરાણી પ્રીત, બાળ નિધન
તુ જીવું; બાળ કણ્ણકી બુધ, બાળ ખાર જળ પીકું

બાળ સુમતી શેવ, બાળ કપટી ઘર નાણું પળ યુગ
 સીની ચાલ, બાળ બકરી દુઝાણું. વળી બાળજ વસવું
 સાસરે, બાળ બનેવી ઘર જવું; શામળ કહે બુદ્ધિ બાળ
 ને, દરીદ્ર થઈ ડાહ્યા થવું. બાળ મુરખાણ મેળ, બાળ
 ને પાપે રળવું; બાળ નિરસંજ વેપાર, બાળ આશુમળન
 મળવું. બાળ ગુણ વિન રૂપ, બાળ વગડામાં વસવું.
 બાળ બહુ બકવાદ, બાળ હરદમ ને હસવું. વળી બાળ
 ઉપાસન ભુતનું. બાળ વિદ્યા વિણ નામને; વળી બાળદ
 હ દાતાર વિણ, બાળ વ્રતવિણ ગામને. બાળ વસવું મો
 સાળ, બાળ સ્ત્રીવાણ સુખ ધરનું; બાળ બનેવી ઘર. વ
 સીને ભરાણ ઉદારનું. બાળ દોકરીના દામ, બાળ શ
 તર ઘર સરણે; બાળ કુંડલો કંત; કથા ન શુભી કદિ ક
 નણે. બાળો પરવશ પેટારથી, આદર વિણ ઉદર ભરે; રા
 મળ રહે બડધા બાળને, સપુત્ર વસે સમરા ઘરે. બાળમા
 બેવી બીખ, બાળ કાશદીયુ કરવું; બાળ ચોરીનું ચીત, પા
 રક ધન ને હરવું બાળ વૈર વેઠ, ભાર ભવો નિત્ય
 શીશે; બાળ પુરુષ પરવશ, દીનતા નીશ દિનદીશે. વ
 ળી બાળ પંથ ને પાપનો, બાળ એકલ સુરા થવું; શા
 મળ તે બાળને, વિદશે જન્મમાં જવું. ધિક શુરાનુરા
 સ્ત્ર; ને કદી કાચર કડાવે; ધિક ગુણીજનના ગુણ, ન
 ગાણના ગુણ ને ગાવે. ધીક બચક જગમાંડો, કૂપણ
 આગળ કર આડે; ધિક કનિતા કવિકેરી, કૂપણના બશ
 ને નેડે, ધિકાર પવિત્ર સુપાત્રને, કૂપાત્રથું રંછત રહે;
 શામળ ધીક વિદ્યા માતુરી, મરથ કાજ શદગુણ ગ્રહે. બા

મની લુંડી ભોગ, ભોગ ઘેલુ ઘર મુનરા પાજક કપાણેભો
ગ, ભોગ ને પુત્ર કપુર. ભોગ દહમાં રોગ. ભોગ નેપા
પે રણવું; વાક્ષા વિજેગ ભોગ, ભોગ સગુનેતે મરણ.
મહા ભોગ પ્રેમ પરનારીશું, ભોગ મમત મુરખપણું; મ
હાભોગ ભક્તી ભાવે નહી, ભોગ એટલાંને ભાણું મુઓ
મુખને જાણુ, મુઓ જો નારી કુનારી; મુઓ દહ કાપ
રોગ. મુઓ જો રણુ શિર ભારી. મુઓ ચડેલ કલંક,
મુઓ અપજશ લે આપે; મુઓ ખેવ કરનાર, મુઓ
ને રણવુ પાપે. જન મુઓ જેક પરવશ પડ્યો, મુઓ
ને વનિતા વશ હવે; કવિ શામળભટ સાચુ ભણે, માન
હીણુ માણસ મુઓ. જીવ્યો જશ લેનાર, જીવ્યો પર
મારથ પુરો; જીવ્યો દાતા દહ, જીવ્યો ને સામદ શુરો.
જીવ્યો ભાવિક ભક્ત, જીવ્યો ને જગતે જાણ્યો; જી
વ્યો કીરતીવંત, જીવ્યો કવીયેજ વખાણ્યો. જીવ્યો જ
ન તેતો જાણ્યો, જેની આશ સડકો કરે; શામળ કહે
જીવ્યો તેહ જન, ને સંકટ પરનાં હરે.

જીવતાંને સદાકુ મંગે.

વાંઝાણી પ્રસવે પુત્ર, મુખ પાણુ કપિજન થાયે; તી
ર ભરાય નવાણુ, રંક શિર છત્ર ધરાયે. વળે કાંઈ દી
ન વેગ, ઝેર વળી જાય જરૂરી; ગુણકા જેવી ગમાર, સ
તી તે થાયજ સુરી. એ રીતે અનેક થયા હશે, શાસ્ત્ર
શાખ દહે સહી; ર મળ કહે ઝાંઝુ શુકહુ. જીવ ગયો આ
વે નહી; જીવતો પામે રાજ્ય, જીવતો પરણે નારી; જી
વતો બેસે અશ્વ, થાય જીવતો વેપારી; જીવતો માંડેજ

ગત, સુકીરીલી જાતો સાંદ; જાતો પહેરે નગ, જા
તો લાહણા લાહે. વહાલાના હાથ વિન્નગીયા, તે સંજે
ગી યાય છે; પણ મુઆ કે.હ દેખે નહી, શામજભટ યુ
ણ ગાય છે,

સુખ દુઃખ વિષે

દુખે જાત સદબુદ્ધી, દુખે જાણતર નવ આવે; દુખે ડ
હાપણું દુર, દુઃખ કડ કપટ કરાવે. દુખે દહમાં રોગ,
તેજ તનતુ તો નાસે; દુઃખમાં કીણા લેહેર, પસક ન
આવે પાસે; દુઃખ દાવાનજમાં દુખીયા, જરીજી શાંતી
નવ જડે; હસવું નવ આવે હેતથી. કુસ મુખમાંથી કય
મ પડે. સુખે સાંભળે સર્વ, વ્યસન બહુ વિચીના બુ
ઝે; રમવું હાસ્ય વિલાસ, સ્નેહથી જીવતી મુજે; ભાંડ
ભાળઈતા ભાવ, જાત જોણુને જાતર; ખટરસ જોજાન
ખેલ, મહાસુખ મહીમા માતર. દુઃખ દાવાનજમાં જેપ
હયો, સુખ સરવે જોતુ ગયુ; હસવું કયમ આવે હેતથી,
પીંજર બજી પ્રલે થયુ.

દીકરી કુડે દામ, ખાચી જોખનમાં રાંડે; જન્મ ક
વારા જાત, પછી ઘડપણ ઘર માંડે ગુકે તિરમાં નાખ
ખતે જોણુ કે બુડે. ઘણિ પકવે બહુ ધાન, આપિ ગા-
મોતર ગુડે- મનના મનસુમા મન રહે, વિજ મુવાય
જાત છે; મન મમત ઘણા મુરખ કરે; કરતાનું કચ્છ થા
ય છે; જે બેસે ગજ શીશ, ચરણ આજુવાણે ચાલે; ન
જીવે તડકો ટાક, ફરે દાવાનજાંગો; જે ઘર ભાખ કરો
ક, વ્યાજ ભરતા તે દીકા; સુતા પ્રુપની શેજ, કાસંદા

કરે વરીઠા. છે એવી અકળ જતી દઈવની, સુખ ત્યાં હ
ખ આવી ઝડે. શામળ કહે સઘળાં માનવી, સાંખે હ
ખ ને શિર ઝડે.

હીમત વિશે છંદા

હીમત મુકે કાણુ. હીમત મુકે તન ધુજે; હીમત તજે
છવ જાય, સરસ રસતો નવ સુજે. હીમત મુકે હંમેશ
જરૂર જરને જશ જાય; હીમત મુકે દામ, લેણુના દેણાન
થાય. હીમત મુક્યાથી હાગીએ, ભડકી વેણુ ન ભળી
એ; કવી શામળ કહેછે સર્વેઠા રૂઢવે હીમત રાખીએ.

છંદા

દાતા કોઈક દેશ. કપાણ જગના બહુ જાહર; શુરા કો
ઈ સમયે, કોટીયા કુડા કાયર, પુણ્યને કયાઈ પ્રવેશ. પા
પાપીનાં પુર વહેછે; સતનાદી સતી કોઈ, કલંકી કરોડર
હેઠે હરમે હરમે હીરા નહી, પુરપુર મેઢા પાણજે; જ
ણી વીરલાં જશવંત નરઅસખ્ય પુરૂસ અજાણુછે. શે
રી શેરી બહુ શ્યાન, સિહ સાંભળીએ કાને; રાપુત સ
હરત્રે એક, કપુત કોટી અનુમાને. સદવિદ્યા કયાંઈ શે
ખ અવિદ્યા અતી. આડંબર; ધાતુ વદી કો ધાર, ધુવ
જુઠા જગ ઝમર. કવીજન સાચો તો ક્રોધ છે. મુરખ
કરી સહુ માણતા; શામળ કહે બહુ ઢોક રવા થો, પ
રમાય કો જાણતા. બહુ ખાંધે હથિઆર, તાણવા વેળા
ત્રાસે; બેલે બેલ અંતોળ, નાણુ ખરચ્યાથી નામે. ખ
ય પીયે જન ધુબ, રોય ખવરાવે ખાંપણ; સત્ય કોઈ
સાહુકાર, જાળવે આપી આપણુ. બકવા કરી બેલ બ

કે બહુ, પાળે કોઈક પુરપતિ; તુર રાખે નરપતી નામ
તુ, રૂંડી કરમની ને રતી.

સારા નરતા સ્વભાવ વીચેછપા

કેસર ક્યારા માંડી, બગાડ કસ્તુરી મેહેકે; પાછળ કનક
ની પાળ, લક્ષ્મી મેની સેકે. ગંગા જે મતી નીર, જ
વેર જીવન જારી; શોળ ધરી શશુગાર, સિંચે નરપ
તીની નારી; જેની રીત કદા ઉગીયો, લક્ષ્મી છોડ ગંગા
તદે, બદ્ધોઈ ઉઠે પણ બહુ ઘણી; સામળ સ્વભાવન
વ મદે. જળ તરવાને તુંળ, અગિત એલવા નિર; મુ
ખનુ કોપડ અત, બાગનુ એ મડ સીંગ; તાવ એ પડ
ઉત્તાસ, યુમડે દામન દતા; વિવેક તો વશીકરાણ; અ
મરન પ્રકારે શોતા. એ મડ છે એક એકના, કેડે કેડે ક
હુ થુકથી; ભુંડા કે રૂડા સ્વભાવનુ, સામગ્રહે એ પડ મ
ળતુ નથી; કેઈ સ્વભાવે શોળ, તથા કોઈક તો તારી; કો
ઈ સ્વભાવે ઉદાર, કોઈ કરપી મદ માતો. કોઈ જર
કો જીવમી, કોઈ દંભી કે કહ્યે; કો પાપી પ્રાણવ
ત; કોઈને વ્યસને વાહ્યો. કો હામીન કો હેતુવે કો
હમમુખો હરી ઘડ્યો. કેઈ વગણ વેદ, બેઠ કો ભારેમ
જિયો; કો મુખ્ય માણેપત્ય, કોઈ જ્ઞાનીમાં ગણિયો. કો
ઈ કરે બહુપુણ્ય, કોઈ કહેવાણા પાપી; કોઈ સમજ્યા
નહિ સત્ય, કેઈ નપમાણા જાપો, કો સુખદાતા સંસાર
ને કેઈ નીચ સહિતે નડ્યો; સામળ સ્વભાવ પક્ષાણ
નહિ, પ્રથમ પડ્યો તેતો પડ્યો.

હજામવીએ છપા

વાળંદને ઉર વાત, રહે નહિ છતી છપની; વાળંદ
ને ઉર વાત, રહે નહિ ખોટી ખપની. અઢાર વરણે એ
હ, અતીશે જાતજ એછી; ન ગણે પુણ્ય કે પાપ, તે
ની મતી છે છો. શીખામાણ દઉછુ સર્વને, રશ વાગશેકુ
હીયે; જ્ઞે વાળંદ આગળ વામતા, કહી રૂડીકે ભુજીયા.

ભાટ વીસે છપા

કરે જમાની કેઈ. દશેદી કેઈ કહાવે; કેઈ વળાવે
હાટ, કેઈ કીરતી ગુણ ગાવે, કો પીંગાવતા પાડી, કો
છ મીઠાશે મેહની; કો પસાવતાં ખાય. કરે નહિ શેખા
કાતી. સનમાન મજેનો શાદેખી, અવમાન દીસમાં હરે;
કવિ શામજભટ કોડે દહે, ભાટ ભસી મોજને કરે.

કોળી વીસે છપા

કોળીલ તો દાતાર, સ્વભાવે કોકીલ સગરો; કોળી વસા
મણ વાટ, ન હોયે કોકીલ નગરો. કોકીલ કોકીલમાંહી,
કહી નહિ થાયે કુડો; જઈ ચોરે પર રાજ્ય, કાજ્યમાંતો
રહે રૂડો. ભેદ ભુવતિ ભડારને, શરણાગત સોઠા સહી;
ભજ જાતી કેડીમાતાણી, દિહી વસ્તુ મેલે નહી,

સોની વીસે છપા

આહન કોળી ચોર, લહે તે ખાતર પાડી; ચુગલ લો
ક પાણ ચોર. લહે તે કરિને ચાડી. વણિક જાત પ
ણ ચોર, લહે ખેતર માંડીને. એ ૧ કસબ ચોરકડ દાટ
ધા, એતો અપરમપાર છે; પણ દહાડે ચોરે દખાં, સ
દ્ય ચોર સોનાર છે.

ચોપાઇ.

શોની કેરો એજ સ્વભાવ, ન ચેરાયનો આવેતાવ;
 ન ચેરાય ઉપજે ચિત્તભરમ, શોની કેરો કુપનો ધર્મ ત
 સ્કર ના બીજ છે ઘોર, કોળીથી એ એગણો ચોર; શો
 ની શાચો તેનું નામ, કરે ઘણું તસ્કરનું કામ. ન ગણે
 પ્રાણજનને ગણે ભાટ; ન ગણે માત ભગતોની ખાટ;
 ન ગણે ધરમ ગણે નહીં કરમ; નહિ શોનીને શરમ.
 સોમનું સુનું કરિ દિવો, ધારે તેનું સુટી લીધે; પ્રથમનો
 સેકોનું હરે, વળતો સુએ કે પુણી કરે. પવિત્ર જાત કે
 રે બહુ પુણ્ય, લેતાં નિનિષ ન રાખે ન્યુન.

દાહરા,

નિંદાથી નરતું ઘણું, શું કહું વારંવાર; જગમાં શો
 ની જાણવો, સઉ તસ્કર સગદર. મીઠું જોયે તુજ્ય થ
 કો, પેર પેર કરી પ્રીત; વિધ વિધની પાતો કરી હરે
 સરવનું ચીત.

સપુત. તપુક વિશે છંદા.

સપુત નામ સરદાર, કોઈ ઉપર નવ કાપે; સપુત ના
 મ સરદાર, પિતાનું વચન ન લેપે. સપુત નામ સરદા
 ર, બાપનું કુળ ઉદ્ધરે; સપુત નામ સરદાર, હોય સમ
 રથ પાણી હારે. વળિ સપુત નામ સરદારને, કુટુંબનું પેષ
 છું કરે; શામળ કહે સપુત સમક્ષણા, માત પિતાજેનાં કરે.

કપુત કહીયે નેક, બહુ પરિયાને બેળે; કપુત કહીયે
 નેક, ધર્મધારણ નવ લોળે કપુત કહીયે તેક. રંક જ
 પતી તાકત જાત. તાત જાણે સઘ તેનો. નામ એક

(૭૪)

નને રંભડે; કપુત્ર કહિયે તેહ, જવન ઝાઝાં ભંભડે. એ
વા તો કપુત્ર બનેક છે. અહકાર ઘર આપને; શામ
ળ કહે સઉથી કપુત્ર ને. બોલ ઉઘાપે આપનો.

સુરજરીબિંબે છપે.

ગાંધા પણ ગુણવંત કદી મેઠમ નવ માણે નકિ દે
ક તરતી. અહંપદ મન નવ આણે વાંકા યુગ ન થાય
બેઠ નવ વાંકા બેઠે પોતે થાય ન મેઠ પણ પછા
નવ બેઠે પણ વીર હાક વાળે જહાં; ત્યાં ધીરજ મન
માં ધરે; પછિ જ્યમ ગોસ્ટ ચોખા હડે, વેરી હાર ક
ર વાવરે.

દલી શામળમટની સમસાએ.

નવ પ્રહમાંહી નામ, કામ કાશત્વ કરતો; પુરણ જશ
પરતાપ, તાપની હરકલ હરતો. ભાગ્યશાળીને ભાગ્ય,
રોગ દુઃખ દબે દહે; સારગ નામ સરાદર, સારગપર
વાહન સનેહ, તેનેજે નામે છે, તે આઘ્યાથી દુઃખ જશે;
એ શીઘ્ર સ્વામીની સાવજો, તે વળતી સેજે યશે,
આંદો.

કણ રૂઠા કહેવય, જમે નહી જન પણ કોઈ; મરદ વધા
રેમાત, માતની ગહે મન મોહી, સાર ગણે સમરા. ભુ
પ પણ ગણે ભજાઈ; અરીશે ઉજવળ અગ, સગ શા
લીત સદાઈ, જે જાકાર ગુણવંત છે, પ્રસન્ન મન પુરણ
કરે; જે સ્વામી શોધર તે સાવજો, શામજ કહે સોજેસરે.

મોતી

નાર મળી હશ વીશ; પુરુષ પરઠાણા જેના; સુર

નર હેય, આવરદા બેનો સરખો; વસે વેગલે વાસ. પ
ડીને પુરે પરખો, તે તલેત નરૂંથી તણે, હસનક રૂડો
નર હશે; પંડ્યાજી પેહેલો લાવજે, ત્યારપછી સેજે થશે

ચુડા

સપુત તણુ છે નામ, સભામાં શેભે સેદેલો; રજની
કેરૂં રૂપ, પુજન શીવ કરતાં પેહેલો; નોક કરે નરનાર
દેક શુભ આપેદાખે; તરુકરને મન તાપ, ભણા બન
તો શુભ બાખે તે નરના તનથી નીપજે, કરૂંપ કહેછે
કામની; શામળ કહે સ્વામી લાશો, તો ભગશે શુભ
ભામની.

દીવાળુ કામળ તથા મેશ

સાઠ નારીએ નાર, નાર અઠે નર બાણુ; આઠ નરે
નર હોય; પુરૂશ જે ત્રીશ પ્રમાણુ ખાર નર નર નામ
ભાગ ત્રીજે લે તેના; અત્ય મધ્યને આધ, અમલ જે
રાવર જેનો હરધડિ તેને હરનાર છે, દુઃખ ટાળે જે
દહનું; વળી જે માટે કહિરવ હણ્યા, તરત કામ છે તેહનુ

ચીર

કયા કશ્વ સ્વરૂપ, સુઘડ પાણુ સારો સઉથી; ભોગી
નરને નામ, રિઝે તે બેલેક બહુથી; પાંખડોય પરવેશ
કરે અંતરીક્ષથી આપે; પંખી ગુણ ગણાય, પાય ખ
ટની છે છાપે. એ નર જેને અટકે નહી, ભાવ ધરીને
જે બને; તે લાવ કંથ લેખવિના, તો સુંદીર સેજેસને

અપાના કુલ.

ત્રણ અક્ષર તરતીબ, તેર ગુણ શોભા સારી; રાજ

દાર સનમાન, માન દે નરને નારી; નપુશક છે નિ
જ નામ, પુરુષ બે શોભે સંગે; કામ વધારણ કાય, રં
છત તે સહુને રંગે. કળ કુત્ર વિના છે કુટકુ, કંથલા
વ કહે કામની; તો શામળ કહે સોળે સને, જોખ કરં
તાં જામની.

તાંબુલ

સરસ સરોવર એક, બચ્ચુ છે નિરમળ નીરે; પિયે ન
હી કોઈ પંથી. હંસ નવ બેસે તીરે; તે સર સમીપે જા
ય, બુકે જન જોતાં ઝાઝા. દુઃખ ન પામે દહ, રહે તર
તોબે તાજ; કવિ શામળ કહે છે કારમુ, હોંશી જનને
હિત હશે. સ્વામી લાવો સોડામણુ, તો સોળે પુરાયશે.

દરખણ

ચંદ્ર બિંબ આકાર, નામ બે અક્ષર નારી; સ્ત્રી
શુંગર શોભીત, બહુ ગુણની બહીહારી; મુખ મંડ
ન મહ રૂપ, અનુપમ દીશે દહ; તેથી શોભે નારકા
ન મુગી નર નહે; લક્ષ્મી ખરચા તે લાવજે, એ વ
ણ અરણું દીસશે; શામળ કહે શામા જો સને, તેથી
હંદકું હીસશે.

કામની ઝાલ.

ચાર પુરુષ પરમાણુ, નહે પરણ્યાબે નારી; તેને બે
નપુશક તત. વપુએ બુચ્ચો વિચારી; એ અઢેના ઠાઠ
પુરુષ પરમાણુ એક, નારે વિધ્યા નર દહ, મુખે ની
હાળો નકે; તે લાવ કંથકેડામણુ, સ્થિર સ્થાવર નિ-
દ્યે યોગશે. કવી શામળમટ સાચુ કહે, સોળ સજ્યાને

શોભશે.

પસગ,

બાળા અક્ષર બેન, નાર નીચીને નાની; નહિ કે
રપદ નહિ નેન, સરવકાને મન માની. નારી સથે ન
હ. રહે નારિને રાંગે; ઉદર એકને ઝાંઝી, રાચે સઉ તેને
રંગે. તે નાગે નારાને ગળે, તે દશ રૂડી હીપજે; શુંમા
ર શોભનાં શોભશે, તે જલ્દ તારો છાશે.

વીંટીહીરા શુધાં.

સરોવર સુંદર સાગ, નહિમે નીર ભર્યું છે; નહીઆ
શે નહી પળ, સ્થીર પાણુ કામ કર્યું છે. વનસ્પતિ રિથ
ર વેસ પિતા પગ અગ ચરેછે; વીના ધનુષ ને બાણ; વિ
ના કર ચેટ કરેછે. તે મારનાર નથી હીસતો, અગ તે
તેને માંસી મરે; તે લાવ્ય કંથ કહે કામની, દખી મ
ન માડ કર.

હીચો પવનથી જોડવાય છે, તે.

કાળી નાર કરૂંપ અનુપમ એ પે ઝાંઝી; ગોંધાં મેઘ મુ
લ, તણે પપ્પ તેની તાણ. નરથી ઉપજી નાર, અણ
માં એ તો નરખી; મહોપ સભામાં માંન, પતિન પંડીતે
પરખી. છતી રાખી ને છગ કરી, પ્રસિદ્ધ પોતે રાયછે
સ્થાપણ કહે સ્વામી લાવને, એ રાયા શીર રાયછે.

કસ્તુરી

સમાપ્ત

